

**ИНОВАЦИОННА
СТРАТЕГИЯ ЗА
ИНТЕЛИГЕНТНА
СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ
НА ОБЩИНА РУСЕ
ЗА ПЕРИОДА
2016-2025 г.**

СЪДЪРЖАНИЕ

СПИСЪК НА ЧЕСТО СРЕЩАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ.....	2
1. ВЪВЕДЕНИЕ.....	4
2. ИНОВАЦИОННА СТРАТЕГИЯ ЗА ИНТЕЛИГЕНТНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ В КОНТЕКСТА НА МНОГОСТЕПЕННОТО УПРАВЛЕНИЕ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ	12
3. АНАЛИЗ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКОТО СЪСТОЯНИЕ В ОБЩИНА РУСЕ.....	17
3.1. Обща макроикономическа картина. Социално-икономически профил на Община Русе.....	17
3.1.1. Обща макроикономическа картина.....	17
3.1.2. Социално-икономически профил на Община Русе	19
3.2. Секторна специализация, преработваща промишленост, услуги. Възможности за развитие на клъстери.....	44
3.3. Преки чуждестранни инвестиции	57
3.4. Преглед на релевантни макроикономически изследвания	61
3.5. Политики за подкрепа на бизнеса	64
4. АНАЛИЗ НА НАЛИЧНИЯ ПОТЕНЦИАЛ ЗА ИНОВАЦИИ, НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА И РАЗВОЙНА ДЕЙНОСТ В ОБЩИНА РУСЕ.....	72
4.1. Иновационен капацитет на фирмите.....	72
4.2. Научноизследователска и развойна дейност. Международно сътрудничество	77
4.3. Възможности за финансиране на иновационна дейност и НИРД.....	104
4.3.1. Възможности за европейско финансиране.....	105
4.3.2. Възможности за национално финансиране.....	110
5. SWOT АНАЛИЗ НА ИНОВАЦИОННИЯ И НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПОТЕНЦИАЛ В ОБЩИНА РУСЕ	114
6. ИНОВАЦИОННА СТРАТЕГИЯ ЗА ИНТЕЛИГЕНТНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ НА ОБЩИНА РУСЕ ЗА ПЕРИОДА 2016-2025 Г.	120
6.1. Визия	123
6.2. Стратегически цели и приоритети.....	124
7. МЕРКИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА.....	125
8. ПРОГРАМА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА (ПРИЛОЖЕНИЕ 1)	129
9. МЕХАНИЗЪМ ЗА УПРАВЛЕНИЕ И СИСТЕМА ЗА МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА.....	129

СПИСЪК НА ЧЕСТО СРЕЩАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

БАИ	Българска агенция за инвестиции
БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
БРИЕ	Българо-румънски интеруниверситетски Европа център
БЦПМСП	Бизнес център за подпомагане на малки и средни предприятия
ВУАРР	Висше училище по агробизнес и развитие на регионите
ДБТ	Дирекция „Бюро по труда“
ДМА	Дълготрайни материални активи
ДРЗС	Дирекция „Регионална служба по заетостта“
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
ЕЕСМ	Единна електронна съобщителна мрежа
ЕСФ	Европейски социален фонд
ЕТК	Европейски транспортни коридори
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗНИ	Закон за насърчаване на инвестициите
ИА	Изпълнителна агенция
ИЗС	Институт по земеделие и селскостопанство
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
ИПГВР	Интегриран план за градско възстановяване и развитие
ИПИ	Институт за пазарна икономика
КН	Комитет за наблюдение, мониторинг и оценка изпълнението на Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Община Русе за периода 2016-2025 г.
МГ	Математическа гимназия
МОМН	Министерство на образованието, младежта и науката
МОН	Министерство на образованието и науката
МСП	Малки и средни предприятия

НАОА	Национална агенция за оценяване и акредитация
НИЛ	Научноизследователска лаборатория
НИРД	Научноизследователска и развойна дейност
НСИ	Национален статистически институт
НССПЕЕН	Национална система за спешни повиквания с единен европейски номер
ОДЗ	Обединено детско заведение
ОКС	Образователно-квалификационна степен
ОНС	Образователна и научна степен
ОП	Оперативна програма
ОПР	Общински план за развитие
ОУ	Основно училище
ПГДВА	Професионална гимназия по дървообработване и вътрешна архитектура
ПГИУ	Професионална гимназия по икономика и управление
ПЧП	Публично-частно партньорство
РИС	Речна информационна система
РУ	Русенски университет
СОУ	Средно общообразователно училище
СОУЕЕ	СОУ за европейски езици
СУИЛ	Студентска учебноизследователска лаборатория
ТСБ	Териториално статистическо бюро
УИЛ	Учебноизследователска лаборатория
ЦДГ	Целодневна детска градина
SWOT	Анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите (strengths, weaknesses, opportunities, threats)

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Община Русе за периода 2016-2025 г. е разработена в контекста на стратегическата визия на Европейския съюз за стимулиране на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж чрез прилагане на интегриран подход към иновациите и иновационните политики. Целта на концепцията за интелигентна специализация е да отключи европейския, национален, регионален и местен потенциал за икономически ръст, основан на научно-изследователска дейност и иновации.

Настоящата стратегия е първият документ на местно равнище, който си поставя за задача да идентифицира приоритетните сфери на развитие, като се фокусира върху приноса на иновационните политики за насърчаване на икономическа активност и преодоляване на социално-икономически предизвикателства. Иновационната стратегия за интелигентна специализация взема под внимание широк кръг от заинтересовани страни, като предвижда постигането на синергично дългосрочно взаимодействие между представители на местната власт, университетите и научно-изследователските институти, бизнеса, индустрията и неправителствените организации. Целта е да се осъществи адекватна връзка между потребностите и възможностите на пазара, като се съсредоточат усилия върху стимулирането на сфери с добавена стойност за местната икономика и с конкурентоспособен профил в европейски и международен мащаб.

Като част от йерархичната структура от научно-изследователски и иновационни стратегии за интелигентна специализация (RIS3¹), настоящият документ представлява базирана на конкретно място програма за икономическа трансформация с пет основни акцента:

- Фокусиране на политическа подкрепа и инвестиции върху ключови национални/регионални приоритети, предизвикателства и потребности за основано на знанието развитие, включително мерки, свързани с ИКТ;
- Надграждане върху силните страни, конкурентните предимства и потенциала за високи постижения;
- Подкрепа на технологичните, както и базираните на практиката иновации, стимулиране на инвестициите в частния сектор;
- Приобщаване на заинтересованите страни и насърчаване на иновациите и експериментите;
- Включване на надеждни системи за мониторинг и оценка.

¹ От англ. Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation.

Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Община Русе за периода 2016-2025 г. стъпва върху изводите от изготвен специално за целта анализ на социално-икономическото състояние и на наличния потенциал за иновации, научноизследователска и развойна дейност в Община Русе. В резултат на това, се прави оценка на актуалната ситуация, а получените изводи и препоръки залягат в основата на качествено стратегическо планиране с времеви хоризонт до 2025 г. Настоящият документ поставя началото на целенасочени стъпки по дългосрочно планиране на релевантните политики, надхвърлящо актуалната програмна рамка на ЕС.

Включеният в настоящия документ анализ ще улесни процеса по вземане на решения за управление на публично финансиране, в т.ч. и от Структурните и инвестиционни фондове на ЕС. Основните резултати от реализацията на стратегията са свързани с повишаване на инвестициите в иновационни и научноизследователски дейности, подобряване на условията и инфраструктурата за НИРД и иновации, профилиране на местното икономическо развитие, нарастване обема на преките чуждестранни и местните инвестиции.

Разработването на Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Община Русе се извършва чрез прилагане на интегриран подход на планиране, насочен към гарантирането на взаимно допълване между стратегическите цели и приоритети за развитие на политики в рамките на системата за многостепенно управление на ЕС, следователно и към осигуряването на устойчивост и ефективност. Ето защо, стратегията се вписва в йерархичната структура от европейски, национални, регионални и местни стратегически документи за периода 2014 – 2020 г., по-конкретно:

Стратегия "Европа 2020" на Европейския съюз

Стратегията на ЕС за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж "Европа 2020" очертава посоката на развитие на Съюза до 2020 г., с която са съобразени както насоките за разходване на средства от Структурните и инвестиционни фондове, така и националните стратегии за развитие на държавите-членки. Стратегията отговаря на актуалните икономически предизвикателства в Европа, като има за цел преодоляването на структурните слабости на Съюза чрез напредък в три ключови, взаимно подсилващи се приоритета: интелигентен растеж (основан на знание и иновации); устойчив растеж (насърчаващ по-ефективното използване на ресурсите, по-екологична и конкурентоспособна икономика) и приобщаващ растеж (насърчаващ по-висока заетост, икономическо, социално и териториално сближаване). По-конкретно, тези три приоритета са разписани в пет цели, сред които повишаване на заетостта до 75% за хората на възраст между 20 и 64 г.; осигуряване на 3% от БВП на ЕС за научноизследователска и развойна дейност; постигане на целите "20/20/20" за

устойчиво климатично и енергийно развитие; намаляване равнището на ранното прекратяване на средното образование под 10% и увеличаване дела на завършилите висше образование на възраст между 30 и 34 години до 40%, както и намаляване на застрашените от бедност и социално изключване хора с поне 20 млн. души.

Национална програма за развитие "България 2020"

Националната програма за развитие "България 2020" има за цел да адаптира целите и приоритетите на Стратегията на ЕС "Европа 2020" съобразно спецификите на българския контекст. Това е рамковият документ за стратегическо планиране на национално равнище за периода 2014-2020 г. Програмата предвижда България да се превърне в държава с конкурентоспособна икономика, основана на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. Формулирани са три стратегически цели: повишаване на жизнения стандарт чрез конкурентоспособно образование и обучение, заетост, социално включване и здравеопазване; изграждане на инфраструктурни мрежи, осигуряващи оптимални условия за развитие на икономиката и качествена и здравословна околна среда за населението; повишаване на конкурентоспособността на икономиката чрез осигуряване на благоприятна бизнес среда, насърчаване на инвестициите, прилагане на иновативни решения и повишаване на ресурсната ефективност. Приоритетите на програмата са осем, а четири от тях реферират изцяло към целите на Иновационната стратегия за интелигентна специализация, а именно:

- Приоритет 1: Подобряване на достъпа и повишаване на качеството на образованието и обучението и качествените характеристики на работната сила;
- Приоритет 3: Постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие и използване на местния потенциал;
- Приоритет 5: Подкрепа на иновационните и инвестиционни дейности за повишаване на конкурентоспособността на икономиката;
- Приоритет 7: Енергийна сигурност и повишаване на ресурсната ефективност.

Иновационна стратегия за интелигентна специализация на Република България 2014-2020 г.

Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Република България за периода 2014-2020 г. е посветена на определянето на икономически приоритети за развитие в рамките на научноизследователските и иновационни дейности, с цел идентифицирането на конкурентни предимства чрез стимулиране на силните страни в НИРД и при отчитане потребностите на индустрията и бизнеса.

Иновационната стратегия за интелигентна специализация задава визия, според която "България да направи до 2020 година качествен скок в иновационното си представяне на ниво ЕС за справяне с обществените предизвикателства в сферата на демографията, устойчивото развитие, интелектуалния капитал и здравето на нацията". Освен това, стратегическият документ предвижда придвижването на България от групата на т.нар. "плахи иноватори" към тази на "умерените иноватори". За изпълнението на тази стратегическа цел са набелязани две оперативни подцели:

- Цел 1: Фокусиране на инвестициите за развитие на иновационния потенциал в идентифицираните тематични области (за създаване и развитие на нови технологии, водещи към конкурентни предимства и повишаване на добавена стойност на националните продукти и услуги);
- Цел 2: Подкрепа за ускорено усвояване на технологии, методи и др. подобряващи ресурсната ефективност и прилагането на ИКТ в предприятията от цялата промишленост.

Тематичните области за подкрепа, изведени в стратегията, са Мехатроника и чисти технологии, Информатика и информационни и комуникационни технологии, Индустрии за здравословен живот и биотехнологии, Нови технологии в креативните и рекреативните индустрии.

Иновационна стратегия за интелигентна специализация на Северен централен район 2015-2020 г.

Разработена е Иновационна стратегия за интелигентна специализация на Северен централен район за периода 2015-2020 г., приета от Регионалния съвет за развитие на Северен централен район през 2015 г. Тя кореспондира с целите на националния документ и конкретизира конкурентните предимства на Северен централен район, който е един от шестте района от ниво 2 в България и обхваща пет области - Велико Търново, Габрово, Разград, Русе и Силистра.

Национална стратегия за развитие на научните изследвания до 2025 г.

Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2016-2025 г. отразява ангажимента на националните власти да създадат рамка за развитие на научноизследователска дейност, допринасяща за постигане целите на Стратегията „Европа 2020“. Документът си поставя за цел да постигне ускорено използване на резултатите от изследванията и иновациите, модернизиране на научния процес и въвеждане на ефективни европейски модели и практики. Два са основните приоритети на проекта на актуализираната през 2016 г. стратегия: постепенно увеличаване на дела от БВП за наука от 0,8% до 2% и приобщаване на повече млади учени и изследователи към работата по научноизследователски проекти.

Формулирани са пет приоритетни направления за развитие на науката в България, а именно: Енергия, енергийна ефективност и транспорт. Развитие на зелени и

еко-технологии; Биотехнологии и екологично чисти храни; Нови материали; Културно-историческо наследство; и Развитие на фундаментални изследвания. Развитието на информационните и комуникационни технологии се определя като хоризонтална тема, имаща отношение към всички приоритетни области.

Стратегия на ЕС за региона на река Дунав

Следвайки макрорегионален подход на планиране и на правене на политики, Стратегията на Европейския съюз за региона на река Дунав свързва 14 държави, които са част от Дунавския басейн.

Стратегията набелязва 11 приоритетни области, обединени около четири стълба: свързване, опазване на околната среда, създаване на просперитет и укрепване на Дунавския регион за увеличаване на институционалния капацитет и сътрудничеството. Особено релевантни в контекста на подхода RIS3 са приоритетните области от трети стълб – "Постигане на благосъстояние в региона на река Дунав":

- Приоритетна област 7: Развитие на общество на знанието чрез научноизследователски, образователни и информационни технологии;
- Приоритетна област 8: Оказване на подкрепа за конкурентоспособността на предприятията, включително развитието на клъстери;
- Приоритетна област 9: Инвестиране в хора и умения.

Преодоляване на социално-икономическите различия и подобряване на бизнес средата ще бъдат постигнати чрез интегрирани мерки и приобщаващ подход за укрепване на обществото на знанието, за подпомагане на конкурентоспособността на индустрията и бизнеса, както и за инвестиции в човешки капитал. Стратегията тематизира също така изследванията и иновациите като сфери за обмяна на опит и създаване на мрежи между доставчици на знание, фирми и политици. Сред набелязаните цели в това направление се отличават следните: инвестиции в размер на 3% от БВП в НИРД до 2020 г.; достъп до широколентов интернет за всички граждани на ЕС в региона до 2013 г.; увеличаване броя на взетите патенти в региона с 50%; повишаване на дела на европейски граждани на възраст 30-34 г. с третично (или еквивалентно) образование с 40% до 2020 г.

"ЕРГО Мастерплан" Русе – Гюргево

От 2012 г. насам действа първият по рода си Мастерплан за интегрирано управление на възможностите за развитие в Еврорегион Русе – Гюргево. Основната му

цел е да улесни процеса по хармонизиране на политиките на двете общини, което ще допринесе за превръщането на региона в още по-конкурентоспособен и атрактивен за туристи и инвеститори. Документът предвижда интервенции в икономическата инфраструктура на трансграничния регион. По-конкретно, цели се изграждане и подобряване състоянието на промишлени зони, логистични центрове, услуги за бизнеса, търговски обекти и туристическа инфраструктура.

Мастерпланът ще бъде актуален до 2027 г., като се предвижда периодът за реализация на визията да е 2040/2050. Съгласно документа, трансграничната агломерация Русе – Гюргево трябва да се превърне във водеща по долното течение на река Дунав икономика, основана на знанието, и със значение на мулти- и интермодален център.

Регионален план за развитие на Северен централен район за периода 2014-2020 г. и Областна стратегия за развитие на Област Русе за периода 2014-2020 г.

Областната стратегия за развитие на Област Русе за периода 2014-2020 г. е пряко обвързана с целите на Регионалния план за развитие на Северен централен район. В двата документа се акцентира върху ролята на икономическото, социално и териториално сближаване за постигането на устойчиво и балансирано развитие.

Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Община Русе кореспондира с Регионалния план за развитие на СЦР по отношение на Приоритет 1.1.: Развитие на устойчива конкурентоспособна икономика, основана на знанието, иновациите и новите технологии.

Съответната стратегическа цел в Областната стратегия за развитие на Област Русе 2014-2020 г. визира икономическо сближаване във вътрешнорегионален, национален и европейски план чрез развитие на собствения потенциал на Област Русе и използването на европейски механизми, като дефинира Приоритет 1.1.: Подкрепа за повишаване конкурентоспособността на малкия и среден бизнес и развитие на икономика, основана на знанието, иновациите и новите технологии.

Общински план за развитие на Община Русе за периода 2014-2020 г.

Основният стратегически документ на местно равнище е Общинският план за развитие на Община Русе за периода 2014-2020 г. Той обединява сравнителните предимства и потенциал за развитие на Община Русе в стратегически визия, цели и приоритети. Посоката е към постигане на устойчив ръст и по-висок жизнен стандарт в рамките на стабилна икономика, основана на знание и иновации. Общинският план предвижда налагането на Русе като Дунавска столица на България и като национален център за координация на Стратегията на ЕС за региона на река Дунав.

Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Община Русе взема предвид посочената в Общинския план за развитие до 2020 г. визия, цели и

приоритети, като кореспондира тясно със Стратегическа цел 1: Подобряване на инвестиционния и бизнес климат в Общината, повишаване качеството на административното обслужване на гражданите и бизнеса и развитие на икономика, основана на знанието и иновациите.

Интегриран план за градско възстановяване и развитие на град Русе за периода 2014-2020 г.

Интегрираният план за градско възстановяване и развитие (ИПГВР) е разработен във връзка с прилагането на ОП "Региони в растеж" 2014-2020 г., както и на други програми, чието финансиране се осигурява от Кохезионния и Структурните и инвестиционни фондове на ЕС. Планът за икономическо и социално възстановяване и развитие на Русе включва времево и пространствено обвързани проекти и инвестиционни намерения в специално обособени зони за въздействие: Зона А – зона на публични функции с висока обществена значимост, Зона Б – зона с преобладаващ социален характер, Зона В – зона с потенциал за икономическо развитие. Последната Зона В обхваща промишлени и транспортни мощности, както и други потенциални обекти на интерес от страна на инвеститори.

Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Община Русе за периода 2016-2025 г. е съобразена и със следните документи: Стратегия за инвестиционен и сити маркетинг на Община Русе за периода 2014-2020 г., Стратегия за развитие на туризма в Община Русе до 2020 г., Стратегически план за култура "Русе 2020", Национална стратегия за регионално развитие на Република България 2012-2022 г., Национална стратегия за насърчаване на малките и средни предприятия 2014-2020 г., Национална пътна карта за научна инфраструктура, Национална стратегия за развитие на научните изследвания 2020, Закон за насърчаване на научните изследвания, Европейски териториален дневен ред, Европейски дневен ред за културните индустрии, План за действие "Предприемачество 2020", Small Business Act.

Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Община Русе се състои от анализ на социално-икономическото състояние, иновационния и научноизследователския потенциал, както и от стратегическа част, съдържаща споделена визия за развитие, органичен набор от приоритети и мерки за тяхното постигане.

Разработването на аналитичната част се извърши в рамките на два основни етапа:

- ***Етап 1:*** Събиране на необходимите първични и вторични данни (статистически данни, административни актове на Община Русе, отчетни документи, анализи и стратегически документи, др.). В хода на Етап 1 Община Русе предостави специализирана информация от Териториално

статистическо бюро – Русе, Дирекция "Регионална служба по заетостта" – Русе, Русенски университет "Ангел Кънчев", Висше училище по агробизнес и развитие на регионите – Филиал Русе, както и от други институции, имащи пряко или косвено касателство към темите, засегнати в стратегията.

- **Етап 2**: Извършване на анализ на социално-икономическото състояние в Община Русе, включващ представяне на общите макроикономически показатели, секторния профил на Общината, възможностите за развитие на клъстери, равнището на преки чуждестранни инвестиции, политиките за подкрепа на бизнеса. Освен това, аналитичната част прави преглед на релевантни макроикономически изследвания, които обобщават установени тенденции на развитие.

2. ИНОВАЦИОННА СТРАТЕГИЯ ЗА ИНТЕЛИГЕНТНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ В КОНТЕКСТА НА МНОГОСТЕПЕННОТО УПРАВЛЕНИЕ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Усилията на Европейския съюз за популяризиране на концепцията за интелигентна специализация на национални и субнационални административно-териториални единици са свързани с целите, заложи в Стратегията на ЕС за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж "Европа 2020". Актуалният стратегически документ на Съюза влиза в сила след изтичане срока на действие на Лисабонската стратегия, която предвижда превръщането на европейската икономика в най-конкурентоспособния световен пазар до края на 2010 г. По това време Съюзът и държавите-членки трябва да се справят с последиците от световната икономическа и финансова криза, които оказват влияние върху социално-икономическото развитие в отделните страни. Ето защо, европейските лидери лансират нов стратегически документ за периода до 2020 г., който поставя отчетлив акцент върху насърчаването на заетост и растеж в три негови измерения: интелигентен, устойчив и приобщаващ. Още през 1995 г. се установява т.нар. "европейски парадокс"², който индикира изоставането на Европа по отношение на трансформирането на резултатите от технологични и научноизследователски проучвания в реални иновационни продукти и процеси, както и в конкурентни предимства за икономиката. Като реакция на това, Стратегията на ЕС "Европа 2020" цели да утвърди ЕС като благоприятна територия за ориентирана към иновации икономика. Процесът по интелигентно специализиране насочва към концентриране на ресурси от знания и свързването им с ясно дефинирани приоритетни икономически дейности. Той се основава на т.нар. "предприемаческо откритие" – обединяване на усилия между публични актьори, индустрия и предприемачи, с цел създаване на уникални конкурентни предимства, съобразени с местната специфика, потенциал и потребности.

"Европа 2020" тематизира необходимостта от инвестиране на повече средства в НИРД, иновации и предприемачество, които са в състояние да направят европейския модел за растеж по-ефективен, устойчив и гъвкав. В рамките на трите тематични области за растеж, Стратегията "Европа 2020" формулира седем пилотни инициативи, както следва:

- Интелигентен растеж – Програма в областта на цифровите технологии за Европа (с фокус върху потенциала на ИКТ); Съюза за иновации (с фокус върху създаване на среда, подкрепяща иновации за растеж); Младежта в движение;

---

² Методическо ръководство за иновации. Насърчаване на иновациите в сектора на индустриалната информатика и вградените системи чрез изграждане на мрежа за сътрудничество.

- Устойчив растеж – Европа за ефективно използване на ресурсите; Индустриална политика за ерата на глобализацията;
- Приобщаващ растеж – Програма за нови умения и работни места; Европейска платформа срещу бедността.

В съобщение на Европейската комисия от 6 октомври 2010 г., озаглавено "Приносът на регионалната политика за интелигентен растеж в рамките на Стратегия "Европа 2020", се излага необходимостта от национални и регионални стратегии за интелигентна специализация (RIS3), които да помогнат за качествено разпределяне на финансов ресурс във високоефективни области, без да се допуска инвестиране в неперспективни отрасли и дейности. Стратегиите се разглеждат и като ключов елемент в процеса на многостепенно управление за интегрирани политики в областта на иновациите. Европейската комисия подчертава, че интелигентното специализиране се извършва чрез подход "отдолу-нагоре" и приобщава широк спектър от заинтересовани страни, в т.ч. научноизследователски центрове и институти, университети, индустрия, малки и средни предприятия, публични институции. Целта е, от една страна, да се идентифицират най-перспективните области за специализация, а, от друга, да се набележат пречките и предизвикателствата пред интелигентното специализиране на националните и регионални икономики. Тези стратегии кореспондират пряко с целите на "Европа 2020", като им се придава значение на основен елемент за базирани на място иновационни политики.

Съветът на ЕС също взема становище по отношение на концепцията за интелигентна специализация в своите заключения относно пилотния проект "Съюз за иновации". Според Съвета, интелигентната специализация представлява процес, при който всеки регион надгражда над собствените си сили, за да направлява определянето на приоритетите в национални и регионални иновационни стратегии, както и по отношение на трансграничното сътрудничество.

Ролята на подхода за интелигентно специализиране RIS3 в многостепенното управление в Европейския съюз е релевантна и в контекста на политиките за икономическо, социално и териториално сближаване. Интелигентното специализиране кореспондира с целите и инструментите на Кохезионната политика на ЕС. RIS3 профилира местните и регионални структури според силните им страни, като по този начин допринася за изглаждане на регионалните различия и несъответствия в реализирането на релевантни политики. През настоящия програмен период целите на Кохезионната политика са конкретизирани в 11 тематични области, сред които попадат научноизследователска дейност и иновации, информационни и комуникационни технологии (ИКТ), конкурентоспособност, образование, умения и учене през целия живот. Стратегиите за интелигентна специализация възприемат

понятието за иновация в по-широки смислови граници. Освен научноизследователската и производствена дейност, към сферите, добавящи стойност към иновирането, се причисляват също културните и творчески индустрии, социалните иновации, нетрадиционните модели за правене на бизнес, както и базираните на практиката, нетехнологични нововъведения. Стратегията се отнася директно към следните тематични цели на Кохезионната политика, дефинирани в Регламент ЕС 1303/2013:

- Тематична цел 1: Засилване на научноизследователската дейност, технологичното развитие и иновациите;
- Тематична цел 3: Повишаване на конкурентоспособността на МСП и на селскостопанския сектор, на сектора на рибарството и аквакултурите;
- Тематична цел 4: Подпомагане на преминаването към нисковъглеродна икономика във всички сектори;
- Тематична цел 6: Съхраняване и опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност.

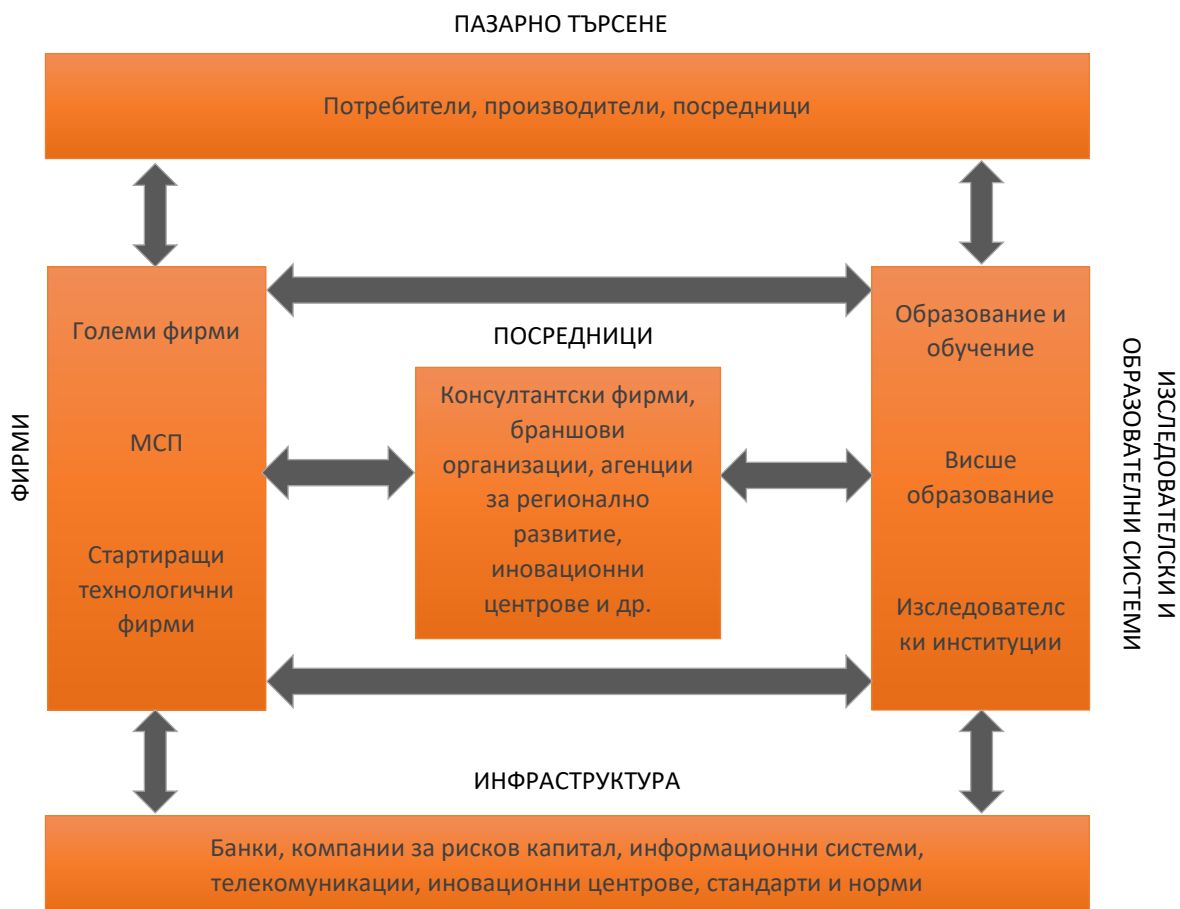
По предложение на Европейската комисия разработването на иновационни и изследователски стратегии за интелигентна специализация се разглежда като предварително условие към държавите-членки за достъп до финансиране от Структурните и инвестиционни фондове на ЕС, в частност до средствата от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР). В българския контекст, наличието на тези стратегии има връзка в най-голяма степен с функционирането на Оперативни програми "Региони в растеж", "Иновации и конкурентоспособност" и "Наука и образование за интелигентен растеж".

Иновационните стратегии за интелигентна специализация възприемат по-широко разбиране за иновациите. Националната стратегия се позовава на дефиниция на понятието за иновация, според която то е "въвеждане в употреба на някакъв нов или значително подобрен продукт (стока или услуга) или производствен процес, на нов метод за маркетинг или на нов организационен метод в търговската практика, организацията на работните места или вътрешните връзки, които създават пазарни предимства и при това повишават конкурентоспособността на фирмите"³. В тази връзка, иновациите могат да бъдат разделени на продуктови, процесни, организационни и маркетингови. Познатите концепции за иновации тематизират наличието на линейни и интерактивни иновации. В първия случай водещ е научноизследователският подход и инвестициите в НИРД, докато във втория става дума за интегрирането на науката в практиката и включването на широк кръг от заинтересовани страни в един процес на приложно иновиране "отдолу-нагоре".

³ ИСИС на Република България 2014 – 2020 г., по Manuel d'Oslo 3e édition, © OECD/EUROPEAN COMMUNITIES 2005.

Значима роля при изграждането на дизайна на иновационния процес заема националната иновационна система с нейните отличителни черти. Понятието е въведено през 1987 г. от Фрийман, според когото националната иновационна система е "мрежа от институции в държавния и частния сектор, чиито дейности и взаимодействие създават, налагат, изменят и разпространяват нови технологии"⁴.

Фигура 1 Национална иновационна система

Източник: Иновационна стратегия на Република България и мерки за нейната реализация, 2004

Интелигентното специализиране на държави, региони и по-ниски равнища на управление не е линеен процес, а дългосрочно управление на ресурси и идеи, базирано на взаимодействие и диалог. Сравнителният анализ между няколко практически случая прилага допълнителни доказателства в подкрепа на тази теза. В търсене на опции за диверсифициране на регионалното производство и стъпвайки върху утвърдени позиции в сферите биотехнологии, здравеопазване и медицински уреди, белгийската област Фландрия установява нов икономически домейн за развитие – нанотехнология за здраве (Nanotechnology-for-Health, NfH). Регионът около

⁴ Иновационна стратегия на Република България и мерки за нейната реализация, 2004.

холандския град Айндховен пък, обхващащ 20 съседни общини, се смята за индустриалното високотехнологично средище на страната. Brainport Eindhoven Region е един от трите стълба на холандската икономика, редом с пристанището в Ротердам и летището в столицата Амстердам. В контекста на интелигентното специализиране на регионите се създава стратегическият документ Brainport 2020, който идентифицира три "топ клъстера", както и редица произтичащи от тях "клъстери в развитие".

Друг пример е провинция Долна Австрия, чийто иновационен профил се откроява с липса на доминиращ икономически сектор. Особено място в иновационната екосистема на Долна Австрия заемат малките предприятия. В допълнение, регионът се намира в непосредствена близост до Виена и по този начин може да усети преки ползи от развитието на научноизследователската и развойна инфраструктура в австрийската столица, класирана на челните места в международни класации за "умни градове" (smart cities). Поради всички тези специфики, се взема решение за поставяне на фокус не върху икономически сектори, а върху функционални приоритети като изграждането на технологични паркове или подкрепата за клъстери, които да се специализират в нишови технологии, процеси или пазари.

Немската провинция Баден-Вюртемберг разработва концепция за включване на повече заинтересовани страни в процеса на идентифициране на силните страни на местната икономика чрез подход "отдолу-нагоре". Превръща се в традиция провеждането на конкурс под мотото "RegioWIN – регионална конкурентоспособност чрез иновации и устойчивост". Целта на състезанието е да осигури широко участие чрез обсъждане на споделена визия за силните страни и шансовете на региона, която да бъде претворена в подходящи стратегии за целенасочено развитие на конкурентен иновационен профил. Във финалната фаза на състезанието участниците разработват регионални концепции за развитие и предлагат пилотни проекти, за които гласуват членовете на местните общности.

В обобщение, дизайнът на иновационните стратегии за интелигентна специализация се основа на четири водещи принципа:

- Труден) избор и критична маса – концентриране на приоритети и ресурси;
- Конкурентно предимство – съчетаване потенциала на НИРД сектора с изискванията на бизнеса чрез предприемачески процес на откриване;
- Свързаност и клъстери – задвижване на специализираната технологична диверсификация чрез създаване на клъстери и междусекторни партньорства;

- Съвместно ръководство – изграждане на ефективни иновационни системи на базата на публично-частно партньорство.

3. АНАЛИЗ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКОТО СЪСТОЯНИЕ В ОБЩИНА РУСЕ

3.1. Обща макроикономическа картина. Социално-икономически профил на Община Русе

3.1.1. Обща макроикономическа картина

В този раздел е предложен кратък обзор на тенденциите по отношение на икономическите процеси в национален план, които дават отражение и върху икономическото развитие в Община Русе. Съобщават се данни за основни макроикономически показатели, сред които брутен вътрешен продукт, бюджетен дефицит/излишък, безработица, заетост.

По данни на Евростат, през 2009 г. БВП отбелязва съществено свиване на ниво ЕС. През 2010 г. равнището на БВП в ЕС се възстановява и тази тенденция продължава (макар и със значително по-бавни темпове) през 2011 г., 2012 г. и 2013 г. Както се вижда от таблицата по-долу, тези тенденции се отнасят и за България. Като цяло, през последните години се наблюдават положителни индикации в развитието на икономиката на страната. Основни макроикономически показатели покачват своите равнища, след достигнати рекордно ниски стойности в резултат на нестабилните икономически процеси в световен план след 2008 г. Въпреки това, в края на 2013 г. Европейската комисия публикува свой доклад за механизма за предупреждение, според който в България са налице макроикономически дисбаланси, породени по-специално от въздействието на намаляването на корпоративната задлъжнялост, както и на продължаващото коригиране на външните позиции, конкурентоспособността и пазара на труда. Отчита се, че възстановяването в България е бавно и продължава да не оползотворява наличния потенциал.

Таблица 1 БВП, правителствен дефицит/излишък и дълг на България

България	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
БВП, текущи цени, млн. лв.	60 185	69 295	68 322	70 474	78 434	80 044	80 282	82 164
Дефицит (-) /излишък (+) на сектор "Държавно управление"								

млн. лв.	699	1 157	-2 959	-2 208	-1 590	-522	-694	-2 337
% от БВП	1,2	1,7	-4,3	-3,1	-2,0	-0,7	-0,9	-2,8
Разходи на сектор "Държавно управление" % от БВП	39,8	38,3	40,7	38,1	34,7	35,2	38,3	39,2
Приходи на сектор "Държавно управление" % от БВП	40,9	40,0	36,3	34,9	32,6	34,5	37,4	36,4
Дълг на сектор "Държавно управление"								
млн. лв.	10 360	9 484	10 000	11 459	12 291	14 388	14 731	22 694
% от БВП	17,2	13,7	14,6	16,3	15,7	18,0	18,3	27,6

Източник: Официален сайт на НСИ

През 2014 г. само четири държави в ЕС отчитат бюджетен излишък – Дания, Германия, Естония и Люксембург. През 2014 г. България регистрира сериозен ръст в дефицита в размер на -2,8%. За сравнение, стойностите на държавите с най-нисък дефицит като процент от БВП за 2014 г. са: -0,7% в Литва, -1,4% в Латвия и -1,5% в Румъния. През същата година България е и сред страните с най-нисък дълг като процент от БВП – 27,6%, заедно с Естония (10,6%), Люксембург (23,6%), Румъния (39,8%) и Латвия (40%).

За периода 2008-2013 г., по данни на НСИ, коефициентът на безработица на лица на възраст между 15 и 64 навършени години нараства почти двойно – от 6,8% през 2008 г. до 12,9% през 2013 г. През 2014 г. обаче е налице лек спад на този показател до 11,5%. По данни на Агенцията по заетостта в България младежката безработица през 2014 г. значително намалява, въпреки че все още остава сериозно предизвикателство на пазара на труда. В България нивото на младежка безработица за ноември 2014 г. е 21,4%. За сравнение, според данни на Евростат за същия период в страните от ЕС средното ниво на младежката безработица е 21,9%, а една от държавите с най-високо ниво на младежка безработица е Испания – 53,5%.

Успоредно с останалите макроикономически показатели, делът на заетото население в трудоспособна възраст е основен социален показател, въз основа на който се анализира развитието на пазарите на труда. Коефициентът на заетост в България е малко под средните стойности за Европейския съюз. По данни на Евростат за 2013 г., равнището на заетост във възрастовата група от 15 до 64 години е 64,1 % в ЕС. Най-висок е процентът на заетост в Швеция – 74,4%, а ниски стойности за 2013 г. са измерени в Хърватия (49,2 %) и Гърция (49,3 %). В България този процент е 61.

Освен макроикономическите показатели, значение за развитието на икономиката в страната имат и нейните конкурентни предимства. По данни на Министерство на икономиката следните фактори оказват положително въздействие върху инвестиционната среда на България:

- Финансова стабилност – валутен борд до влизане в еврозоната;
- Членство в НАТО и ЕС;
- Стратегическо географско разположение;
- Либерализиран достъп до пазари с над 560 млн. потребители;
- Най-нисък корпоративен данък в ЕС – 10%;
- Нулев процент данък печалба за инвестиции в 152 общини с висока безработица (от общо 264 общини);
- Завишени амортизационни норми (на 50%) за инвестиции в нови машини, производствено оборудване и апаратура, компютри, периферни устройства и софтуер;
- Ползване на данъчен кредит по специалния ред за начисляване на ДДС при внос за изпълнение на инвестиционни проекти над 10 млн. лв.;
- 5% данък върху дивидентите;
- 10% "плосък данък" върху доходите на физическите лица;
- 1 процедура, 1 такса до 2 работни дни за вписване на фирма в електронния търговски регистър на Агенцията по вписванията;
- Продължаващо подобряване на административната среда; премахване на ненужните, облекчаване и прехвърляне на някои регулаторни режими на неправителствения сектор;
- Най-ниските оперативни разходи в ЕС;
- Стимули за насърчаване на инвестициите по Закона за насърчаване на инвестициите и Правилника за неговото прилагане.

Тези предимства, повечето от които са валидни и на общинско равнище, имат добавена стойност по отношение на развитието на макроикономическата картина в страната, привличането на инвестиции и конкурентоспособността на икономиката като цяло.

3.1.2. Социално-икономически профил на Община Русе

Този раздел е насочен към преглед на съществуващите ресурси, от една страна, и към оценка на перспективите за интелигентна специализация в Община Русе, от друга. Съгласно Ръководството за научноизследователски и иновационни стратегии за интелигентна специализация на Европейската комисия от месец май 2012 г., принципът, на база на който е извършен настоящият анализ, е "приемането на широко виждане за иновациите, което обхваща различни икономически дейности".

Анализът на социално-икономическото състояние в Община Русе обхваща следните аспекти:

- **Географско положение и природни ресурси**

Разположена в Североизточна България, Община Русе е най-голямата българска община по поречието на река Дунав. Съгласно Регламент (ЕС) №1319/2013 на Европейската комисия от 9.12.2013 г. за изменение на приложенията към Регламент (ЕО) №1059/2003 на Европейския парламент и на Съвета за установяване на обща класификация на териториалните единици за статистически цели (NUTS) Община Русе принадлежи към ниво 2 от Местните административни единици (LAU2) и попада в териториалния обхват на Северен централен район, който съгласно гореспоменатия Регламент е причислен към ниво NUTS2 (средно голям регион). Административен център на Общината, както и на Областта, е гр. Русе. По данни на НСИ към 31.12.2014 г. населението в Община Русе е 164 219 души, което ѝ отрежда пето място по население в страната.

В териториален аспект за града е характерно, че има добре формирана централна зона, заобиколена от жилищни квартали и две промишлени зони – Източна и Западна. Северната граница на Общината е поречието на река Дунав, което съвпада с границата на България с Румъния. Благодарение на своето местоположение и преминаването на паневропейски транспортни коридори №7 (Рейн-Майн-Дунав) и №9 (Хелзинки-СанктПетербург-Москва-Киев-Букурещ-Русе-Алекسانдрополис) през територията на Община Русе, тя бива определяна като "важен национален транспортен комуникационен и търговски възел с намиращи се на нейна територия гранични пунктове на река Дунав и в Свободна (безмитна) зона".⁵

Освен важен транспортен коридор, река Дунав е и основен воден ресурс в Общината, който благоприятства поддържането на биоразнообразието. Характерно за природата в района са подходящите условия (климат, води, почви) за отглеждането на много видове земеделски култури. Показателно за това е и функционирането на Институтът по земеделие и семезнание "Образцов Чифлик", който произвежда и сертифицира различни полски култури.

Комбинацията от стратегическо географско положение и природни ресурси на територията на Общината, съчетани с целенасочени политики, провеждани от местната администрация, благоприятстват социално-икономическото развитие на целия регион и създават възможности за постигането на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.

- **Населени места, население и демографски процеси**

---

⁵Общински план за развитие на Община Русе за периода 2014-2020 г.

Населени места

В териториалния обхват на Община Русе попадат общо 14 населени места, които са разпределени в 2 града – Русе и Мартен, и 12 села – Басарбово, Бъзън, Долно Абланово, Николово, Ново село, Просена, Сандрово, Семерджиievo, Тетово, Хотанца, Червена вода и Ястребово. Средната гъстота на селищната мрежа е 2,77 селища на 100 кв. км, което означава, че стойностите за Община Русе са под средните равнища за този показател в национален план (4,80 селища на 100 кв. км). На следващата таблица са посочени всички населени места в Община Русе според тяхната категория съгласно Закона за административно-териториалното устройство на Република България, административен статут и територия.

Таблица 2 Населени места в Община Русе

Населени места	Категория	Адм. статут	Територия в дка
гр. Русе	1	Общински и областен център	66 218
гр. Мартен	4	Кметство	32 311
Басарбово	5	Кметство	26 154
Бъзън	5	Кметство	26 856
Долно Абланово	7	Кметство	18 747
Николово	5	Кметство	58 285
Ново село	5	Кметство	48 501
Просена	6	Кметство	19 824
Сандрово	5	Кметство	27 757
Семерджиievo	5	Кметство	28 755
Тетово	5	Кметство	74 129
Хотанца	7	Кметство	15 388
Червена вода	5	Кметство	57 139
Ястребово	7	Кметство	6 936

Източник: Общински план за развитие на Община Русе за периода 2014-2020 г.

Население и демографски процеси

По данни на НСИ към 31.12.2015 г. населението в Община Русе е 162 869 души. Както се вижда от следващата таблица, Община Русе не прави изключение от общата отрицателна тенденция за намаляване на населението, характерна за цяла България. От 2009 г. насам се наблюдава постоянен спад в броя на населението в Общината,

като сред основните фактори за това могат да се посочат вътрешната и външна миграция и естественото движение на населението (раждания и умирания).

Таблица 3 Население в Община Русе по населени места 31.12.2014 г. в брой

Населени места	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
гр. Русе	156 761	156 959	156 509	155 818	149 134	148 350	147 817	147 055
гр. Мартен	3 746	3 719	3 691	3 679	3 632	3 600	3 581	3 539
Басарбово	1 362	1 362	1 349	1 351	1 404	1 389	1 355	1 363
Бъзън	*	-	1 221	1 222	1 192	1 181	1 175	1 153
Долно Абланово	232	215	214	220	214	199	193	194
Николово	3 072	3 035	3 004	2 992	2 908	2 879	2 868	2 846
Ново село	1 210	1 190	1 176	1 170	1 139	1 123	1 101	1 088
Просена	666	652	634	631	567	568	555	538
Сандрово	1 331	1 325	1 308	1 296	1 321	1 297	1 280	1 256
Семерджиево	1 182	1 159	1 132	1 113	1 022	1 012	995	979
Тетово	2 384	2 343	2 303	2 253	1 978	1 929	1 914	1 888
Хотанца	802	810	823	832	641	652	679	675
Червена вода	1 550	1 554	1 529	1 494	1 437	1 422	1 402	1 383
Ястребово	329	325	317	313	292	283	269	262
Общо	174 627	174 648	175 210	174 378	166 881	165 884	165 184	164 219

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

В Община Русе се наблюдава изключително неравномерно разпределение на населението между градовете и останалите населени места. За периода 2007-2014 г. населението в селата представлява средно около 8-9% спрямо 91-92% градско население.

Друга причина за намаляване на населението в Общината е отрицателният естествен прираст (т.е. повече починали лица от родените). За периода 2007-2014 г. средно на едно живородено дете се падат по 1,58 умрели. Въпреки че през някои от годините се наблюдава леко повишаване на равнището на раждаемостта, това не може да компенсира нивата на смъртност за периода като цяло.

* До 2009 г. с. Бъзън е част от Община Ветово.

Таблица 4 Раждаемост, смъртност, естествен прираст в Община Русе по години /брой/

Година	Живородени	Мъртвородени	Умрели	Естествен прираст
2007	1 499	-	2 319	-820
2008	1 594	10	2 289	-695
2009	1 683	5	2 286	-603
2010	1 596	6	2 300	-704
2011	1 311	5	2 284	-973
2012	1 396	10	2 368	-972
2013	1 329	7	2 312	-983
2014	1 370	11	2 354	-984

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

Механичният прираст (т.е. разликата между броя на заселените и изселените лица на територията на Общината) е другият фактор, който влияе върху броя на населението в Община Русе. Въпреки че през периода 2007-2014 г. се наблюдават години както с положителен, така и с отрицателен механичен прираст, със значителна разлика в стойностите през годините, средното ниво на механичният прираст през посочения период е 91.

Таблица 5 Заселени, изселени, механичен прираст в Община Русе по години /брой/

Година	Заселени	Изселени	Механичен прираст
2007	2 733	2 972	-239
2008	3 076	2 360	716
2009	2 908	2 973	-65
2010	3 670	3 798	-128
2011	2 261	2 093	168
2012	2 163	2 188	-25
2013	2 350	2 067	283
2014	2 384	2 365	19

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

Друг важен показател, по който Националният статистически институт групира населението, е възрастовата структура на жителите в Общината. Данните за съотношението на лицата, според възрастовата група, в която попадат, показват процес на демографско остаряване.

Таблица 6 Население в Община Русе по възрастови групи към 31.12.2014 г.

Възраст в навършени години	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
0	1 442	1 541	1 601	1 516	1 238	1 322	1 290	1 366
1-9	12 491	12 766	13 004	13 271	12 599	681	681	686
10-19	17 812	17 151	16 397	15 618	14 381	641	609	680
20-29	27 840	27 709	27 613	27 337	22 467	12 575	12 738	12 751
30-39	26 886	26 747	26 668	26 485	24 849	6 433	6 531	6 561
40-49	24 306	24 530	24 921	24 899	24 035	6 142	6 207	6 190
50-59	25 765	25 441	25 048	24 431	24 039	13 938	13 464	13 328
60-69	19 608	20 244	21 158	21 865	23 008	7 162	6 911	6 879
70+	18 477	18 519	18 800	18 956	20 265	6 776	6 553	6 449

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

- **Заетост и безработица**

В отговор на демографските процеси, протичащи в Община Русе, се наблюдава и понижаване на дела на хората в трудоспособна и под трудоспособна възраст. Само за 2014 г. данните сочат обратното, като се наблюдава лек ръст на хората в трудоспособна и под трудоспособна възраст и спад на тези, които са над трудоспособна възраст.

Таблица 7 Население под, в и над трудоспособна възраст в Община Русе към 31.12.2014 г. /брой/

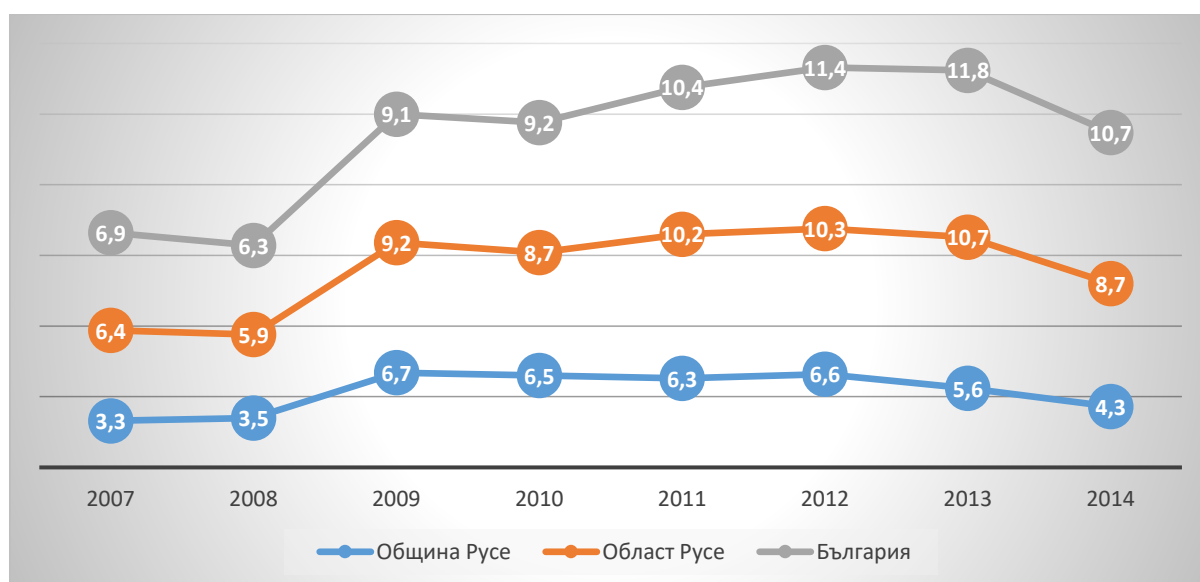
Година	Население – Общо	Под трудоспособна възраст	В трудоспособна възраст	Над трудоспособна възраст
2007	174 627	21 104	115 438	38 085
2008	174 648	21 076	114 809	38 763
2009	175 210	22 842	115 843	36 525
2010	174 378	22 851	114 157	37 370
2011	166 881	21 563	105 613	39 705
2012	165 884	21 566	105 296	39 022
2013	165 184	20 506	100 895	43 783
2014	164 219	21 996	103 020	39 203

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

Пазарът на труда в Община Русе съвсем естествено се влияе от протичащите в национален, европейски и световен мащаб икономически промени. След 2008 г. в резултат на влошената икономическа ситуация в страната, в Община Русе са налице отрицателни тенденции като свиване на производства и освобождаване на наета работна сила, в т.ч. и масови уволнения на работници и служители от големи

предприятия в Общината. В отговор на това, през 2009 г. и през 2012 г. са регистрирани най-високи нива на безработица в Общината – съответно 6,7% и 6,6%. За сравнение, нивото на безработица в началото на разглеждания период е 3,3%. От 2012 г. насам данните за безработицата в Община Русе показват намаляване на регистрираната безработица. От 2014 г. насам се наблюдава положителна тенденция в броя на безработните в Общината. След плавно намаляване, към края на 2014 г. безработицата достига до 3 233 лица или намалява с 43,8% (-2 515 лица) спрямо края на 2009 г. и постепенно се доближава до стойностите от предкризисната 2008 г. Равнището на регистрираната безработица в Община Русе през целия период е под средното за областта и страната, като през 2014 г. намалява до 4,3% (при 10,7% за страната и 8,7% за област Русе).

Фигура 2 Равнище на безработица в Община Русе, Област Русе и в страната в %

Източник: Дирекция "Регионална служба по заетостта" – Русе

По данни на Агенцията по заетостта регистрираната безработица в Дирекция "Регионална служба по заетостта" – Русе в Общината, през периода 2007 г. – юни 2015 г., сравнена със средната за страната, отчита следните тенденции:

- Наблюдава се по-висок дял на регистрираната женска безработица в сравнение със средните за страната стойности (към края на юни 2015 г. достига до 57,2%, при 55% за страната);
- Въпреки значителния ръст в относителния дял на регистрираната мъжка безработица (62,7%, към края на 2008 г. при 35,6% през 2007 г.), към края на юни 2015 г. тя значително намалява (до 42,8%), като отчасти това се дължи на разкриване и/или разширяване на съществуващи производства включително и с чужди инвестиции.

Възрастовата структура на безработица в Община Русе също е повлияна от протичащите демографски промени. С цел намаляване на безработицата, през последните години в Общината се наблюдава активна политика по насърчаване на заетостта, провеждана от Дирекция "Регионална служба по заетостта" – Русе. Мерките за насърчаване на заетостта предимно се изразяват в реализацията на програми и проекти, финансирани от държавния бюджет, Европейския социален фонд и други донорски фондове като ваучерно обучение по специалност, предварително посочена от работодателя; създаване на заетост на младежите чрез осигуряване на възможност за стаж; обучение по ключова компетентност на работното място и др. На следващата таблица е показано разпределението на безработицата според възрастовата структура на незаетите.

Фигура 3 Възрастова структура на регистрираната безработица в относителен дял в %

Източник: Дирекция "Регионална служба по заетостта" – Русе

Младежката безработица, която е считана за сериозен проблем както за цяла България, така и за ЕС, в Община Русе представлява средно около 17% от общо регистрираните безработни. Този процент е по-нисък от средния за страната, който за периода 2007-2014 г. е 19%. До 2012 г. се наблюдава ръст в нивото на младежката безработица, което може да бъде обяснено със свиването на трудовия пазар и невъзможността за осигуряване на преход между образование и заетост. От 2012 г. насам се наблюдава значителен спад в младежката безработица на територията на Общината. В резултат от прилагането на различни европейски политики за справяне с младежката безработица, е даден старт на Национална инициатива "Работа за младите хора в България" 2012-2013 г., а от началото на 2014 г. се работи по

Национален план за изпълнение на европейската гаранция за младежта⁶ 2014-2020 г.⁷ Чрез активни действия за насърчаване на младежката заетост и прилагане на различни програми за стаж, през 2014 г. нивото на безработните до 29 г. в Община Русе спада до 14,8%⁸.

Ситуацията с безработните над 50 г. е точно обратната в сравнение с безработните младежи. През целия разглеждан период процентът на безработни в тази възрастова категория остава по-висок от стойностите за страната. Големият дял на безработни над 50 г. може да се обясни с регистрацията на по-голям брой лица след сезонна и субсидирана заетост, както и с по-малкия дял на разкритите работни места по различни програми и проекти за точно тази целева група.

Други фактори, които оказват влияние върху състоянието на пазара на труда, са професионално-квалификационната и образователната структура на работната сила. В Община Русе разпределението между регистрираните със специалност, без квалификация и с работническа професия за периода 2007-2014 г. е сравнително равномерно, като процентът на тези със специалност е малко по-висок от останалите. И по трите показателя до 2012 г. се наблюдава ръст на регистрираните безработни. По данни на Дирекция "Регионална служба по заетостта" – Русе преобладават тези със специалности в сферата на техниката и технологиите, следвани от завършилите икономика и право, специалности в сферата на услугите, транспорта и охраната и др. Търсенето от страна на работодателите е предимно за позиции, за които не се изисква определена квалификация.

Таблица 8 Професионално-квалификационна структура на регистрираните безработни в Община Русе

Квалификация	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
С работническа професия	682	754	1726	1412	1305	1380	1295	931
Специалисти	1050	1238	2175	2044	1983	2295	1765	1440
Без квалификация и специалност	1062	1010	1847	2128	1808	1692	1481	1085

⁶ Гаранцията за младежта има за цел да се гарантира, че всички млади хора на възраст до 25 години, получават качествено предложение за работа, продължаване на образованието, чиракуване или стаж в рамките на четири месеца от момента, в който напуснат системата на формалното образование или останат без работа.

⁷ На 22 април 2013 г. Съветът на ЕС приема препоръка за създаване на гаранция за младежта, с която Европейската комисия призовава държавите-членки да създадат структурите, чрез които гаранцията за младежта възможно най-скоро да се превърне в реалност.

⁸ По данни на Дирекция "Регионална служба по заетостта" – Русе в началото на 2015 г. от включените 345 младежи до 29 г. за стажуване по схема "Ново начало" по Оперативна програма "Развитие на човешките ресурси" 22% са останали на работа при същия работодател, а 47,2% са започнали работа при друг работодател. Аналогични са резултатите и за реализираната схема „Първа работа“, при която над ½ от работилите младежи след приключване на заетостта са продължили да работят, преобладаващо при същия работодател.

Източник: Дирекция "Регионална служба по заетостта" – Русе

По отношение на образователната структура на регистрираните безработни прави впечатление, че през целия период дялът на безработните със средно специално и професионално образование е най-висок. За периода 2007-2014 г. техният усреднен относителен дял представлява 41% спрямо 21% на регистрираните безработни с висше образование. Сравнително висок е и относителният дял на безработните, които са с основно и по-ниско образование – около 27% средна стойност за целия разглеждан период. Сравнително равномерно е разпределението по отделните показатели през разглежданите години, като за последната 2014 г. ръст се наблюдава само в регистрираните безработни с висше образование – с 3,8 пункта спрямо предходната година. По данни на Дирекция "Регионална служба по заетостта" – Русе по-високият дял на регистрираните висшисти се определя и от изпълняваните програми и проекти, които увеличават възможностите на младите безработни (до 29 г.) да кандидатстват в субсидирана заетост или стажуване, вкл. и чрез схеми по ОП "Развитие на човешките ресурси" 2007-2013.

Таблица 9 Образователна структура на регистрираната безработица, относителен дял в %

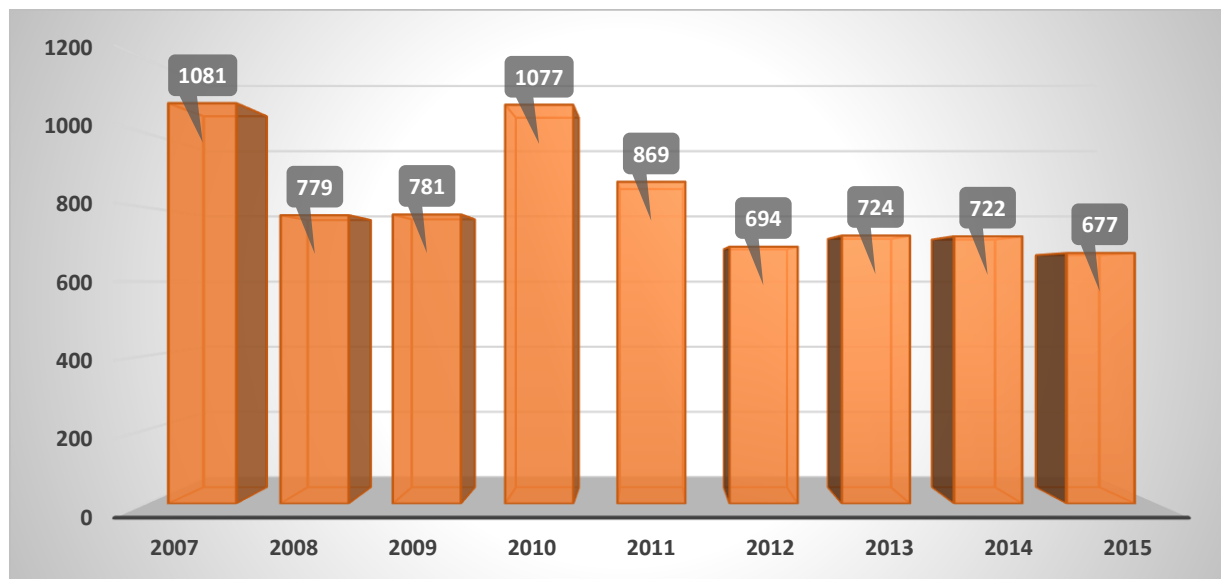
Образование	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
С висше образование	17,3	20,7	17,8	18,4	21,5	24,3	21,8	25,6
Със средно специално и професионално	39,7	40,7	45,1	40,1	40,1	41,6	43,3	40,2
Със средно общо	8,3	8,7	7,4	14,1	13,5	12,1	13,1	12,4
С основно и по-ниско образование	34,7	29,9	29,7	27,4	24,9	22	21,8	21,8

Източник: Дирекция "Регионална служба по заетостта" – Русе

Както се вижда от графиката по-долу, след постигната пикова стойност през 2010 г., броят на продължително безработните⁹ лица в Общината намалява. През 2014 г. броят на продължително безработните е 722 души, като в началото на разглеждания период стойността е 1081 човека. По данни на Дирекция "Регионална служба по заетостта" – Русе запазването на значително по-ниското ниво на продължителната безработица в Община Русе спрямо средното за страната (46,5%) и за Област Русе (45,4%) е повлияно от миграционните процеси към икономически по-развити райони в страната и чужбина, особено за сезонна заетост.

⁹ Продължително безработни са безработни лица с непрекъснато поддържана регистрация в поделение на Агенцията по заетостта не по-малко от 12 месеца.

Фигура 4 Продължително безработни в Община Русе за периода 2007-2015 г. /брой/

Източник: Дирекция "Регионална служба по заетостта" – Русе

Въпреки че нивата на безработица в Община Русе като цяло остават по-ниски от тези на регионално и национално ниво, политиката по насърчаване на заетостта трябва да продължи с още по-целенасочени действия. Реализирането на различни проекти и мерки чрез национални и европейски финансови механизми и програми е важно да бъде насочено към по-уязвимите целеви групи като младежи до 29 г., безработни над 50 г., както и трайно безработни лица. С цел осигуряване на по-висока заетост е важно да се намери баланс между образователен статус и професионална квалификация на търсещите работа, от една страна, и между тенденциите, които работодателите налагат на пазара на труда, от друга. Данните на Дирекция "Регионална служба по заетостта" – Русе сочат, че почти половината от заявените при тях несубсидирани работни места от реалния и публичния сектор от работодатели в Община Русе са от сферата на преработващата промишленост (49,5%) – конфекционно и текстилно производство; автомобилната промишленост и машиностроене, металообработване, производство на санитарни материали, химическа промишленост, керамични изделия и др. Следва търсенето от секторите на търговията (14,5%); строителството (8,1%), селското, горско и рибно стопанство (5,5%); транспорт и складиране (3,1%), и др.

- **Образование и научна дейност**

Образованието е фактор, който силно влияе върху икономическите тенденции. От една страна, то е предпоставка за постигането на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. От друга – по-високото ниво на образователен и професионално-квалификационен статус на населението е условие за развитие на икономическия потенциал както на местно, така и на регионално и национално ниво.

Отражение върху повишаването на адаптивността и конкурентоспособността на работната сила имат средното най-вече професионалното и висшето образование. Образователната инфраструктура в Община Русе е съставена от институции, които предлагат предучилищно, начално, средно и висше образование.

Към 31.12.2014 г. на територията на Община Русе функционират 26 общински училища, от които 1 начално училище, 16 основни училища, 1 помощно училище, 6 средни общообразователни училища и 2 гимназии – езикова и математическа. Друга част от училищната мрежа са държавните и частните училища. На територията на Общината функционират общо 14 държавни училища – 13 професионални гимназии, 1 училище по изкуствата и 4 частни училища. Професионалните гимназии обхващат специалности и професии като строителство, механотехника, електроника, транспорт, туризъм, облекло, икономика.

В Общината се наблюдава трайна тенденция към намаляване броя на учениците, което води и до намаляване на паралелките и на педагогическия персонал. От началото на разглеждания период до учебната 2014/2015 г. броят на учениците е

Таблица 10 Паралелки, учители, учащи и завършили в програми за придобиване на средно образование по учебни години в брой

Индикатор	2007/ 2008 г.	2008/ 2009 г.	2009/ 2010 г.	2010/ 2011 г.	2011/ 2012 г.	2012/ 2013 г.	2013/ 2014 г.	2014/ 2015 г.
Паралелки	247	216	212	191	186	173	164	167
Учители	648	561	541	502	464	468	425	449
Учащи	5639	4958	4861	4694	4356	4075	4027	4143
Завършили средно образование	1513	1260	1182	996	1080	934	770	773

Източник: Официален сайт на НСИ

Образователната инфраструктура в частта, касаеща висшето образование в Община Русе, е представена от две висши учебни заведения – държавният Русенски университет "Ангел Кънчев" и частното Висше училище по агробизнес и развитие на регионите – Филиал Русе.

Русенският университет "Ангел Кънчев" е основен двигател на образователната структура в Общината и чрез разпространяването на знания, извършването на фундаментални и приложни научни изследвания и внедряването на иновации в практиката допринася за осигуряването на висококвалифицирани кадри за пазара на труда в региона. Университетът разполага с два филиала в градовете Силистра и Разград и предлага обучение в общо осем факултета. Обучението се извършва в модерни учебни зали и изследователски лаборатории, разположени на обща площ от 67 490 кв. м. В учебния процес са включени висококвалифицирани преподаватели,

сред които 49 професори, 177 доценти и 296 доктори и доктори на науката¹⁰, както и много хонорувани признати специалисти в различни области.

От 2011 г. Висше училище "Земеделски колеж" функционира като Висше училище по агробизнес и развитие на регионите – Филиал Русе. Висшето училище предоставя обучение в образователно-квалификационните степени "бакалавър" и "магистър" в области като управление и администрация, туризъм, икономика, агробизнес и развитие на регионите, икономика и управление на агробизнеса. Университетът предлага на своите студенти висококвалифициран академичен персонал, учебни планове, които успешно съчетават добри европейски практики с национални традиции в сферата на агробизнеса и развитието на регионите, както и съвременни условия за обучение.

- **Инфраструктурно развитие**

Благоприятното разположение на Община Русе в геостратегически план ѝ осигурява добри позиции за превръщането ѝ в транспортен и логистичен център. От съществено значение за развитието както на Общината, така и на региона, са транспортните коридори №7 и №9, които преминават през нейната територия. От една страна, транспортен коридор №7, осъществява вътрешноконтинентална връзка между Източна, Централна и Западна Европа и свързва Европа и Азия. От друга, коридор №9 свързва страните от Северна и Централна Европа с пристанищата на Средиземно море.

Транспортната инфраструктура в Общината е представена от железопътна, пътна, водна и въздушна транспортна мрежа. **Железопътният транспорт** на територията на Община Русе е добре развит и разполага с инфраструктура в добро техническо и експлоатационно състояние, но въпреки това гарите на територията на Общината не разполагат с шумова защита и на места пресичат градската улична мрежа. С най-голямо икономическо влияние са жп линиите "Русе – Варна", чрез която се осъществяват интер- и мултиmodalни превози, както и "Русе – Горна Оряховица", която има голямо значение в обработката и разпределението на товарни превози.

Пътната мрежа е изградена от републикански и местни пътища, които осигуряват връзката на Общината със съседни територии и с по-далечни направления като Силистра, Велико Търново, Варна, София и др. През Общината преминават следните републикански пътища: I–5 / E-85 (Русе-Бяла-Маказа-граница Гърция), I–2 / E-70 (Русе-Разград-Варна), II–21 (Русе-Тутракан-Силистра), II–23 (Русе - Червена вода - Кубрат Исперих), II–52 (Русе-Мечка-Свищов-Никопол), III–501 (Русе-Иваново-Бяла, III-2302 Червена вода-Семерджиево-Ветово-Сеново.

---

¹⁰ По данни от официалната интернет страница на РУ „Ангел Кънчев“.

Водният транспорт в Община Русе също има стратегическо значение за подобряване на социално-икономическото развитие на Общината. Принадлежността на Русе към Дунавския макрорегион и прекият достъп до река Дунав предоставят възможности за развитие на сектори като транспорт, търговия, земеделие, култура, туризъм, трансгранично и транснационално сътрудничество. Пристанищната инфраструктура на територията на Общината е съставена от 12 пристанища и пристанищни терминали, като пристанище Русе е най-голямото в българския участък на реката. В контекста на Стратегия на ЕС за Дунавския регион, потенциалът на реката като основен елемент в съвременната логистика има водещо значение за изграждането на мултимодален транспортен терминал и подобряването на вътрешните връзки и тези към други европейски и световни региони. Към настоящия момент пристанище Русе е снабдено с пътни и железопътни връзки към централната пътна и жп мрежа на България, което го превръща в пристанище с национална значимост. Комбинирането на автомобилен, воден и железопътен транспорт определят мултимодалния характер на пристанището, което осигурява удобна връзка между страните от Западна Европа – Югоизточна Европа – Азия и Задкавказието (Армения, Азербайджан). Големият потенциал за осъществяване на различни икономически дейности, който водният транспорт в Русе притежава, води до интерес от страна на частни компании. През последните години това в резултат на това се наблюдава ръст на инвестициите за развитие на пристанищна инфраструктура за собствени нужди. От гледна точка на водния транспорт, слабо развит остава речният пътнически транспорт. Липсва пътнически терминал в района, а изграждането на рибарски селища и съвременни яхтени пристанища не е достатъчно стимулирано. От края на 2014 г. в Русе работи Речна информационна система (РИС), чиято функция е да хармонизира информационни услуги за поддържане и управление на трафика по вътрешните водни пътища и взаимодействията с други видове транспорт. РИС е изградена от комбинация между различни информационни технологии и телекомуникационна инфраструктура и е единствената подобна система в българския участък на реката. В рамките на проект "Създаване на речна информационна система в българския участък на река Дунав" (БУЛРИС), който се финансира от Европейския фонд за регионално развитие чрез Оперативна програма "Транспорт", е построена сграда на 3 нива, която разполага с контролна зала за управление на корабоплаването, зала за обучения и център за кризисни ситуации.

Развитието на **въздушния транспорт** също намира място в стратегията за икономическо развитие на Община Русе. Наличната инфраструктура на Летище Русе допълва мултимодалния транспортен характер на Общината. С решение на Министерски съвет от края на 2014 г. собствеността на имотите, съставляващи терена на летището в с. Щръклево и дяловете от капитала на "Летище Русе" ЕООД са прехвърлени на Община Русе. С този акт Русе се превръща в първата българска

община със собствено летище, което допълва нейните конкурентни предимства в икономически аспект. По данни на местната администрация първоначално ще бъде възстановена дейността на летището като летателна площадка. Търсят се възможности, включително чрез външно финансиране или форми на ПЧП, за обособяване на летището за обществено ползване.

До 2014 г. възможностите за велосипеден транспорт на територията на Община Русе включват три велосипедни алеи, които се характеризират с амортизирана и непълна вертикална и хоризонтална маркировка. През 2013 г. със свое Решение Общински съвет – Русе приема да бъде изградена велосипедна алея от град Русе до Лесопарк "Липник", чието изграждане все още не е стартирало. Изпълнението на проект "Интегрирана система за градски транспорт на град Русе", който се финансира по ОП "Регионално развитие" води до активни действия в посока развитие на велосипедния транспорт в Община Русе. В резултат на неговото изпълнение през 2014 г. е изработен план за изграждане на велосипедна мрежа, която да свързва основните притегателни зони на града. Планът е изготвен след предварително зонироване на град Русе според броя на населението и степента на важност на обществено значимите обекти, като по този начин главните велоалеи остават непрекъснати. Веломрежата представлява неразделна част от Общия градоустройствен план на Общината и е насочена към интегрирано развитие на велосипедната инфраструктура на Русе. През 2015 г. са изградени първите 14 км велоалеи, като част от проекта за интегриран градски транспорт, които са част от общо 28-километровата велосипедна мрежа, която Общината планира да изгради.

Енергийно и водно осигуряване

Електроснабдяването на територията на Община Русе се осигурява от частното електроразпределително и електроснабдително дружество и производител на електричество от възобновяеми енергийни източници "ЕНЕРГО-ПРО" ЕООД. Общата дължина на кабелните и въздушни електропроводи, които съставляват електроснабдителната мрежа за средно напрежение, е 718 км. Съоръженията за средно напрежение, които се използват на територията на Общината, са в добро техническо състояние. Електропреносната мрежа разполага с капацитет да поеме натоварване от новоизградени промишлени предприятия и/или генериращи мощности. От електроснабдителното дружество извършват ремонтни дейности на трафопостове в Общината, както и модернизация на електроразпределителната мрежа, с цел намаляване на риска от евентуални аварии и гарантиране качеството на подаваната към клиентите електроенергия.

На територията на Общината се наблюдава непълно покритие на **топлопреносната мрежа**. Мрежата, собственост на "Топлофикация Русе" ЕАД, е разпределена в кварталите "Възраждане", "Централен Южен Район", "Родина",

"Здравец Изток", "Здравец Север" и "Център". "Топлофикация Русе" ЕАД предоставя разполагаемата си мощност, произведената електроенергия и допълнителните (технологични) услуги основно на "НЕК" ЕАД и "ЕНЕРГО-ПРО" АД. Към края на 2014 г. "Топлофикация Русе" ЕАД има изградена 79-километрова топλοςнабдителна мрежа и снабдява с гореща вода за отопление и хигиенно-битови нужди 18 895 абонати, в т.ч. 1 099 стопански субекти, 132 бюджетни организации и 17 754 битови потребители¹¹. От дружеството отчитат ежегодно нарастване на броя присъединени обекти и на топлинния товар. Инвестиционните намерения на дружеството включват както закупуване и/или модернизирание на технически съоръжения, така и разширяване на топлофикационната мрежа чрез топлофициране на нови квартали.

През последните години се наблюдава нарастване на **газоснабдяването** на територията на Община Русе. "Овергаз север" ЕАД изгражда и експлоатира газоразпределителни мрежи и продава гориво на крайните потребители. В края на 2013 г. газовата инфраструктура на дружеството в Северна България наброява 543 километра и обслужва над 10 400 клиенти¹². До 2012 г. само на територията на гр. Русе са изградени 112 км газоразпределителна мрежа. Сред инвестиционните намерения на дружеството се нареждат дейности по присъединяване към мрежата на по-отдалечени квартали на Русе и изграждане на нови съоръжения, както и зонирание на града.

От страна на местната администрация се наблюдават последователни действия в посока развитие на енергийната ефективност на Община Русе. Политиката на Общината се базира на интегрирано стратегическо планиране в посока превръщането ѝ в енергийно независима община. От 2014 г. в Община Русе действат следните стратегически документи, свързани с устойчивото енергийно развитие, които определят цели, приоритети и мерки за развитие в тази посока:

- План за енергийна ефективност за периода 2014-2020 г.;
- Програма за насърчаване използването на възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) и биогорива за периода 2014-2020 г.;
- Стратегия за устойчиво енергийно развитие за периода 2014-2020 г.

Снабдяването с питейна вода, както и отвеждането на отпадни и дъждовни води в Община Русе, се осъществява от "Вик" ООД – Русе. Основен водоизточник са подземните води от крайдунавските водоносни хоризонти, като има и населени места, които се водоснабдяват от собствени източници. Наблюдава се 100% водоснабденост на населените места в Общината и около 87% изграденост на

¹¹ Данните са от Годишен доклад за дейността през 2014 г на "Топлофикация Русе" ЕАД

¹² Данните са от Стратегия за устойчиво енергийно развитие на Община Русе за периода 2014-2020 г.

канализационната мрежа¹³. Реализацията на по-значителни инвестиционни намерения в населените места на Общината трябва да бъде придружена от изграждането на съоръжения за локално пречистване, предвид факта, че на тези места липсва изградена канализация. От 2011 г. на територията на Общината функционира Градска пречиствателна станция за отпадни води – Русе, към която се насочва цялото битово потребление.

Телекомуникации

Според национално проучване на "Алфа рисърч", проведено в края на 2012 г., телекомуникациите са секторът, предлагащ услуги за домакинствата, който получава най-много положителни оценки за развитието си през периода 2007-2012 г. Всички населени места на територията на Община Русе са телефонизирани, с директен достъп до националната мрежа, със собствени аналогови телефонни централи и са покрити с радио- и телевизионен сигнал и със сигнал на мобилните оператори. Налице е доставка на бърз интернет и в малките населени места на Общината, благодарение на изградени и функциониращи в района оптични кабелни магистрали. През последните години се наблюдава значително развитие в предоставянето на телекомуникационни услуги. Осъществен е преход от фиксирани и мобилни телефонни услуги до високоскоростен интернет и пренос на данни за всякакъв вид потребители. На територията на Общината е разположена една от точките на достъп за управление на Единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) на държавната администрация и за нуждите на националната сигурност. Част от дейностите на Изпълнителна агенция "Електронни съобщителни мрежи и информационни системи" са насочени към това всички държавни структури да бъдат включени към ЕЕСМ и към предоставянето на комуникационна инфраструктура за въвеждането на електронно правителство, като за целта ще се изгражда оптична свързаност до общините. В Русе е разположен и един от шестте центъра на Националната система за спешни повиквания с единен европейски номер 112 (центровете в Русе и София са основни за системата). Всички национални мобилни оператори разполагат с оптимален обхват на територията на Общината. Разширява се обхватът на мрежите и се въвеждат нови услуги и технологии, сред които UMTS (Universal Mobile Telecommunications System) – Високоскоростна мобилна технология от трето поколение, HSUPA (High Speed Uplink Packet Access) – Технология от четвърто поколение, която е 4 пъти по-бърза от съответната скорост при UMTS. Доставката на интернет, както и услуги като цифрова, HD и 3D телевизия, безжичен интернет, услуги за корпоративни клиенти и др. се извършват от частни компании. Най-голям е делът на "Нетуоркс България" ЕООД, разполагаща с над 400 км градска оптична подземна мрежа, над 200 км собствена междуградска оптична мрежа и над 400 км градска оптична въздушна мрежа.

¹³ Данните са от Общински план за развитие на Община Русе за периода 2014-2020 г.

Услугите, които компанията предлага, са двойно и тройно резервирани и се предоставят чрез собствена оптична мрежа от типа FTTB (Fiber to the building), върху която оперира MAN мрежа, осигуряваща гаранция за висок клас телекомуникационни услуги.

- **Информатика и информационни и комуникационни технологии (ИКТ)**

Информатиката и информационните и комуникационни технологии (ИКТ) и принадлежащата им инфраструктура все повече се свързват с осигуряването на растеж в икономиката и стимулират иновативността на бизнеса и научния сектор. ИКТ представляват значителен дял от БВП и заетостта в ЕС. Смята се, че "инвестициите в тях са допринесли за приблизително половината от ръста на производителността в ЕС през последните години и че това е сектор на високо интензивна научноизследователска и развойна дейност, който съставлява приблизително една четвърт от НИРД на ЕС"¹⁴. ИКТ секторът се оказва ключов за насърчаване конкурентоспособността и на българската икономика, като за 2013 г. той представлява 9% от общия износ на стоки и 43% от износа на бизнес услуги на обща стойност над 2,5 млрд. евро¹⁵. През 2015 г. секторът осигурява 10% от износа на страната и над 6,5% от БВП. По данни на Министерството на икономиката, ИКТ секторът в България е постигнал повече от петкратен ръст за периода 2005-2015 г. и трикратно увеличение на дела от БВП. Доказателство за устойчивата тенденция на положително развитие на ИКТ е фактът, че през 2015 г. България получи **Европейската награда за аутсорсинг дестинация** от Европейската аутсорсинг асоциация.

Въпреки че този сектор се развива с много бързи темпове и значително благоприятства икономическото развитие както в национален, така и в европейски мащаб, различни проучвания в тази сфера показват сериозен недостиг на ИКТ умения сред населението, респективно на висококвалифицирани кадри за капитализиране на пълния му потенциал.

За увеличаване броя на специалистите с електронни умения принос биха могли да имат основното и средното образование, висшето и професионалното образование, стажове, курсове за квалификация, преквалификация и обучение през целия живот. Още през 2007 г. Европейската комисия публикува свое съобщение до Съвета, Европейския парламент, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно "Електронните умения през 21-ви век: насърчаване конкурентоспособността, растежа и работните места". В резултат на това са организирани редица кампании за повишаване на осведомеността по въпроси,

¹⁴ http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/ict/index_bg.htm.

¹⁵ Данните са от Иновации.бг - Иновационният дневен ред за устойчив растеж и конкурентоспособност.

свързани с е-уменията. През 2014 г. стартира кампания "Е-умения за работа", като се предвижда подобни инициативи да се реализират и през 2015-2016 г. България се включва и в Европейска седмица на е-уменията, проведена в ЕС през 2012 г., а през 2014 г. е проведена бизнес среща на тема "Електронни умения за създаване на заетост и икономически растеж", чиято идея е всички заинтересовани страни (публични институции в отделните държави и на европейско равнище, бизнес и учебни заведения) да работят съвместно и да координират действията си относно развитието на ИКТ сектора в България. Промените, които биха засегнали подготовката на кадри с ИКТ компетенции на общинско равнище, са поместени в новия проектозакон за предучилищно и училищно образование, който предвижда общообразователната подготовка да се базира на 8 ключови компетентности, включително дигиталните умения.

Технологичните промени, които се налагат на пазара на труда, пораждат необходимост от приобщаване на образователната система към технологичното реструктуриране¹⁶. За да се отговори на тези нужди, на територията на Общината се провежда активна политика по насърчаване на обучението сред учениците и развитие на специфични ИКТ компетентности. В продължение на 44 години на територията на Общината успешно функционира **Център за ученическо техническо и научно творчество**, който се е утвърдил като специализирано общинско извънучилищно педагогическо заведение за осъществяване на държавната политика в областта на извънучилищна дейност по научно-техническите и приложно-техническите дисциплини. Центърът предлага обучения в направления като математика и информатика. Курсовете по информатика са насочени към придобиване на компетенции в сферите на програмирането, информационните технологии, работата с операционна система Windows и приложни програми, уеб дизайна. Повечето училища в Община Русе предлагат обучения по математика, информатика и информационни технологии. Сред училищата, които предлагат специализиран технологичен профил "Информационни технологии", са СОУ "Възраждане" и СОУ "Христо Ботев". ПГИУ "Елиас Канети" – Русе предлага обучение в професионална област приложна информатика, специалност "Електронна търговия". Учениците, завършили с подобни профили, придобиват специализирани знания в областта на офис приложенията, компютърните мрежи, компютърната графика и анимация, уеб програмирането, мултимедийните презентации и др. ПГДВА "Йосиф Вондрак" – Русе предлага специалност "Пространствен дизайн", след завършването на която учениците притежават професионални компетенции по пространствен дизайн, компютърна графика, уеб-сайт проектиране, дизайнерско проектиране и проектиране на рекламни материали. Едно от най-изявените училища с дългогодишни традиции в

¹⁶ Проучване на образователната и професионално-квалификационна структура на заетите и работната сила на национално, секторно и регионално ниво.

сферата на математиката, информатиката и информационните технологии е Математическа гимназия "Баба Тонка". Училището предлага обучение в направление информатика и информационни технологии и редовно е домакин на състезания, олимпиади и инициативи от национален и международен характер. Възпитаници на училището са ежегодни носители на редица златни, сребърни и бронзови медали. От началото на 2015 г. в МГ "Баба Тонка" функционира **Клуб по роботика**, който е уникален за страната заради оборудването, с което разполага. Целта на създателите на този клуб е чрез практическо приложение на знанията по физика, информационни и комуникационни технологии, математика и информатика, учениците да развият и затвърдят уменията и компетенциите си в тези научно-технически области. Работата в клуба е насочена към всички учениците от 5-ти до 12-ти клас на МГ "Баба Тонка". Клубът развива дейност в две основни направления. Първото е свързано с разработки на базата на платформите Arduino и е насочено към конструирането и програмирането на роботи за състезания от типа следене на линия, мини сумо и роботи за решаване на различни видове лабиринти. Второто направление е свързано с програмиране на роботи Lego Mindstorms NXT. Училищният клуб координира своите действия и работи в партньорство с **Клуба по роботика към РУ "Ангел Кънчев"** и Училище по роботика "Robopartans".

Използването на информационните и комуникационни технологии в училище е част от националните приоритети, заложи в Националната програма за развитие на училищното образование и предучилищното възпитание и подготовка 2006-2015 г. В резултат на изпълнението на Националната програма за "Информационни и комуникационни технологии в училище", в русенските училища се наблюдава разширяване на достъпа до съвременни информационни технологии на учениците, електронизация на учебния процес и навлизане на иновации, базирани на ИКТ в училище. В допълнение към това, в Общината е налице сътрудничество между различни образователни структури в сферата на ИКТ. През 2011 г. Министерството на образованието и науката възлага на Центъра за иновационни образователни технологии към Русенския университет разработването на Концепция за въвеждане на ИКТ в системата на училищното образование през следващите 5 години. В работната група, която разработи Концепция за активно прилагане на ИКТ в образованието и науката на Република България за периода 2014-2020 г., също са включени експерти от РУ.

В сферата на висшето образование подготовка на кадри с ИКТ компетенции предлага **Русенският университет "Ангел Кънчев"**. Към факултет "Електротехника, електроника и автоматика" функционират следните катедри: Електроснабдяване и електрообзавеждане, Електроника, Автоматика и мехатроника, Компютърни системи и технологии, Телекомуникации, Теоретична и измервателна електротехника. Катедра "Компютърни системи и технологии" предлага обучение в специалности като:

Компютърни системи и технологии, Информационни и комуникационни технологии и Компютърни системи и мрежи. Учебните планове на тези специалности са разработени в съответствие с международните тенденции в сферата на ИКТ. Тази катедра разполага с 35 двустранни споразумения с водещи университети и фирми от 18 европейски страни в тази област. Дейностите на университета са насочени както към обучаването на студенти в сферата на ИКТ, така и към подобряване на професионалните компетенции на заетите в тази област преподаватели. В периода ноември 2010 – януари 2011 г. 75 преподаватели от РУ са взели участие в проект "Обучение на преподаватели от висшите училища за придобиване на умения за въвеждане на информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в учебния процес във висшите училища". През последните години РУ все по-целенасочено се ориентира към електронното образование. В периода 2012-2014 г. РУ изпълнява проект "Развитие на електронните форми на дистанционно обучение в Русенския университет", финансиран по ОП "Развитие на човешките ресурси". В резултат на изпълнението на проекта са оборудвани 10 зали (във всеки факултет и филиал по една) с интерактивни презентационни системи за обучение на целевите групи и с видеокоферентни системи за дистанционно провеждане на учебни занятия в реално време и във всеки удобен за студентите период; разработени са 5 цялостни програми за обучение в дистанционна форма за придобиване на ОКС "магистър"; изградена е виртуална библиотека за дистанционно обучение, както и 5 пилотни виртуални лаборатории за дистанционно обучение по технически дисциплини – на базата на програмни модели и на реално лабораторно оборудване, интегрирани във виртуалната библиотека.

Доказателство за високия професионализъм в сферата на ИКТ на Русенски университет е престижната позиция, която световната класация U-Multirank¹⁷ му присъжда. В рейтинга са включени над 1200 университета и институции за висше образование от 83 страни. През 2014 г. участие в тази класация вземат само две висши учебни заведения от цяла България, едно от които е Русенският университет. Според резултатите, които са публикувани през 2015 г., обучението по професионално направление "Информатика и компютърни науки" в Русенския университет е преди университети, провеждащи обучение в същото професионално направление от Щутгарт, Хановер, Хамбург, Потсдам, Орлеан, Тулуза, Ливърпул, Нотингам и др. **В оценяването на направлението е включено обучението по специалност "Компютърни науки" и магистърска програма "Софтуерно инженерство", разработена и реализираща се съвместно със софтуерната фирма**

¹⁷ U-Multirank е нова, ориентирана към потребителите, световна класация на университетите и колежите, която обхваща множество аспекти на висшето образование: научни изследвания, преподаване и учене, международна насоченост, трансфер на знания и регионалност. U-Multirank е независима класация, която стартира през 2013 г. с финансовата подкрепа на ЕС.

"Сирма Ай Ти Ти" ЕАД и докторска програма "Информатика". Университетът работи активно заедно с „Мусала Софт“, като реализира студентски стажове в реална бизнес среда, обучения, работа по проекти, специализирани семинари и др. Университетът е оборудван с модерни лаборатории в сътрудничество с фирми като Siemens, Visteon, Schneider Electric, MOELLER company, Comhard. Голям развоен център като SAP Labs също работи съвместно с РУ „Ангел Кънчев“.

Висшето училище по агробизнес и развитие на регионите също предоставя възможности за обучение в това направление. Наред със специалности като "Аграрна икономика", "Управление на агробизнеса", "Управление на селските райони" и др., университетът предлага и специалност "Управление на информационните системи", която е в отговор на нарастващото приложение на ИКТ във всеки един аспект от социално-икономическия живот. Студентите, преминали през този курс на обучение, придобиват умения за моделиране на организационни процеси, анализ на статистически данни, изготвяне на бизнес план, анализ на нуждите от използване на информационни технологии в бизнес процесите и организациите, използване на съвременните информационни технологии в бизнеса, внедряване и поддържане на програмни продукти в бизнес организациите, управление на информационните ресурси.

ИКТ средата в Русе е добре развита, благодарение на широката мрежа от малки, средни и големи ИТ фирми, избрали да развият дейността си в града. Сред тях могат да бъдат споменати „Сирма Ай Ти“, „Мусала Софт“, Нетуоркс-България“, „Мултилинк“, „Датасис“, „Ен Би Ай Системи“ и др.

Една от водещите български компании в сферата на софтуерните услуги, специализирана в аутсорсинг и ИТ консултиране, „Мусала Софт“ отвори свой развоен център в Русе в началото на 2015 г. Звеното работи по международни проекти на софтуерния разработчик. Като аргументи за ситуиране на развойния център в крайдунавския град от ръководството на фирмата посочават географското разположение, наличието на конкурентоспособна Математическа гимназия и университет с традиции, международните партньорства, както и събуденото ИТ общество¹⁸.

Формира се предприемаческа екосистема, ориентирана към развитието на ИКТ сектора и ИТ общността в града. В резултат на добрите предпоставки за стимулиране на ИКТ индустрии, Русе се нарежда сред двата български града с най-осезаемо

¹⁸ <https://technews.bg/article-78811.html>

повишение на заплатите на софтуерните специалисти за периода 2008-2013 г. – 69%, при среден ръст за страната от 57%¹⁹.

От 2015 г. в Русе функционира сдружение в обществена полза „Стартъп Фактори“, чиято мисия е да подпомага стартиращи предприемачи на ранен етап, изграждане на ключови умения, както и формиране на благоприятна инфраструктура и среда за превръщане на идеите в реални продукти с потенциал за комерсиализация. В рамките на една година сдружението организира над 10 курса за изграждане на умения и отчита над 50 разработени проекти в хакатони и курсове, като тенденцията за интерес към този вид активности е изцяло възходяща.

Индикатор за ефективното сътрудничество между местната власт, бизнеса и научните и развойни структури е фактът, че през 2016 г. Русе получава номинация за „Аутсорсинг град на годината“, обявена от Българската аутсорсинг асоциация. Номинацията е атестат за съвместните усилия на ангажираните със създаването на благоприятна бизнес среда за осигуряване на растеж в ИКТ и аутсорсинг секторите.

- **Културно-исторически, творчески и туристически ресурси**

Община Русе разполага с всеобхватна мрежа от институции и организации в почти всички културни и творчески сектори. Стратегическото географско разположение на Русе оказват силно влияние върху развитието на културата и творческите индустрии в крайдунавския град. Над 260 сгради паметници на културата, разположени на територията на Общината и 20 архитектурни обекта, вписани в международната инициатива "Знак за европейско културно наследство", в комбинация с богат и разнообразен културен календар, допринасят за позиционирането на Русе като водещ културен център за страната. Държавните, регионалните и общинските културни институти и структури допринасят за икономическото развитие на региона. През последните години се наблюдава значително нарастване на собствените приходи от проекти, билети и посещения на културни институции на територията на Общината, което говори за устойчивост и ефективност на икономическите резултати от производството и разпространението на културния продукт²⁰. Силно присъствие в културния пейзаж на Общината има неправителственият сектор – регистрирани са над 130 граждански сдружения в сферата на културата. Създадените партньорства между различните културни актьори допринасят за повишаване на общественото доверие и интерес към културните организации и подпомагат развитието на разнообразен културен продукт.

¹⁹ Industry Watch. Двигателите на възстановяването: „Карта на растежа“ за водещите български сектори и региони. <http://www.iwatchbulgaria.com/wp-content/uploads/2015/08/industry-watch-press-report-regions.pdf>. 27.08.2015 г.

²⁰ По данни от Общински план за развитие на Община Русе за периода 2014-2020 г.

Развитието на творческите индустрии²¹ също е сред приоритетите на Община Русе. В контекста на Иновационната стратегия за интелигентна специализация това е един от секторите, който притежава висока добавена стойност към местното икономическо развитие. В световен мащаб секторът на творческите индустрии заема 7% от БВП и нараства годишно със 7-8%. На ниво ЕС износите на творческите продукти се равнява на 4.3% от износа на ЕС. За България данните сочат, че това е един от най-динамично развиващите се сектори на българската икономика, в услуги базирани основно на ИКТ технологии и интернет, производството на филми, телевизионни продукции и звукозапис. През 2012 г. в Община Русе е създадена Общинска фондация "Русе – град на свободния дух", която осъществява дейност в подкрепа развитието на творческите индустрии и като цяло на културния сектор в района. Мисията на Фондация „Русе – град на свободния дух“ е да модернизира културния календар в Русе, като обедини усилията на институции, граждани, културни общности и групи по интереси, творци, професионални гилдии, представители на академичните среди, неправителствени организации, бизнес, международни партньори и медии. Фондацията има за цел да възроди творческия дух на града и да функционира като обединяваща платформа за диалог, като модел за споделяне на творческа енергия и за реализиране на идеи с добавена стойност за местните общности. През 2014 и 2015 г. с подкрепата на фондацията са реализирани 226 събития, подкрепени са финансово 174 таланти и предприемчиви деца и са привлечени 60 частни спонсори. Припознаването на фондацията като агент на промяна от страна на неправителствения сектор и на бизнеса в Русе е показателен за наличието на огромен потенциал в сферата на културата и туризма, който следва да бъде развиван.

Туризмът в Общината също е положително повлиян от стратегическото географско положение на Русе. Принадлежността към Дунавския макрорегион и пряката връзка на града с река Дунав значително допринасят за развитието на сектора. Чрез реката се осигурява директен контакт с големи европейски градове, разположени по нейното поречие, а чрез канални връзки се достига до Западна и Централна Европа. Дунав мост осигурява връзка с държави от Азия, а от близостта до морската столица на България – Варна, се извличат ползи във връзка с привличане на туристопотока от Черноморското крайбрежие. Богатото културно-историческо наследство, разнообразната природа, наличието на архитектурно-исторически паметници от регионално и национално значение като манастир "Св. Димитър Басарбовски" и "Средновековен град Червен", както и на обекти от световно значение под закрилата на ЮНЕСКО – "Скални църкви при с. Иваново" и "Тракийска гробница

²¹ Съгласно Национална стратегия за развитие на творческите индустрии в България, към тях се числят: издателска индустрия; софтуерна индустрия, включително бази данни и компютърни игри; музикална индустрия; визуални изкуства; сценични изкуства; медийна индустрия; филмова индустрия; фотографска индустрия; рекламна индустрия; архитектура, включително дейности по вътрешно обзавеждане и ландшафт; дизайн; културно наследство; индустрия на фестивали и културни събития.

при с. Свещари", и наличието на регионални и трансгранични туристически маршрути благоприятстват утвърждаването на Русе като предпочитана туристическа дестинация. На туристическия пазар Русе е разпознаваем като круизна дестинация предимно за туристи от Централна и Западна Европа. Община Русе е разработила Стратегия за развитие на туризма до 2020 г., която е насочена към създаването на условия за привличане на по-голям брой туристи в региона и към развитие на туристически продукт чрез съживяване на туристическия сектор в Общината. За улеснение и ориентиране на туристите в Русе функционира Туристически информационен център. Актуална информация за географско разположение, културно-историческо наследство, хотели, ресторанти, музеи, туристически агенции, банки и обменни бюра, резервационни услуги и др. туристите могат да получат от информационния туристически терминал "Инфо пойнт", както и от изградения към него информационен портал "Инфотур", интегриран с Google Maps и GPS-система.

През март 2016 г. в Русе е разкрит Съвместен секретариат по Приоритетна област 3 „Насърчаване на дейностите в областта на културата и туризма“ на Стратегията на ЕС за Дунавския регион. Звеното обслужва всички държави в обхвата на стратегията по отношение на проекти, попадащи в приоритетната ос, координирана от България и Румъния.

В допълнение към това, Русе има потенциал да се превърне в един от първите български градове, в които функционира Обсерватория по туризъм. По информация на Министерството на туризма Световната организация по туризъм има готовност да подкрепи изграждането на мрежа от обсерватории за устойчив туризъм в България и в Дунавския регион. Обсерваториите се създават заедно с академични или научни центрове, с цел осъществяването на мониторинга на определен набор от индикатори по методика на Световната организация по туризъм.

Местната администрация активно подкрепя развитието на туристическия бранш, като позиционира успешно града и региона в международни партньорски мрежи и проекти. В периода 2011-2013 г. Община Русе участва в изпълнението на проект „LIMES - Разработване и изпълнение на мобилна информационна система за туристическа експлоатация и маркетинг на лимесите като европейско културно наследство“. В резултат на проекта е създадено мобилно приложение за стимулиране развитието на туризма и популяризиране на културно-историческото наследство на лимеса – северната граница на римската империя, преминаваща през над 10 европейски държави, сред които и България. Община Русе си сътрудничи ефективно с Дунавския компетентен център със седалище в гр. Белград (Сърбия). През 2015 г. приключи международен проект „Пътят на римските императори и Дунавският път на виното – RER-DWR II“. В рамките на проекта едноименният маршрут е сертифициран

като културен маршрут на Съвета на Европа и се превръща в първия такъв от Югоизточна Европа, преминаващ през 4 държави и 12 региона.

С оглед на активната ангажираност и постигнатите забележителни резултати при реализацията на кампанията "Русе - град на свободния дух", Община Русе е избрана за тематичен лидер в сектор "Култура" към Съвета на дунавските градове и региони, заедно с гр. Улм, Германия. В съвместната си дейност двете общини ще поставят фокус върху активното промотиране на богатото културно-историческо наследство на Дунавския регион, както и върху привличане на финансиране от Европейския съюз за реализацията на широкомащабни проекти в сферата на културните и творчески индустрии.

3.2. Секторна специализация, преработваща промишленост, услуги. Възможности за развитие на клъстери

Извършването на секторен анализ на малките и средни предприятия е от ключово значение за определяне състоянието и развитието на икономиката в Общината. Чрез прилагането му се цели идентифицирането на онези сектори от русенската икономика, които имат потенциал да се превърнат в "генератори на растеж", с цел фокусиране на инвестициите за постигане на значим икономически ефект на местно, регионално и национално равнище.

Ключови показатели за измерване на икономическата активност и растеж представляват брутният вътрешен продукт и брунтата добавена стойност. Предвид факта, че Националният статистически институт не предоставя информация за БВП и БДС на общинско равнище, направеният по-долу анализ очертава тенденциите на областно равнище.

Таблица 11 БВП и БДС по икономически сектори в Област Русе

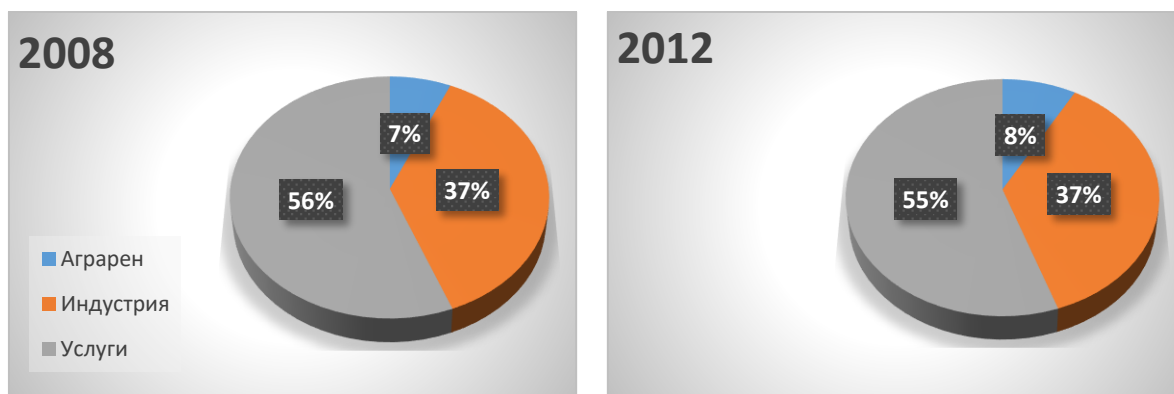
Област Русе	2008	2009	2010	2011	2012
Брутна добавена стойност /млн. лв./	1 502	1 551	1 395	1 639	1 690
Аграрен /млн. лв./	100	138	115	141	138
Индустрия /млн. лв./	561	515	369	568	616
Услуги /млн. лв./	841	898	911	930	936
Брутен вътрешен продукт /млн. лв./	1 748	1 862	1 615	1 882	1 964
БВП на човек /лв./	6 987	7 384	6 515	8 022	8 441

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

През 2012 г. делът на брутният вътрешен продукт на Област Русе представлява 2,45% от общия БВП за страната и 30,65% от БВП за Северен централен район. От

данните за разпределението на БДС по сектори е видно, че с водещо значение за икономиката на Русе е секторът на услугите с дял от 55%. Индустрията генерира 37% от общата БДС, а аграрният сектор – 8%. Данните за периода 2008-2012 г. показват, че това съотношение се запазва почти непроменено през годините.

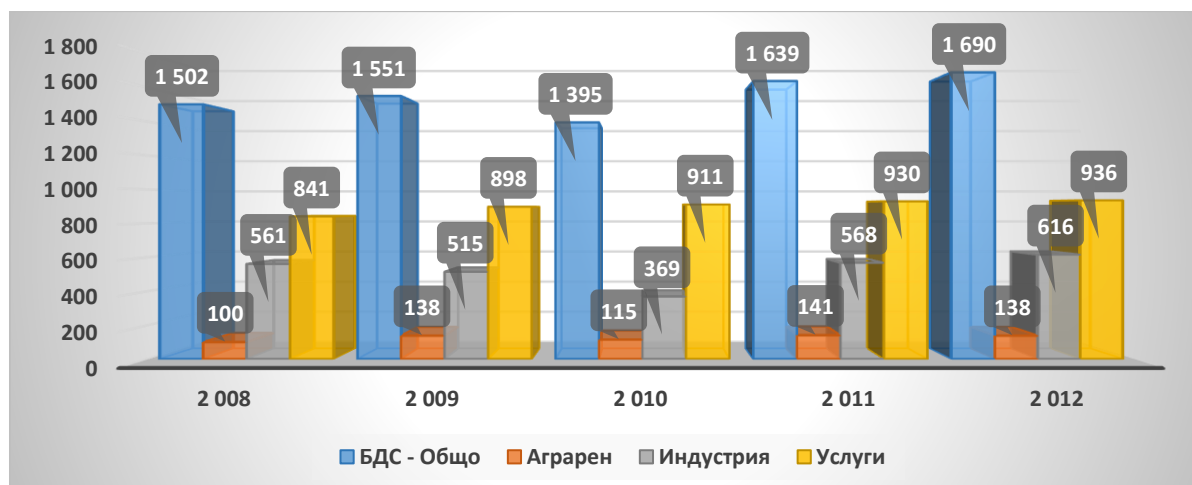
Фигура 5 БДС по икономически сектори в Област Русе за 2008 и 2012 г.

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

За посочения период общото нарастване на БДС в Област Русе е с 12,56%. Най-висок ръст на БДС спрямо 2008 г. е регистриран в аграрния сектор – 38%. Това обаче се дължи на ниските абсолютни стойности на показателя спрямо общите стойности на БДС за цялата икономика на областта – през 2008 г. БДС от аграрния сектор е била 100 млн. лв., а през 2012 г. – 138 млн. лв., или разлика от +38 млн. лв. За сравнение, секторът на услугите е нараснал с 11,29%, но при анализ на абсолютните стойности се вижда, че към 2012 г. БДС от този сектор възлиза на +95 млн. лв. или 2,5 пъти повече от аграрния сектор. Ръстът при индустрията е 9,8%, изразяващ се в допълнителни 55 млн. лв. добавена стойност спрямо началото на разглеждания период.

Фигура 6 Ръст на БДС по сектори в Област Русе за периода 2008-2012 г.

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

Анализът по години показва, че глобалната икономическа криза оказва най-силно негативно въздействие върху индустрията, изразяващо се в рязко свиване на БДС през 2010 г. с близо 35% спрямо 2008 г. В следващите две години обаче се наблюдава последователен ръст от 53% през 2011 г. и 8,45% през 2012 г. Въздействието на кризата спрямо сектора на услугите се изразява в силно забавяне на неговия растеж през годините. Докато ръстът в БДС през 2009 г., спрямо 2008 г., е 6,7%, то през следващите три години е съответно +1,4%, +2,1% и +0,6%, или общо едва +4,1% ръст спрямо 2009 г. Промяната на БДС в аграрния сектор през годините е както следва: +38% за 2009 г., -16,7% за 2010, +22,6% за 2011 и +8,5% за 2012 г.

От разгледаните данни е видно, че основната част от БДС в Област Русе се формира от услугите и индустрията. През анализирания период единствено секторът на услугите не регистрира спад и следва постоянна тенденция на възход, макар и с по-бавни темпове през последните години. Въпреки че аграрният сектор се отличава с най-ниски стойности по генерирана БДС, той е сред отраслите, които разполагат с най-голям потенциал за развитие на територията на Област Русе.

По отношение на отрасловата структура на местната икономика, може да бъде отбелязано, че Община Русе се отличава с разнообразие и широк спектър от стопански сектори с висок потенциал за бъдещо развитие. В синхрон с по-ниските нива на БВП и БДС в годините на икономическа криза силно намалява броят на нефинансовите предприятия на територията на Община Русе. Докато през 2008 г. те са близо 10 000, то през 2011 г. падат до малко над 9 000, т.е. налице е спад с 8,7%. В следващите две години се наблюдава бавно покачване в общия брой и той достига до 9 144 през 2013 г.

Най-много са действащите предприятия в сектора на търговията и ремонта на автомобили и мотоциклети, следвани от тези в преработващата промишленост. Голям брой фирми оперират и в сферите "професионални дейности и научни изследвания", "транспорт, складиране и пощи", "хотелиерство и ресторантьорство", "операции с недвижими имоти" и "строителство". Най-малко са предприятията с предмет на дейност в сферите на административните и спомагателни дейности, селското, горското и рибното стопанство и създаването и разпространението на информация и творчески продукти.

През 2010 г., когато са регистрирани най-ниски стойности на БВП и БДС на територията на Област Русе за разглеждания период, най-сериозен е спадът в броя на предприятията в сферата на търговията, като спрямо 2008 г. 345 фирми в бранша са прекратили дейност. Тенденцията продължава и през следващите две години и към 2013 г. броят на тези предприятия допълнително намалява с още 173. Другите два сектора, в които се наблюдава най-голямо съкращаване на действащите предприятия,

са тези на строителството и преработващата промишленост. Обратно на тези тенденции, към края на 2013 г. секторите, които регистрират повишен брой на предприятия спрямо 2008 г., са свързаните със създаването и разпространението на информация и творчески продукти (+91 бр.), селското, горското и рибното стопанство (+73 бр.), административните и спомагателните дейности (+32 бр.), здравеопазването и социалните дейности (+23 бр.).

Таблица 12 Брой на нефинансовите предприятия по икономически дейности в Община Русе

Икономически дейности	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Общо за Община Русе	9 899	9 268	9 224	9 037	9 071	9 144
Селско, горско и рибно стопанство	141	140	162	188	196	214
Добивна, преработваща и друга промишленост; доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	1224	1113	1093	1069	1053	1 085
в т.ч. преработваща промишленост	1189	1080	1 047	1 014	1 002	1 033
Строителство	584	513	477	397	391	394
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	4058	3745	3 713	3 562	3 538	3 540
Транспорт, складиране и пощи	715	643	606	603	615	631
Хотелиерство и ресторантьорство	524	514	545	527	526	486
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	158	167	169	201	220	249
Операции с недвижими имоти	469	401	428	424	432	441
Професионални дейности и научни изследвания	958	930	915	905	899	892
Административни и спомагателни дейности	180	186	214	207	217	212
Образование	76	76	71	69	68	78
Хуманно здравеопазване и социална работа	336	334	328	352	353	359
Култура, спорт и развлечения	116	112	93	97	100	105
Други дейности	360	394	410	436	463	458

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

Въпреки че се намира на второ място по брой на предприятията към 2013 г., секторът на преработващата промишленост е първенец по произведена продукция, равняваща се на стойност от 1 380 697 хил. лв. Този резултат е трикратно по-висок от

продукцията, произведена от сектора, заемащ второ място по произведена продукция – този на търговията и ремонта на автомобили и мотоциклети. Трети по този показател е секторът "транспорт, складиране и пощи", следван от "строителство" и "селско, горско и рибно стопанство". С най-ниски стойности на произведената продукция се отличават секторите на образованието и културата, спорта и развлеченията, като последните генерират продукция с над 40% по-малко в сравнение с 2008 г. Най-голям спад в стойностите на разглеждания показател е регистриран в сектора на строителството, където стойността на продукцията се е свила 2,2 пъти спрямо 2008 г. Устойчив растеж и най-висок ръст в произведената продукция за посочения период е постигнат в сферите "създаване и разпространение на информация и творчески продукти" (106% ръст), "хотелиерство и ресторантьорство" (70% ръст) и "селско, горско и рибно стопанство" (62% ръст).

Таблица 13 Произведена продукция в нефинансовите предприятия по икономически дейности на територията на Община Русе за периода 2008 -2013 г. /хил. лв./

Произведена продукция	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Общо за Община Русе	3 009 502	2 480 010	2 269 082	2 528 859	2 681 632	2 920 318
Селско, горско и рибно стопанство	76 209	84 935	96 331	141 363	120 599	123 727
Добивна, преработваща и друга промишленост; доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	1 472 265	1 094 026	1 147 157	1 281 240	1 382 005	1 506 492
в т.ч. преработваща промишленост	1 472 265	1 094 026	1 135 279	1 145 263	1 261 777	1 380 697
Строителство	295 721	295 204	187 188	140 369	120 552	134 407
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	392 460	373 651	323 152	389 302	408 822	466 281
Транспорт, складиране и пощи	392 557	290 293	301 208	345 128	387 717	394 995
Хотелиерство и ресторантьорство	25 447	28 189	30 562	34 563	34 773	43 266
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	20 974	20 321	24 078	24 877	35 825	43 102
Операции с недвижими имоти	33 778	28 413	24 496	31 542	29 700	32 552
Професионални дейности и научни изследвания	43 378	43 073	42 257	40 984	48 440	47 965
Административни и спомагателни дейности	18 394	19 134	21 205	21 591	24 902	28 841

Образование	2 020	2 131	2 074	2 340	3 366	3 383
Хуманно здравеопазване и социална работа	48 139	52 135	51 107	55 652	68 084	77 423
Култура, спорт и развлечения	15 152	15 253	10 294	11 135	8 379	8 305
Други дейности	7 035	7 212	7 523	8 773	8 468	9 579

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

При разглеждане на данните за броя на заетите и наетите лица в нефинансовите предприятия по икономически дейности на територията на Община Русе се вижда, че и тук първите места принадлежат на секторите на преработващата промишленост и търговията, отново с два пъти по-високи стойности в полза на първия. След тях се нареждат икономическите дейности "транспорт, складиране и пощи", "строителство", "хуманно здравеопазване и социална работа" и "хотелиерство и ресторантьорство". Най-нисък е броят на заетите и наетите в секторите "образование", култура, спорт и развлечения". Взети общо за всички сектори, заетите и наетите през 2013 г. намаляват с малко над 16% спрямо 2008 г.

Сравнението на данните за 2008 и 2013 г. показва, че за периода най-голямо намаление на броя на заетите и наетите има в преработващата промишленост, търговията и ремонта на автомобили и мотоциклети, както и в строителството. В същото време икономическите дейности "административни и спомагателни дейности", "хуманно здравеопазване и социална работа" и "създаване и разпространение на информация и творчески продукти", "далекосъобщения" отчитат най-голямо увеличение по отношение на разглежданите показатели.

В процентно отношение най-голямо съкращение на заетите и наетите в съответния сектор има при строителството – през посочения период техният брой намалява с близо 50%. Най-много са намалели и работещите в секторите "култура, спорт и развлечения" и "търговия и ремонт на автомобили и мотоциклети".

Сходни са тенденциите и при показателя "среден годишен брой на наетите по трудово и служебно правоотношение".

Таблица 14 Брой заети²² и наети²³ лица в нефинансовите предприятия по икономически дейности в Община Русе

Икономически дейности	2008		2010		2013	
	Заети	Наети	Заети	Наети	Заети	Наети
Общо за Община Русе	65 490	58 486	56 162	49 016	54 892	47 895
Селско, горско и рибно стопанство	1 237	1 137	1 351	1 223	1 273	1 102
Добивна, преработваща и друга промишленост; доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	26 830	26 031	22 227	21 292	23 614	22 723
в т.ч. преработваща промишленост	26 439	25 644	20 573	19 748	22 064	21 296
Строителство	5 958	5 600	4 496	4 140	3 045	2 771
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	14 102	11 235	12 647	9 876	11 000	8 351
Транспорт, складиране и пощи	5 288	4 773	4 546	4 060	4 695	4 213
Хотелиерство и ресторантьорство	2 465	2 113	2 716	2 348	2 473	2 121
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	731	629	677	542	836	647
Операции с недвижими имоти	740	452	762	476	703	405

²² Заети лица са: лицата, които са в трудово правоотношение съгласно Кодекса на труда и в служебно правоотношение съгласно Закона за държавния служител, по силата на които получават възнаграждение в пари или натура под формата на работна заплата за работа по постоянен или временен договор, на пълно или непълно работно време; лицата, които имат работа, но не са работили през наблюдавания период поради болест, майчинство и др.; лицата, които управляват собствено предприятие, фирма или стопанство или извършват някаква работа за лична изгода или за получаване на смесен доход – наети лица по граждански договор, работещи само в отчетната единица; лицата, работещи без заплащане във фирми, предприятия и стопанства на родствени лица, членове на техните домакинства.

²³ Наети лица са лицата, които са в трудово правоотношение с работодателя съгласно Кодекса на труда и в служебно правоотношение съгласно Закона за държавния служител, по силата на които правоотношения те получават възнаграждение в пари или натура под формата на работна заплата за извършена в определен обем и качество работа, независимо дали договорът за наемане е постоянен или временен, на пълно или непълно работно време.

Професионални дейности и научни изследвания	1 715	934	1 728	977	1 648	922
Административни и спомагателни дейности	1 187	1 068	1 159	998	1 548	1 389
Образование	130	88	146	92	203	..
Хуманно здравеопазване и социална работа	2 370	2 087	2 458	2 157	2 613	2 322
Култура, спорт и развлечения	455	375	417	351	345	..
Други дейности	749	455	832	484	896	537

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

В годините от 2007 до 2013 г. средната годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение в Община Русе бележи последователен и устойчив ръст, като в края на периода тя е със 76,7% по-висока. Докато през 2007 г. средната месечна заплата в Русе е 362,5 лв., то през 2013 г. тя е вече 640,7 лв. По този показател, изчислен на областно равнище, Русе заема второ място в Северен централен район, като се нарежда единствено след Област Разград.

Таблица 15 Средна годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение в Община Русе /лева/

Година	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Размер на средната годишна работна заплата (в лв.)	4 350	5 537	6 225	6 428	6 880	7 260	7 688

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

Съгласно получена справка-извадка от Община Русе, отразяваща средносписъчния брой на персонала в някои от основните предприятия, развиващи дейност на нейна територия, най-голям е броят на заетите в подотраслите "машиностроене", "металообработване" и "металургия". Тук като най-големи работодатели през 2014 г. се открояват френският производител на алуминиеви елементи за автомобилната индустрия "Монтюпе" ЕООД, русенското предприятие за военна и машиностроителна продукция "Дунарит" АД, местният производител на електроинструменти, заваръчни конструкции, селскостопанска техника, транспортни и строителни машини "СПАРКИ" АД и немската фирма за производство на заключващи устройства и системи за сигурност "ВИТТЕ Аутомотив България" ЕООД. Анализът на данните за 2015 г. показва, че най-значим ръст в броя работни места има в предприятието "Дунарит" АД, в което те са се увеличили с 217 спрямо предходната година – от 595 през 2014 г. до 812 през 2015 г. На следващо място по увеличен брой работни места се нарежда "ВИТТЕ Аутомотив България" ЕООД, в която през текущата година са заети 459 души, или със 176 повече в сравнение с 2014 г. Работните места в "Монтюпе" ООД също се покачват с допълнителни 119 спрямо предходната година и достигат до общо 857.

На второ място по брой работни места се нарежда текстилната и шивашката промишленост с най-големи работодатели "БТБ България" АД с общо 755 работни места през 2015 г., "Делта Текстил България" ООД с 644 и "АРИСТОН С" ООД с 307 заети. С основно значение за русенската икономика е и химическата промишленост, в която сред основните действащи компании се включват "Оргахим" АД с 426 работни места през 2015 г., "Приста Ойл Холдинг" ЕАД – София (253 работни места), "ЕКОН-91" ООД (235), "Булмаркет ДМ" ООД (207), "Полисан" АД (188) и "Мегахим" АД (162). По-сериозно увеличение на броя работни места е отчетено единствено в "Оргахим" АД – с 92 повече в сравнение с 2014 г.

Като основни предприятия в сферата на електронната промишленост могат да бъдат изведени производителят на печатни платки с общо 149 работни места – "СЕТ ПИСИБИ ТЕХНОЛОДЖИ" ООД, и заводът за битови електротехнически и електроинсталационни изделия "НАЙДЕН КИРОВ" АД с 268 заети.

Сред най-големите работодатели в Община Русе се явяват и фирмите в мебелната индустрия, сред които "ИРИМ" ЕООД, осигуряваща работа на 377 души, "Стефани Стил" ЕООД с 235 заети, "Голд Аполо" ООД с 225 и др.

Таблица 16 Средносписъчен брой на персонала във фирми в Община Русе през 2014 и 2015 г.

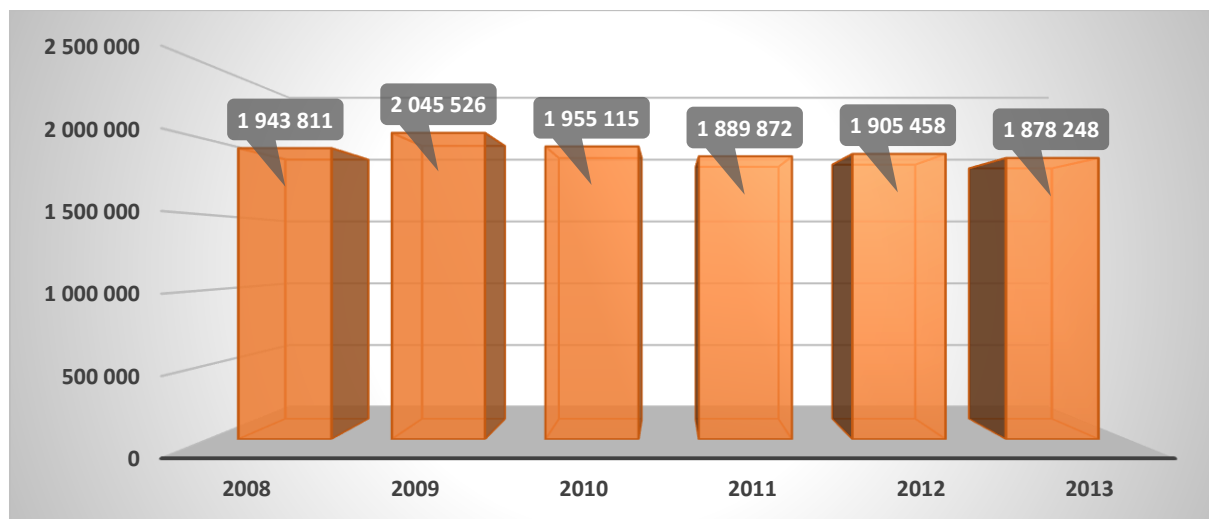
Предприятие	2014	2015
МАШИНОСТРОЕНЕ, МЕТАЛООБРАБОТВАНЕ, МЕТАЛУРГИЯ		
"СПАРКИ" АД	501	502
"ЖИТИ" АД	126	137
"РУСЕНСКА КОРАБОСТРОИТЕЛНИЦА" АД	107	85
"БАЛКАНЦИНК" АД	13	17
"МОНТЮПЕ" ЕООД	738	857
"ВИТТЕ АУТОМОТИВ БЪЛГАРИЯ" ЕООД	283	459
"АТЛАС КОПКО ЛИФТЪН" ЕООД	128	143
"МЕГАПРОФИЛИ ИГ" ООД	83	85
"ДУНАРИТ"	595	812
ЕЛЕКТРОННА ПРОМИШЛЕНОСТ		
"СЕТ ПИСИБИ ТЕХНОЛОДЖИ" ООД	172	149
"НАЙДЕН КИРОВ" АД	322	268
ХИМИЧЕСКА ПРОМИШЛЕНОСТ		
"ОРГАХИМ" АД	334	426
"ПРИСТА ОЙЛ ХОЛДИНГ" ЕАД /СОФИЯ/	247	253
"МЕГАХИМ" АД	149	162
"ЕКОН – 91" ООД	230	235
"ЛУБРИКА" ООД	103	100
"НИНАХИМ" ЕООД	40	42
"ПОЛИСАН" АД	176	188

"БУЛМАРКЕТ ДМ" ООД	325	207
ФАЯНС, ТЕРАКОТ И ГРАНИТОГРЕС		
"КЕРОС БЪЛГАРИЯ" ЕАД	150	162
"АРТИСТИКА" /БОНЧЕВ СТИЛ/" ООД	27	22
ТЕКСТИЛ И КОНФЕКЦИЯ		
"ИРИС" АД	20	25
"ФАЗАН" АД	12	31
"АРИСТОН С" ООД	346	307
"АНТОАН ВИЛЛ" ЕООД	68	66
"ИНДУСТРИЯ МОДА МАРКАМ" АД	136	117
"ДЕЛТА ТЕКСТИЛ БЪЛГАРИЯ" ЕООД	661	674
"БТБ БЪЛГАРИЯ" АД	673	755
"ДАНИНИ ФЕШЪН" ЕООД	70	1
МЕБЕЛНО ПРОИЗВОДСТВО		
"ЕРГОДИЗАЙН" ЕООД	73	84
"СТЕФАНИ СТИЛ" ЕООД	237	235
"ГОЛД АПОЛО" ООД	235	225
"ИРИМ" ЕООД	313	377
ХРАНИТЕЛНО-ВКУСОВА ПРОМИШЛЕНОСТ		
"ВИНПРОМ РУСЕ" ЕООД	119	111
"ЗАХАР БИО" АД	16	8
"МЕСОКОМБИНАТ РУСЕ" АД	156	151

Източник: Община Русе

Важен показател, характеризиращ инвестиционната активност на предприятията в отделните сектори на икономиката, представлява размерът на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи. Индикаторът обхваща фактически извършените разходи за закупуване на земя и за изграждане на сгради, строителни съоръжения и конструкции чрез възлагане и по стопански начин, за доставка и монтаж на ДМА, за закупуване на машини, съоръжения, оборудване и транспортни средства, за геоложки и хидроложки проучвания, за проучвателни и проектантски работи, обслужващи строителството и други разходи, свързани с придобиването на ДМА. В обема на разходите за придобиване на ДМА не се включват текущите разходи по поддържане на наличните ДМА. Придобитите ДМА през разглеждания период включват стойността на дълготрайните материални активи, придобити от предприятието чрез строителство (след въвеждането им в експлоатация по реда, установен с Наредба №6 на Министерството на регионалното развитие и благоустройството) и закупуване.

Фигура 7 Придобити ДМА от нефинансовите предприятия в Община Русе за периода 2008-2013 г. /хил. лв./

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

Анализът на динамиката на придобитите дълготрайни материални активи от нефинансовите предприятия в Община Русе за периода 2008-2013 г. показва, че най-голям е бил техният обем през 2009 г. и най-малък през 2013 г. След отчетения през 2009 г. ръст в сумата на придобитите чрез строителство или закупуване ДМА от над 100 млн. лв., през 2010 г. се наблюдава спад с малко над 90 млн. лв., а през 2011 г. е регистрирано допълнително свиване в обема в размер на още 65 млн. лв. В синхрон с останалите показатели, характеризиращи състоянието на икономиката в Община Русе през разглеждания период, през 2012 г. се наблюдава бавно възстановяване на възходящия тренд на показателя и покачване с близо 16 млн. лв., което обаче представлява едва 10% възстановяване след спада от 2009 до 2011 г. През 2013 г. обаче следва ново понижаване в нивото на придобитите ДМА и те спадат с 27 млн. лв. спрямо 2012 или с 11 млн. лв. спрямо регистрираните най-ниски стойности през 2011 г.

Данните за индикатора по видове икономически дейности сочат, че водещото място отново е за промишления сектор, на който се дължат 45% от разходите за придобиване на ДМА. След него, със значително по-ниски дялове, се нареждат икономическите дейности "търговия и ремонт на автомобили и мотоциклети" (16%), "транспорт, складиране и пощи" (11%), "строителство" (9%) и "операции с недвижими имоти" (9%).

Таблица 17 Придобити ДМА от нефинансовите предприятия по икономически дейности в Община Русе за периода 2008-2013 г. /хил. лв./

Икономически дейности	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Общо за Община Русе	1 943 811	2 045 526	1 955 115	1 889 872	1 905 458	1 878 248
Селско, горско и рибно	42 582	66 449	83 100	71 330	75 201	88 768

стопанство						
Добивна, преработваща и друга промишленост; доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	765 261	901 026	844 777	835 768	794 021	825 849
в т.ч. преработваща промишленост	754 878	755 001	688 902	681 051	637 275	610 675
Строителство	209 589	208 354	171 192	112 721	84 891	53 841
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	342 073	332 870	310 425	304 028	301 512	285 192
Транспорт, складиране и пощи	228 887	218 729	209 545	214 014	226 374	216 588
Хотелиерство и ресторантьорство	20 788	34 089	40 601	40 698	43 105	51 229
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	8 561	11 635	10 408	10 601	9 879	10 697
Операции с недвижими имоти	128 667	155 532	168 107	169 579	197 714	209 562
Професионални дейности и научни изследвания	43 632	15 180	14 456	23 795	13 031	6 243
Административни и спомагателни дейности	7 048	7 147	8 995	9 569	.. ²⁴	10 543
Образование	1 280	..	1 132	911	884	1 280
Хуманно здравеопазване и социална работа	24 610	31 607	33 462	38 348	38 106	43 347
Култура, спорт и развлечения	2 017	..	2 393	3 297	2 278	2 017
Други дейности	1 997	2 207	2 345	2 800	..	2 974

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

Динамиката по отделните сектори очертава разнопосочни тенденции на движение на инвестициите в ДМА. Статистиката показва отчетлив спад на придобитите ДМА през годините в секторите на преработващата промишленост, строителството, търговията и професионалните дейности и научните изследвания. В същото време обратни са тенденциите в сферите на операциите с недвижими имоти, селското стопанство, хотелиерството и ресторантьорството, в които през 2013 г. е отчетено двойно увеличение на стойността на придобитите ДМА в сравнение с нивата от 2008 г.

²⁴ .. - Конфиденциални данни.

В обобщение, цялостният анализ на статистическите данни за последните няколко години показва, че определящо значение за русенската икономика имат икономическите дейности "преработваща промишленост", "търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети", "транспорт, складиране и пощи" и "строителство". На тези сектори се дължи най-голямата част на произведената продукция в Община Русе, като тук е и най-големият брой на действащи предприятия с най-много заети и наети работници. Въпреки че световната финансова и икономическата криза дава най-сериозно негативно отражение върху функционирането на тези сфери, регистрираното постепенно възстановяване след 2011 г., както и по-високите стойности на произведената продукция в сравнение с останалите икономически дейности, развивани на територията на Общината, ги определя като най-перспективни за русенската икономика.

С висок потенциал за развитие се очертават също и секторите "селско, горско и рибно стопанство", "хотелиерство и ресторантьорство" и "създаване и разпространение на информация и творчески продукти", по отношение на които през разглежданите години се отчитат най-високи ръстове в стойността на произведената продукция и обема на придобитите чрез закупуване или строителство дълготрайни материални активи.

Що се отнася до секторната специализация, с ключово значение за Община Русе се явява подотрасъл "машиностроене, металообработване, металургия", и по-конкретно дейностите в сферата на автомобилостроенето и производството на части и инструменти за автомобили, транспортни и строителни машини. Определящи за икономиката на Русе са още производството на текстил и конфекция, химическата промишленост, електронната промишленост и мебелната индустрия, където са съсредоточени най-голям брой от заетите в Общината. Това са и секторите с най-добър потенциал и условия за формирането и развитието на клъстери.

Прилагането на клъстерния подход за стимулиране на растежа и конкурентоспособността на МСП представлява важен приоритет на европейско равнище. В този контекст, в България неговото по-широко прилагане е стимулирано чрез провеждането на конкретна процедура "Подкрепа за развитието на клъстерите в България" по ОП "Конкурентоспособност" 2007-2013 г. Основната цел на процедурата е да допринесе за създаването и развитието на клъстери в България като фактор за повишаване на конкурентоспособността на българските предприятия чрез предоставянето на подкрепа за изграждане и укрепване на административен и управленски капацитет на клъстера, развитие на продукти и услуги, разширяване на пазарни позиции, привличане на нови членове на клъстера, както и насърчаване на инвестициите в съвременни технологии и оборудване за общи клъстерни дейности.

Съгласно справка от официалната интернет страница на ОП "Конкурентоспособност" 2007-2013 г., след кандидатстване за финансиране по процедурата са одобрени и регистрирани общо 3 клъстера със седалище на бенефициента в гр. Русе – "Клъстер Мъжка Мода" АД по проект "Клъстер Мъжка Мода - ефективен инструмент за насърчаване конкурентоспособността на българските предприятия на международните пазари", ДЗЗД "Обединение "ГРИД – Лаборатория за дизайн и развитие" по проект "Институционално изграждане и разширяване на пазарните позиции на дизайн клъстер "ГРИД – Лаборатория за дизайн и развитие", и ДЗЗД "Клъстер "Автономна платформа за граждански въздушни услуги" по проект "Повишаване на конкурентостта и насърчаване на устойчивото развитие на Клъстер "Автономна платформа за граждански въздушни услуги". Освен посочените са одобрени още два проекта по процедурата с посочено място на изпълнение гр. Русе – "БМК – ползи от синергията", в рамките на който е създадено Сдружение "Български Мебелен Клъстер" и проект "Българският пътеводител – иновативни и интерактивни туристически услуги" със създадено Сдружение "Национален Туристически Клъстер "Българският Пътеводител".

Активен участник в различни иновационни клъстери и мрежи е Русенският университет "Ангел Кънчев". Висшето училище е включено в редица национални и международни структури, сред които: Индустриален клъстер "Автомобили"; Индустриален клъстер "Електромобили"; Индустриален клъстер "Инвеститори в зарядна инфраструктура и електрически превозни средства"; Интермодален транспортен и логистичен клъстер – Русе; Сдружение с нестопанска цел "Дигитална национална коалиция"; Национална академия по опаковане; Европейска тематична мрежа "Future Education and Training in Computing: How to support learning at anytime anywhere"; Европейска тематична мрежа "Strategic Alignment of Electrical and Information Engineering in European Higher Education Institutions" (SAIEIE); Европейска тематична мрежа "Academic Entrepreneurship and Innovation Network of South-Eastern-European Universities" (RESHICA); CEEPUS network "Active Methods in Teaching and Learning Mathematics and Informatics".

3.3. Преки чуждестранни инвестиции

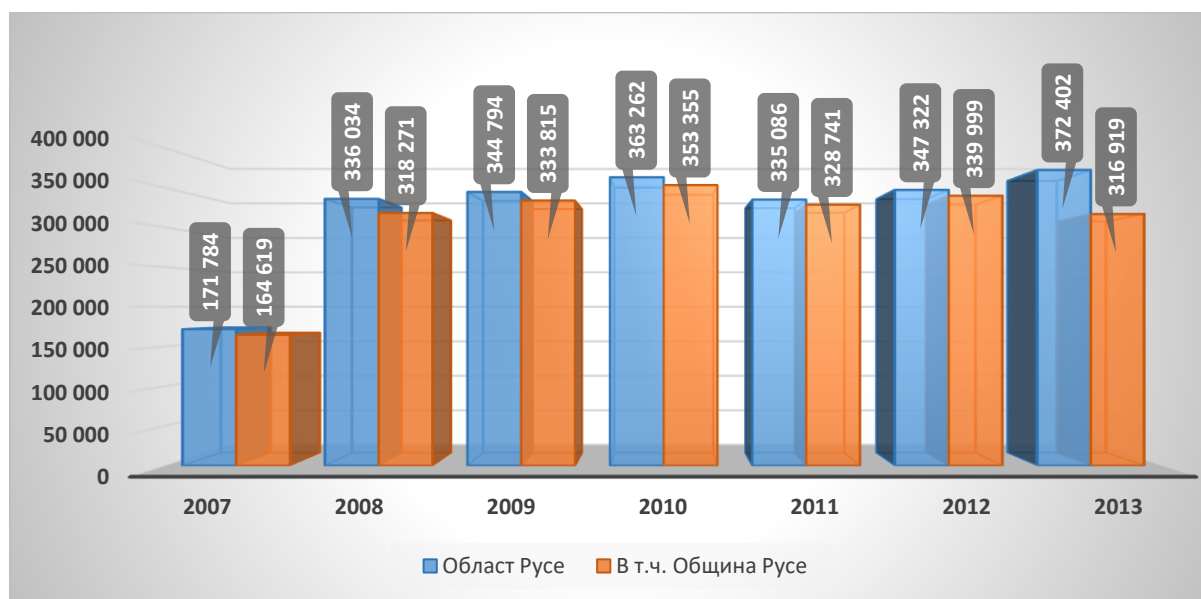
В тази част се представят данни за инвестиционната активност и ключовите чуждестранни инвеститори на територията на Община Русе. Обръща се внимание на секторите, в които се концентрират основните инвестиционни ресурси.

Като цяло преките чуждестранни инвестиции значително допринасят за развитието на местната икономика, насърчаването на конкурентоспособността и трансфера на технологии и ноу-хау. В национален план, според проведено проучване на НСИ, сред факторите, които най-силно влияят върху решенията за инвестиции, се

нареждат: търсенето на продукция, финансовите ресурси или очаквани печалби, редица технически фактори. Инвестиционната активност в Община Русе се повлиява положително и от стратегическото географско разположение, принадлежността на Общината към най-голямата трансгранична агломерация в българо-румънския участък, транспортната свързаност и достъпност на региона.

Както се вижда от следващата таблица, чуждестранните преки инвестиции в нефинансови предприятия бележат удвояване в периода 2007-2010 г., след което стойностите започват плавно да намаляват. Средната стойност на ПЧИ, реализирани в Община Русе за периода 2007-2013 г., е малко над 85% от общо инвестираните чуждестранни средства в Област Русе. Териториалното разпределение на икономическите субекти е неравномерно, като се наблюдава свръх концентрация на предприятия в областния център Русе.

Фигура 8 Преки чуждестранни инвестиции в нефинансовите предприятия с натрупване към 31.12.2013 г. /хил. евро/²⁵

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

Възможностите за трансгранично сътрудничество представляват сериозно конкурентно предимство за чуждестранните предприятия. За оползотворяването на този потенциал местната власт насочва усилията си към провеждането на активна политика за привличане на инвеститори. От една страна, това се осъществява чрез изграждането на добре развита инфраструктура, а, от друга – чрез използването на "меки мерки" за промотиране на инвестиционната привлекателност на Общината. Пример за това е съвместното стратегическо планиране между общините Русе и Гюргево и разработеният Мастерплан за интегрирано управление на възможностите

²⁵ В изходите, получени в ТСБ - Русе, липсват данни по икономически сектори в разрез "община"

за развитие на региона. Сред продуктите на Мастерплана са инвестиционен профил на Еврорегион Русе – Гюргево и каталог от 10 трансгранични инвестиционни проекти с период на изпълнение до 2027 г.

Най-значимите чуждестранни инвеститори на територията на Общината са следните:

- "Монтюпе" – водещ френски производител на продукти от алуминиеви сплави за автомобилната промишленост, с инвестиции в размер на 100 млн. евро, от които 70 млн. евро са вложени в оборудване и 30 млн. евро са постъпили в местната икономика;
- "Керос България" – испански производител на подова и стенна керамика, с инвестиции в размер на 42 млн. лева;
- "ВИТТЕ Аутомотив България" – немски производител на електронни и механични части за автомобилната индустрия, с инвестиции в размер на 21 млн. лв.;
- "Тамарес Индъстрис България" – американски производител на машинни части, с инвестиции в размер на 1 млн. евро;
- "Уббикалиа България" – испански фирма, специализирана в изграждането на складови и логистични бази, с инвестиции в размер на 22 млн. евро;
- "Фибран" – гръцки производител на топлоизолационни плочи от екструдирани полистирен, с инвестиции в размер на 6 млн. евро;
- "Атлас Копко Лифтърн" – шведски производител на хидравлична техника, с инвестиции в заводско разширение през 2012 г. в размер на 3,8 млн. евро;
- "Септона България" – гръцки производител на памучни изделия за козметични нужди, с инвестиции в размер на 5,3 млн. лв.;
- Логистичен парк Русе – проект на "Бългериън Пропърти Девелъпмънтс" ЕООД в строителство на нежилищни имоти. Инвестициите са в размер на 12,6 млн. евро;

По данни, предоставени от местната администрация, инвестициите в строителството на сгради от търговския и развлекателен бранш са два пъти повече в сравнение с инвестициите в производствени предприятия, чийто размер е около 200 млн. евро. През разглеждания период големи търговски вериги като "Практис", "Баумакс", "Лидъл", "Карфур", и др. са направили инвестиции за откриването на свои обекти на територията на Общината.

Икономическият профил на Община Русе, очертан въз основа на анализа на социално-икономическото състояние, кореспондира с изводите от проучването на стопанството в Област Русе, които могат да бъдат намерени в Иновационната

стратегия за интелигентна специализация на Република България 2014-2020 г. Оттам става ясно, че:

„Отрасловата структура на областта е сравнително стабилна и се определя предимно от икономическите дейности в металургията, машиностроенето и металообработката - речни и речно-морски кораби, ножични кари, хидравлично оборудване, селскостопански машини, възли и детайли. Химическата промишленост се утвърди с производството на моторни и индустриални масла, бои и лакове, фолирани пластмасови изделия, изделия от пенополистирол, изолационни материали. Текстилът и конфекцията са едни от значимите за индустриалното развитие отрасли. От хранителните продукти и напитки основно се произвеждат и преработват месо и риба, консервиране на зеленчуци, производство на растителни и животински мазнини, производство на мляко и млечни продукти, мелнични продукти, готови храни за животни, хляб, хлебни и сладкарски изделия, захар, готови храни, кафе, чай, тестени изделия и напитки. Област Русе заема особено място в българската национална история и притежава богато културно-историческо наследство, включително паметници от световно значение като Ивановските скални църкви. Областта разполага с уникални природни дадености, като Дунавското крайбрежие, Природния парк „Русенски Лом“ и т.н. В непосредствена близост се намират Поддържаният резерват „Сребърна“, включен в списъка на световното природно наследство на ЮНЕСКО, Тракийската гробница край с. Свещари, близо до гр. Исперих, също паметник на ЮНЕСКО, Велико Търново и Арбанаси.“²⁶

---

²⁶ Иновационна стратегия за интелигентна специализация на Република България 2014-2020 г., стр. 33-34.

3.4. Преглед на релевантни макроикономически изследвания

Оценка за икономическото развитие може да бъде намерена и в релевантни макроикономически изследвания и класации, проучващи широк спектър от икономически, политически и социални показатели. Тъй като липсват изследвания на общинско ниво, посочените примери реферират в най-голяма степен към икономическата ситуация на национално и областно равнище.

Институтът за пазарна икономика (ИПИ) публикува ежегодно анализа **"Регионални профили: показатели за развитие"**. В обсега на изследването попадат всички български области, които се подреждат в регионални клъстери според структурирана информация от статистически и специализирани проучвания от 2000 г. насам, както и съобразно индикаторна система на оценяване. Регионалните профили се отнасят към анализа на 58 индикатора в осем групи: икономика, данъци и администрация, инфраструктура, демография, образование, здравеопазване, околна среда, социална среда.

Като област с обещаваща тенденция за развитие е определена Област Русе през 2012 г., което я нарежда до София и Враца. Характерен за това регионално обединение е високият интензитет на икономическо развитие и добрите постижения в сферата на образованието. Областните центрове се позиционират и като лидери на растеж за съответната област. Русе се откроява с тенденция за намаляване дела на безработица, а по отношение на икономическите и образователни индикатори, реферирани към въпросите за НИРД и иновации, областта се позиционира по средата.

"Регионални профили: показатели за развитие" през 2013 г. актуализира социално-икономическите профили на областите, като запазва същата методология. Формират се осем типа групи, клъстеризирани според темпа на развитие. Русе попада сред областите в добро социално-икономическо състояние, редом с Пловдив, Варна, Бургас и Благоевград. Икономическото състояние, макар и при дефицит на динамика, отрежда водеща позиция на тези области, пред които остава единствено София. Област Русе отбелязва значително подобрене, тъй като в рамките на една година се придвижва от "област с обещаващи тенденции за развитие" до "област с добро социално-икономическо състояние".

През 2014 г. Област Русе отново се връща в клъстер "средно социално-икономическо състояние", където са и Шумен, Велико Търново, Добрич, Перник и Хасково. Отчитат се добри резултати по показател "околна среда" и средни за страната по показатели "икономика" и "демографско развитие". Въпреки всичко е подчертано, че икономиката в Област Русе е със устойчиви тенденции за възстановяване.

В изданието през 2015 г. ИПИ нарежда Русе на първо място с най-добра инфраструктура. Русе е определен за важен транспортен център. Икономическото развитие е добро, прави впечатление и непромененото равнище на местни данъци и такси.

Институтът за пазарна икономика провежда и специализирано изследване **"Местни условия за правене на бизнес"**, резултатите от което излизат през 2009 и 2011 г. Индексът обхваща всички 28 области в България, но основен фокус е поставен върху областните центрове като регионални икономически двигатели. Проучват се условията за стартиране на бизнес, административната тежест и местният икономически климат, които са сред основните предпоставки за вземане на инвестиционно решение. "Местни условия за правене на бизнес" отчита шест индикатора с еднаква тежест: ниво на местните данъци; ниво на местните такси; регулиране на стопанската дейност на местно ниво; електронно управление; административни услуги и корупция в местната власт.

В първото издание на класацията Русе заема 11-то място от общо 28. По отношение на показател "административни услуги" Русе попада на седма позиция. Трудности се наблюдават при въвеждането на електронни форми на управление и за комуникация с бизнеса. На регионално равнище резултатите сочат, че Северна България е по-атрактивна инвестиционна дестинация, а Северен централен район изпъква с потенциал за развитие в тази посока.

През 2011 г. е публикуван вторият анализ "Местни условия за правене на бизнес" с индикатори в три сфери – "Данъци и такси", "Администрация" и "Икономическа активност". Русе се изкачва до второ място в ранглистата, без да има лидерски позиции по някои от разглежданите показатели. Като стимул за подобно развитие е посочен ръстът в дела на преките чуждестранни инвестиции. В тази връзка, Русе е сред осемте области в България, в които чуждестранните инвестиции са се удвоили в периода 2007 – 2009 г. Добро е и представянето на Русе в област "Икономическа активност", като с най-добро класиране се отличават резултатите по критерии "възприятие за корупцията в местната власт", "ниво на местните такси", "електронно управление и заетост". Проблем за областта се оказва поддържането на регистър на собствеността.

Ежегодно инициативата на ЕС, наречена **Съюз за иновации**, публикува класация на европейски държави според различни иновационни показатели²⁷. Изчислява се Иновационен индекс, който се формира на базата на три групи показатели: благоприятна инфраструктура, иновационни дейности на фирмено ниво и резултати от тях. Съществува разделение между четири типа държави според постигнатото в сферата на иновациите – иновационни лидери, иновационни

²⁷ Innovation Union Scoreboard – IUS.

последователи, умерени иноватори и плахи иноватори. От 2007 г. насам България попада в групата на догонващите или плахи иноватори, като традиционно се отличава с иновационно представяне, което е под средното за ЕС равнище. Въпреки това в ежегодните доклади се подчертава, че България е сред държавите с най-висок ръст в сферата на иновациите, като от 2007 до 2010 г. бележи постоянно движение нагоре, а през 2012 и 2013 г. се характеризира с лек спад. В допълнение, през 2011 г. се отчита тенденция за сближаване, като по-малко иновативните европейски държави регистрират по-висок ръст в равнение с по-иновативните участници в класацията. През 2015 г. България остава плах иноватор с относително предимство по показатели "човешки ресурси" и "интелектуална собственост", основно благодарение на големия дял на високообразовано население. 17 от 25 индикатора сочат положителен растеж, в т.ч. разходи за НИРД в бизнес сектора (19%). В тази връзка, в Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Република България за периода 2014-2020 г. преминаването на страната от групата на "плахите иноватори" към тази на "умерените иноватори" е заложено като стратегическа цел до 2020 г.

Глобалният иновационен индекс, публикуван съвместно от Университета в Корнуел, INSEAD и Световната организация на интелектуалната собственост (WIPO) към ООН, изследва 143 икономики в света, представляващи около 93% от световното население и 98% от БВП в света. Използват се над 80 индикатора за сравнение, сред които качество на висшето образование, принос на институциите, технологично развитие и креативност. През 2014 г. България заема 44-то място с резултат от 40,7 точки. На лидерската позиция застават Швейцария, Обединеното кралство и Швеция с над 60 точки. 7 от първите 10 държави се намират в Европа и са част от ЕС. След България остават държави като Полша, Гърция и Румъния.

Алтернативна методология за изготвяне на **Иновационен индекс** предлага **Bloomberg**. Класацията през 2015 г. представя 50-те най-иновативни държави, фокусирайки се върху представянето в шест области, които са в състояние да оказват осезаемо влияние върху развитието на иновации: разходи за НИРД като процент от БВП, производствена добавена стойност на глава от населението, брой на високотехнологични компании със седалище в съответната страна като част от общия брой на такива компании в световен мащаб, висше образование, заети в сферата на НИРД на всеки 1 милион от населението на страната, брой на заявените и издадените патенти. Общата ранглиста се оглавява от Южна Корея, Япония и Германия, а България намираме на 39-то място. Интересно е да се проследи къде попада България в секторната класация: на 48-мо място по разходи за НИРД, на 44-то място по производство, на 30-то – по брой на високотехнологични фирми, на 24-то по образование, на 40-то – по заети с НИРД и на 33-то по брой на патенти. Налага се изводът, че потенциалът на България във връзка със стимулирането на иновационни

дейности се корени във висшето образование и високотехнологичното предприемачество и бизнес.

Скорошно проучване на консултантската компания *Cushman & Wakefield* определя България като третата най-перспективна и привлекателна **дестинация за местене на производство**. Класацията има за цел да очертае профили на отделните държави, които могат да улеснят потенциални инвеститори и производствени компании с намерения за разширяване или преместване на дейността си. Анализаторите посочват три критерия за оценяване на дестинациите: пазарни условия (40%), риск (20%) и разходи (40%). Като важни фактори в процеса на вземане на решение за компаниите се оказват още политиките за подпомагане на бизнеса, възможността за притежание на земя от чуждестранни инвеститори, гъвкавостта и адаптивността на работната сила, и др. През 2015 г. България заема трето място в класацията след Виетнам и Тунис и преди перспективни европейски пазари като Литва и Естония. България отбелязва ръст, като най-добре стои по отношение размера на разходите, а като най-проблемен се оказва управлението на рисковете.

Според доклад за регионално развитие и цената на труда **"Двигатели на възстановяването: "Карта на растежа" за водещите български сектори и региони"** на Индъстри Уоч, новосъздадената заетост в България се дължи на развитието в три ключови сектори: преработваща индустрия, аутсорсинг и бизнес услуги, ИКТ индустриите. В периода 2014-2015 г. те осигуряват над 41 хил. нови работни места. В доклада се подчертава, че заедно с Пловдив, Русе е градът с най-осезаемо покачване на заплащането за заетите в ИТ сектора – в рамките на 69% от 2008 до 2013 г. Русе заема позиция и на индустриален център със значителен дял на заетите в преработващата промишленост. Крайдунавският град отбелязва съществен ръст и в заплатите на ниско- и средноквалифицирани позиции – съответно промяна с 15% и 18% за 2 години.

3.5. Политики за подкрепа на бизнеса

За да се повиши обема на преките чуждестранни и местните инвестиции, да се подобри инвестиционният и бизнес климат в Община Русе, както и да се постигне устойчив темп на нарастване на заетостта и доходите на населението, е разработена и приета Стратегия за инвестиционен и сити маркетинг на Община Русе за периода 2014-2020 г. Формулирани са две основни стратегически цели:

- Стратегическа цел 1 – Насочена към постигане на балансирано местно икономическо развитие, основано върху устойчива инвестиционна динамика и благоприятна среда за развитие на бизнес. Кореспондиращите мерките са съсредоточени върху изграждане на

атраکتивен, разпознаваем и конкурентоспособен имидж на Община Русе като място за инвестиране, което привлича външни инвеститори и създава благоприятни условия за стимулиране на предприемачеството сред местните жители. Особен акцент се поставя върху институционализирането на междусекторни партньорства и повишаването на иновационния потенциал на Общината за постигането на интелигентен растеж и икономика, основана на знанието.

- Стратегическа цел 2 – Насочена към превръщане на Община Русе в разпознаваема градска марка в национален, трансграничен и международен план чрез промотиране на диверсифицирано портфолио от предложения. Фокусът е поставен върху прилагането на проактивни мерки за ефективното популяризиране на Община Русе като място за живот, работа и предприемачество, образование, туризъм, отдих и забавление. Усилията са насочени към повишаване броя на жителите и гостите на града, подсилване на градската и регионалната идентичности, привличане на нови инвестиции и стимулиране развитието на ключови за региона сектори като култура и туризъм.

В рамките на стратегията са предложени редица мерки, които да бъдат изпълнени от страна на администрацията на Община Русе, с цел да бъде предоставен пакет от услуги, специално разработени в сътрудничество, след консултация и според потребностите на бизнеса, които ще улесняват инвестиционния процес посредством индивидуален подход, информационно осигуряване и техническа помощ, електронни услуги и обслужване от типа "едно гише". Сред най-важните и ключови мерки в тази насока са обособяване на специално звено към Общината с функции от типа "едно гише", предлагащо възможности за индивидуално административно обслужване; провеждане на специализирани обучения за повишаване капацитета на общинските служители; въвеждане на електронни административни услуги за гражданите и бизнеса; създаване и поддържане на детайлен регистър с информация за актуалното състояние на икономическите и инвестиционни процеси, както и за реализираните инвестиционни проекти в Община Русе; оптимизиране структурата на общинска администрация за целите на инвестиционния маркетинг (дирекция "Инвестиционен маркетинг и анализи", отдели "Маркетингови анализи" и "Статистика" и/или "Инвестиционно-информационен център"); формиране на работни групи за ad hoc консултации и предоставяне на техническа помощ на заинтересовани инвеститори.

Като инструмент за насърчаване на инвестиционната активност в стратегията се предлага създаването на платформа за структуриран диалог между Общината, инвеститорите (местни и чуждестранни) и организациите в подкрепа на бизнеса. В изпълнение на това, през 2014 г. Община Русе организира кръгла маса по проблемите

на бизнеса, с цел съвместното разработване на ефективен модел за атрактивно и убедително представяне на Русе в рамките на регионални и международни бизнес изложения, с което да бъдат създадени предпоставки за привличането на нови инвеститори, както и за осигуряването на нови пазари за местните производители.

Сред по-важните инструменти, целящи насърчаването на инвестиционната активност в Общината, предложени в стратегията, са: изготвяне на проектно портфолио на Община Русе с възможности за осъществяване на публично-частно партньорство; организиране на регулярни срещи между представители на бизнеса, учебните заведения и Община Русе за актуализиране на учебните планове в съответствие с потребностите на пазара; провеждане на маркетингови проучвания за определяне на потенциални пазари в национален и международен контекст; организиране на информационни кампании на Община Русе в посолства и задгранични представителства на България; създаване на информационен каталог и наръчник за инвеститори в Община Русе; поддържане на актуален икономически и инвестиционен портал на Община Русе; разработване и публикуване на статии и материали за Русе и региона в авторитетни бизнес ориентирани европейски медии и справочници.

Допълнително, в подкрепа на бизнеса на територията на Община Русе, с решение на Общински съвет – Русе от 23.01.2014 г. е приета Наредба №24 за насърчаване на инвестициите с общинско значение в Община Русе и издаване на сертификати клас В. Същата е в съответствие с чл. 23з, ал. 1 от Закона за насърчаване на инвестициите (ЗНИ), съгласно която за насърчаване на инвестициите с общинско значение Общинският съвет приема наредба за определяне на условията и реда за издаване на сертификат клас В и за прилагането на мерките съгласно изискванията на глава трета и на Правилника за прилагане на закона. Прилагането на наредбата цели:

- повишаване конкурентоспособността на икономика на Община Русе чрез нарастване на инвестициите за научни изследвания, иновации и технологично развитие в производства и услуги с висока добавена стойност, при спазване принципите на устойчивото развитие;
- подобряване на инвестиционния климат;
- създаване на нови и високопроизводителни работни места.

Съгласно текста на наредбата, проектите с общинско значение се насърчават като инвестиции клас В, когато се реализират в административните граници на Общината и отговарят на следните условия: инвестиционните проекти могат да се изпълняват във всички сектори на икономиката, с изключение на посочените в чл. 13а, т. 3 ЗНИ; предвиждат размер на инвестицията, ненадвишаващ минималния размер за клас Б (2 млн. лв.); трябва да създават заетост, която да е пряко свързана с

осъществяването на инвестиционния проект; да води до нетно увеличение на броя на служителите в съответното предприятие в сравнение със средния брой на служителите през предходните 12 месеца, като се изисква създадената заетост да бъде поддържана за минимален период от 5 години, в случай на голямо предприятие, и за минимален период от 3 години, в случай на малки и средни предприятия. Освен това, минималният брой на заетите лица може да бъде критерий за издаване на сертификат клас В едновременно с размера на инвестицията.

Мерките за насърчаване на инвестициите с общинско значение, получили сертификат за клас В, съгласно Наредбата, са:

- съкратени срокове за административно обслужване, предоставяно от Общината;
- индивидуално административно обслужване, предоставяно от Общината;
- придобиване право на собственост или ограничени вещни права върху имоти – частна общинска собственост.

Въпреки тези благоприятни условия обаче, към момента Община Русе не е сертифицирала проекти с инвеститорски клас В, тъй като не са подавани заявления от страна на инвеститори, желаещи да се възползват от насърчителните мерки.

Освен посочената наредба, касаеща насърчаването на инвестициите конкретно за територията на Община Русе, на национално равнище действат Закон за насърчаване на инвестициите и Правилник за неговото прилагане с аналогични цели.

За насърчаване на инвестициите по ЗНИ се предвижда: административно обслужване в съкратени срокове и индивидуално административно обслужване; продажба или възмездно учредяване на ограничено вещно право върху имоти – частна държавна или частна общинска собственост, без търг или конкурс по пазарни или по-ниски цени; продажба или възмездно учредяване на ограничено вещно право върху терени без търг или конкурс по пазарни или по-ниски цени с изградена довеждаща техническа инфраструктура публична собственост; финансово подпомагане за изграждане на елементи на техническата инфраструктура; финансово подпомагане за обучение за придобиване на професионална квалификация; финансово подпомагане за частично възстановяване на направените от инвеститора задължителни осигурителни вноски във връзка с осъществяването на инвестиционния проект; възможности за други форми на държавна помощ, институционална подкрепа, публично-частно партньорство или създаване на смесени дружества - за приоритетни инвестиционни проекти; различни видове сделки, сключени между инвеститор и търговско дружество, създадено с цел изграждане и развитие на

индустриални зони; данъчни облекчения по Закона за корпоративното подоходно облагане.

Съгласно закона, инвестициите, отговарящи на определени изисквания, детайлно и конкретно описани в чл. 12 от ЗНИ, могат да получат сертификат за клас А или клас Б, въз основа на критериите за минимален размер на инвестициите и заетостта. Допълнително, инвестиционните проекти, изпълняващи се в икономическите дейности, които се определят по реда на чл. 12, ал. 2, т. 2 от ЗНИ и са особено важни за икономическото развитие на Република България или за регионите в страната, се класифицират като приоритетни. Тези проекти могат да се насърчават с допълнителен пакет от мерки, включващи и надхвърлящи мерките за насърчаване на инвестиции клас А и Б.

Съгласно справка от интернет страницата на Българската агенция за инвестиции (БАИ), инвестиционните проекти, получили сертификати за определен клас по ЗНИ за периода от 2005 г. насам на територията на Община Русе, са следните:

Таблица 18 Сертифицирани проекти по Закона за насърчаване на инвестициите на територията на Община Русе за периода 2005-2013 г.

Сертификат №	Клас инвестиция	Инвеститор	Инвестиционен проект	Инвестиция за 3-годишен период /млн. лв./	Нови работни места
A-004/ 17.05.2005	1-ви клас	"Монтюпе" АД, Франция	Инвестиция на Монтюпе в предприятие за автомобилни части в гр. Русе (в Индустриална зона "Русе")	71	700
A-057/ 19.07.2007	1-ви клас	"Проект Русе" АД, гр. Русе	Търговски, спортно-развлекателен и обществено-обслужващ център Мол Русе	99,6	400
A-07/ 25.07.2008	A-клас	Спарки АД гр. Русе	Изграждане на нова производствена площадка на "Спарки" АД, гр. Русе	50,0	220

Б-01/ 16.09.2008	Б-клас	ВИТТЕ Аутомотив България ЕООД гр. Русе (Витте Аутомотив, Германия)	Завод за производство на електронни и механични части за автомобилната индустрия в Индустриален парк Русе	20,8	300
А-52/ 12.02.2013	А-клас	ВИТТЕ Аутомотив България ЕООД, гр. Русе	Завод за производство на електронни и механични части за автомобилната индустрия, гр. Русе	7,5	200

Източник: Официален сайт на Българската агенция за инвестиции, <http://www.investbg.government.bg/>

В подкрепа на развитието на бизнеса, на територията на Община Русе действат редица структури и европейски мрежи, които активно подпомагат предприемаческите инициативи чрез предоставянето на консултации относно националното и европейското законодателство, помощ при кандидатстването за получаване на финансиране по европейски и други международни програми, съдействие за създаване и развитие на бизнес контакти с български и чуждестранни партньори.

В списъка на европейските мрежи в подкрепа на бизнеса, функциониращи в Община Русе, се включват:

- "Европа Директно" – предоставя информация за правата, политиките, програмите на ЕС, възможностите за работа и обучение и др.;
- "Enterprise Europe Network" – оказва съдействие на фирми за идентифициране на потенциални търговски партньори от други държави; оказва помощ на МСП при разработване на нови продукти, навлизане на нови пазари; дава консултации на МСП по въпроси относно начините за защита на интелектуалната собственост и действащите стандарти и законодателство в ЕС;
- "Евродеск" – предоставя информация за програмите на ЕС в областта на образованието, младежката мобилност, работа, свободно време, права, програми и политики;
- "EURES" – предлага информация за свободните работни места в страните членки на EURES, както и условията за живот и работа в страните от ЕС/ЕИП; предоставя достъп до бази данни на търсещите и предлагащите работа;

От групата на стопанските камари и търговско-промишлените палати в Община Русе са активни:

- Русенска търговско-индустриална камара – подпомага бизнеса чрез предоставяне на широка гама от информационни и консултантски услуги в сферата на интелектуалната собственост, осъществяване на чуждестранни контакти и международна кореспонденция, внедряване на системи за качество и др.;
- Българо-румънска търговско промишлена палата – предоставя търговска, маркетингова, митническа, данъчна и др. икономическа информация за пазарите в България и Румъния; извършва пазарни проучвания в определени сектори или подсектори; изготвя прединвестиционни проучвания; извършва директно консултиране, дейности по маркетинг и реклама; оказва съдействие при организиране на бизнес срещи; организира търговски мисии, кооперационни борси, посещения и участия в панаири и изложения в България и Румъния;
- Русенска стопанска камара – представлява интересите на работодателите членове на организацията в общинската, областната администрация, държавните органи и институции; предоставя информация и консултантски услуги относно българското и европейското законодателство, въпроси, свързани с износа/вноса и заверяване на сертификати за произход на изнасяната стока; поддържа преки контакти с професионалните гимназии и местния университет за обвързване на образованието с изискванията на бизнеса.

На територията на Община Русе действат и следните бизнес и информационни центрове:

- Бизнес център за подпомагане на малки и средни предприятия (БЦПМСП) – предоставя информационни и консултантски услуги за фирми и организации от региона; подпомага при кандидатстване и изпълнение на проекти по европейски и други международни грантови схеми; организира семинари, конференции и обучения; осигурява подкрепа при създаването на клъстери и др.;
- Бизнес Иновационен Център Иннобридж – създаден към Русенската търговско-индустриална камара, центърът предлага интегриран пакет от консултантски услуги за предприемачи, желаещи да развият иновативни продукти и услуги;
- Областен информационен център – Русе – предоставя информация и консултации за възможностите за финансиране на проекти със средства от европейските фондове.

Важен показател, характеризиращ средата за развитие на бизнес, представлява готовността, вкл. административният капацитет, на публичния сектор за сътрудничество с частни инвеститори. В този аспект, Община Русе се доказва като една от активните общини в България, търсеща възможности за изпълнение на важни за града и региона инфраструктурни проекти чрез прилагане на различни форми на ПЧП. В подкрепа на това твърдение е финализираният през 2015 г. чрез публично-частно партньорство между Община Русе и "Проект Русе" АД мащабен проект за изграждането на многофункционалната спортно-развлекателна зала "Булстрад Арена" на обща стойност над 50 млн. лв.

4. АНАЛИЗ НА НАЛИЧНИЯ ПОТЕНЦИАЛ ЗА ИНОВАЦИИ, НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА И РАЗВОЙНА ДЕЙНОСТ В ОБЩИНА РУСЕ

4.1. Иновационен капацитет на фирмите

Иновационният капацитет на фирмите разглежда техния потенциал да разработват и внедряват значими за пазарите иновации, при това при по-широко отичане на контекстуалните условия – възможности за финансиране, мениджмънт, иновационна инфраструктура, равнище на инвестиции, политики за подкрепа на бизнеса. Иновационният капацитет е сред трудно измеримите индикатори, тъй като, от една страна, той представлява среднопретеглена качествена оценка, а, от друга, изисква набор от количествени показатели и данни. В допълнение, процесът по иновиране е дълъг и подробности се анонсират едва след като резултатът от него е налице.

За целите на настоящия анализ се представят обобщени резултати от реализираните проекти по Оперативна програма "Развитие на конкурентоспособността на българската икономика" 2007-2013 с участието на икономически субекти, опериращи на територията на Община Русе. Данните са публично достъпни на интернет страницата на Информационната система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България (ИСУН)²⁸. Оттам става ясно, че в рамките на програмния период 2007-2013 г. по оперативната програма са сключени общо 79 договора в Община Русе. Освен това, на територията на Област Русе техният брой възлиза на 100 (общини Сливо поле, Ветово, Иваново и Две могили).

Общата стойност на 79-те проекта възлиза на 78 373 910,24 лв. (от общо 2 273 096 043 лв. за цялата оперативна програма). Размерът на безвъзмездната финансова помощ е 43 979 308,91 лв. или малко над 56%. От тях към средата на месец август 2015 г.²⁹ са изплатени грантове на стойност 39 251 668,92 лв. Разликата от 4 727 639 лв. може да отразява както наличието на финансови корекции и неверифицирани разходи на изпълнителите, така и наличието на неизплатен ресурс, с оглед на факта, че част от проектите все още са в процес на изпълнение. Договорите са сключени със 67 бенефициенти.

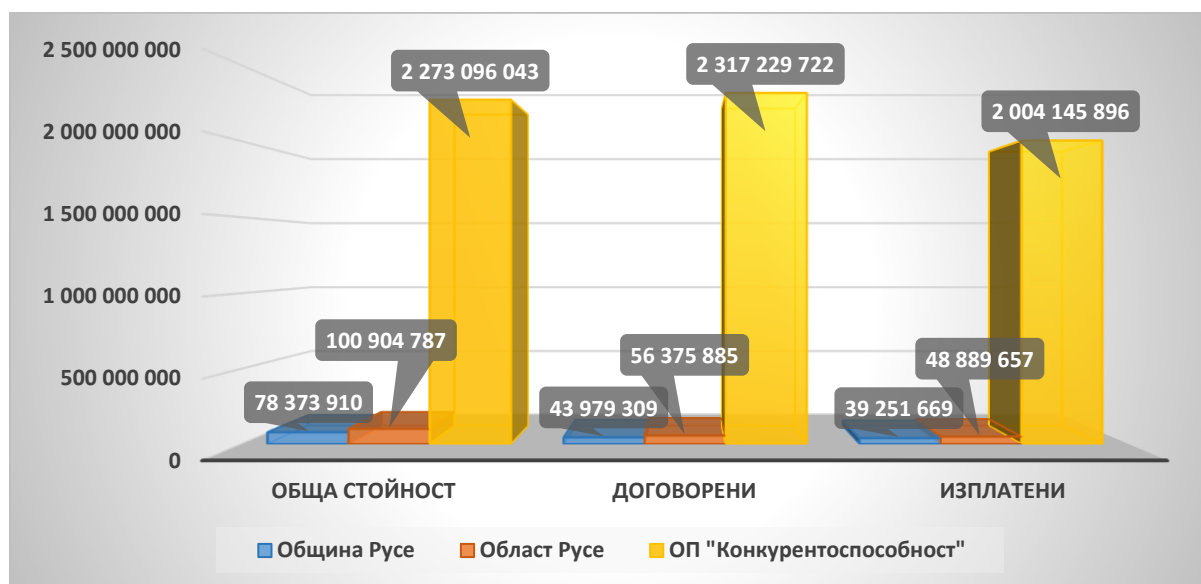
Бюджетът на Оперативна програма "Развитие на конкурентоспособността на българската икономика" 2007-2013 е разпределен между 5 приоритетни оси: Развитие на икономиката, базирана на знанието и иновационни дейности; Повишаване на ефективността на предприятията и насърчаване развитието на

²⁸ <http://umispublic.government.bg/prPlanningRegions.aspx?pr=10016&list=1&op=5>. Информацията е актуализирана на 15.08.2015 г.

²⁹ Разплащането по оперативните програми се извършва съгласно правилото „n+2“, като n е последната година от програмния период.

благоприятна бизнес среда; Финансови инструменти за развитие на икономиката; Укрепване на международните пазарни позиции на българската икономика и Техническа помощ. Близо ½ от средствата, с които разполага програмата, са алокирани за дейности по приоритетна ос 2, а за иновационни дейности са заложи около 18%.

Фигура 9 Общ бюджет, договорени и изплатени средства по ОП "Развитие на конкурентоспособността на българската икономика" 2007-2013

Източник: Информационната система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България (ИСУН)

Към средата на август 2015 г. 56 от проектите, изпълнявани в Община Русе, са със статус "приключени", 14 са прекратени, а 9 са в процес на изпълнение. Русенски университет "Ангел Кънчев" реализира 1 проект – "Развитие на приложните изследвания в РУ" (583 016 лв. общ бюджет). Сред бенефициентите се открояват още представители на текстилната, мебелната, химическата промишленост, производството на авточасти, субекти, опериращи на телекомуникационния и ИКТ пазар, и др.

22 от бенефициентите на оперативната програма са сключили договори за финансиране на проекти, стойността на всеки от които надхвърля 1 млн. лева. Крупните начинания в частния сектор, получили европейско финансиране, са следните:

Таблица 19 Проекти в частния сектор финансирани по ОП "Развитие на конкурентоспособността на българската икономика" 2007-2013 на територията на Община Русе

Наименование на проект	Бенефициент	Обща стойност	БФП /лв./	Изплатени средства
------------------------	-------------	---------------	-----------	--------------------

		/лв./		/лв./
"Цех за производство на муфени гофрирани с двойна стена PE/PP канални тръби"	"ИНФРАБУЛИ МПЕКС" ЕООД	1 019 063,97	305 719,19	305 719,19
"Въвеждане на ново технологично оборудване в производствения процес"	"ДУНАВ ПРЕС" АД	1 176 212,59	705 726,72	705 726,72
"Закупуване на ново оборудване и повишаване на конкурентоспособността"	БТБ БЪЛГАРИЯ АД	1 204 521,29	722 711,97	722 665,76
Повишаване конкурентоспособността на "МБМ Металуърк" ЕООД чрез въвеждане на ново технологично оборудване и софтуерна система в производството	"МБМ МЕТАЛУЪРК" ЕООД	1 228 034,96	736 820,97	736 817,45
Повишаване конкурентоспособността на "СЛ ИНДЪСТРИС" ЕООД чрез инвестиционна подкрепа за разширяване и оптимизиране на производството	СЛ ИНДЪСТРИС ЕООД	1 249 272,48	749 563,49	749 563,49
"Повишаване конкурентоспособността на РИНКО-ИНТЕРИОР ЕООД чрез модернизиране на технологичното оборудване и диверсифициране на продукцията"	"РИНКО-ИНТЕРИОР" ЕООД	1 414 900,00	848 940,00	848 940,00
"ТМ - ТЕХНОЛОДЖИ" АД	"ТМ - ТЕХНОЛОДЖИ" АД	1 688 826,55	337 765,31	337 765,31
Внедряване в производство на иновативна луксозна опаковъчна кутия	"МУЛТИКОМЕРС" ЕООД	1 851 779,84	1 296 245,89	1 296 245,89

Подобряване на енергийната ефективност и намаляване на енергопотреблението в производствената дейност на "НАЙДЕН КИРОВ" АД	"НАЙДЕН КИРОВ"	2 347 504,15	1 173 752,07	1 173 752,07
"Иновативни решения за индустриални уплътнения от ПТФЕ"	"АВКО" АД	2 837 229,00	1 758 569,40	1 254 009,00
Повишаване конкурентоспособността на "Голд Аполо" ООД	"Голд - Аполо" ООД	2 841 230,00	1 704 738,00	1 704 738,00
"Инсталация за термично унищожаване на боеприпаси"	ДУНАРИТ	2 929 980,06	1 464 990,03	1 464 990,03
Технологична модернизация за растеж и развитие на "Мегахим" ООД	"Мегахим" АД	2 960 807,59	1 776 484,55	1 776 484,55
Технологичната модернизация – ключ за повишаване на производителността и конкурентоспособността на ИРИМ ЕООД	"ИРИМ" ЕООД	2 967 797,00	1 780 678,20	1 780 674,24
Повишаване конкурентоспособността на "ТМ - ТЕХНОЛОДЖИ" АД чрез технологична модернизация	"ТМ - ТЕХНОЛОДЖИ" АД	3 142 814,01	1 885 688,40	1 885 688,40
Повишаване на конкурентоспособността на "Нетуоркс-България" ООД чрез обновление на технологичното оборудване	"НЕТУОРКС-БЪЛГАРИЯ" ООД	3 163 292,50	1 834 709,65	1 834 709,65
Внедряване на иновативен процес "Гъвкаво производство на горно облекло с използване на силно иновативна технология и организация" в "БТБ България" АД	БТБ БЪЛГАРИЯ АД	3 353 175,00	1 998 562,00	1 998 562,00

"Енергийна ефективност в "ОБЕРЪОСТЕРАЙХИШЕ БИОДИЗЕЛ - БЪЛГАРИЯ" ЕООД за по-чисто бъдеще"	"ОБЕРЪОСТЕРА ЙХИШЕ БИОДИЗЕЛ - БЪЛГАРИЯ" ЕООД	4 015 280,00	1 999 999,99	1 999 999,99
Топ Мен ЕООД внедрява иновативен производствен продукт – "Мултифункционален мъжки костюм 008"	Топ Мен ЕООД	4 962 000,00	2 980 071,60	956 151,90
Въвеждане на високотехнологично оборудване в "Дунав прес" АД	"ДУНАВ ПРЕС" АД	4 996 572,42	1 639 883,72	1 639 883,72
"Внедряване на иновативен процес по преработка на тежки нафтно-ароматни петрове до нискосернисти вакуумни дестилати"	"ПОЛИСАН" АД	5 182 690,00	3 000 000,00	1 950 000,00
Внедряване в производството на цилиндрова глава VED 4 осигуряваща непостигани до сега параметри на дизелов двигател ново поколение	"МОНТЮПЕ" ЕООД	6 221 756,90	2 986 513,31	2 986 513,31

Източник: Официален сайт на Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България

19 от гореизброените проекти са приключени, а 3 от тях все още са в процес на изпълнение. Справката с ИСУН показва, че почти няма разминаване между договорени и изплатени средства по приключилите проекти, осъществявани на територията на Община Русе. На практика това означава, че предприятията в Русе имат изграден капацитет за привличане, респ. за управление на средства от европейските фондове.

Сред резултатите от реализираните иновационни дейности в Русе за периода 2007-2013 г. се нареждат: внедряване на нови процеси за производство, разработване и тестване на нови продукти, закупуване на оборудване, въвеждане на нови стандарти за качество, разкриване на нови работни места и подобряване на конкурентоспособното представяне на предприятията.

Повишаването на иновационния капацитет на фирмите е сред приоритетите на редица подкрепящи бизнеса организации в Русе. Русенската търговско-индустриална камара, съвместно с Българо-румънската търговско-промишлена палата и Центъра за консултиране и управление на проекти, създават трансграничен Бизнес Иновационен Център Иннобридж (проект INNOBRIDGE). Центърът предлага интегриран пакет от консултантски услуги, насочени към съществуващи МСП, стартиращи фирми, иновативни предприемачи, публични и частни заинтересовани страни, научноизследователски институти от България и Румъния. Към Бизнес центъра за подпомагане на малки и средни предприятия – Русе функционира Бизнес инкубатор за подкрепа на млади, стартиращи предприемачи и бизнеси.

4.2. Научноизследователска и развойна дейност. Международно сътрудничество

В контекста на подхода RIS3 университетите и научноизследователските центрове се причисляват към най-важните местни активи, които са в състояние да допринесат за изграждане на профила на икономическото развитие. Ролята им е ключова в процеса на създаване и мултиплициране на знания, както и при последващото им практическо включване в иновационната верига. Концепцията за "триъгълник на знанието" обединява образование, изследване и иновации (респективно университети, научни центрове и предприятия) в различни форми на активно сътрудничество. По своята същност, тези три елемента се оказват и решаващи фактори за утвърждаване на икономика, базирана на знания и иновации.

Научноизследователската и развойна дейност в Русе е концентрирана в мрежата от университет, специализирано висше училище, научни институти и предприятия.

РУСЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ "АНГЕЛ КЪНЧЕВ"

Русенският университет "Ангел Кънчев" получава статут на автономно държавно училище с решение на Народното събрание от 21.07.1995 г. Той подготвя висококвалифицирана и адекватна спрямо изискванията на местната икономика работна сила. Университетът гради репутация на научноизследователска институция с регионални, национални и международни позиции, в която ежегодно се обучават над 10 000 студенти в три от четирите основни области на науката и в образователно-квалификационните степени "бакалавър" (51 програми), "магистър" (близо 80 програми) и "доктор" (43 акредитирани програми). През 2012 г. Националната агенция за оценяване и акредитация дава на висшето училище оценка 9,28, с която се утвърждава образователен капацитет от 15 000 студенти.

По брой на обучаваните студенти Русенският университет се нарежда в челната десетица на висшите учебни заведения в България. От областите Русе, Разград, Силистра и Търговище са мнозинството от записалите се студенти.

Таблица 20 Обучавани студенти в Русенски университет "Ангел Кънчев"

Година	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013
Брой студенти	8 281	8 223	8 921	9 369	9 447	10 000

Източник: РУ "Ангел Кънчев"

От таблицата ясно се вижда, че през целия период 2007-2013 г. се наблюдава устойчив ръст в броя на студентите в РУ "Ангел Кънчев". Сред записалите се запазва и делът на чуждестранни студенти от над 17 държави, в т.ч. от Турция, Гърция, Ирак, Китай, Русия, Йемен, Нигерия, Македония, Молдова, Украйна, Естония, Казахстан, Сърбия, Норвегия, Румъния, Албания, Тунис и др.

Освен разширяване на предлагането и привличане на повече студенти, стратегията за развитие на РУ "Ангел Кънчев" включва обновяване и модернизирание на университетския кампус, в т.ч. завършване и обзавеждане на Корпус 2, построяване на Канев Център към РУ, саниране на основните сгради, разширяване и ремонтване на спортния комплекс, обновяване на пространството пред Ректората и др.

В Русенски университет "Ангел Кънчев" функционира сектор "Научно и кадрово развитие", чиято основна цел е да активизира научноизследователската дейност и да я ориентира към създаване на реални продукти с висока научна, практическа и пазарна стойност. В резултат на нейното постигане, университетът трябва да се утвърди като активен участник в икономиката, базирана на знание.

Фигура 10 Органиграма на научната инфраструктура на Русенския университет

Източник: РУ "Ангел Кънчев"

Обучението във висшето училище е организирано в рамките на осем факултета и два филиала със следните направления на научноизследователската и развойна дейност:

- **Аграрно-индустриален факултет**
  - Изследване, проектиране, използване и сервиз на земеделската техника;
  - Устойчиво развитие и екологични аспекти на земеделското производство;
  - Растениевъдни технологии и техника;
  - Надеждно удължаване на жизнения цикъл на изделията и оползотворяване на ресурсите;
  - Енергийна техника и технологии;
  - Теория на механизмите и машините;
  - Подемно-транспортна техника и технологии;
  - Информационен дизайн – трансфер и презентация на знания и технологии.
- **Машинно-технологичен факултет**
  - Технология и управление на машиностроителното производство;
  - Автоматизация и роботизация на производствените процеси;
  - Метрология, метрологично осигуряване и управление на качеството;

- Вакуумни технологии за повърхностно и обемно обработване на материалите;
- Ресурсоспестяващи технологии и инструменти;
- Теоретична и приложна механика.
- **Факултет "Електротехника, електроника и автоматика"**
  - Компютърни и комуникационни системи и технологии;
  - Системи за автоматично управление;
  - Интелигентни технологии за контрол на качеството на земеделска продукция;
  - Механизация и електрификация на земеделието;
  - Електроснабдяване и електрообзавеждане;
  - Автоматизация на научните изследвания;
  - Иновационни образователни технологии и виртуални образователни среди.
- **Транспортен факултет**
  - Изследване и подобряване на експлоатационните свойства на автомобили, трактори и кари;
  - Електромобили;
  - Ефективност, безопасност и устойчиво развитие на транспорта;
  - Диагностика, техническо обслужване и ремонт на транспортната техника;
  - Конструирание, управление и изследване на ДВГ;
  - Алтернативни горива;
  - Общо машиностроително проектиране и автоматизация на инженерния труд;
  - Теоретична, математична и ядрена физика;
  - Електрофизични и електрохимични технологии.
- **Факултет "Бизнес и мениджмънт"**
  - Социално управление;
  - Организация и управление на производството;
  - Методологически проблеми на икономическата теория;
  - Приложна икономика и маркетинг;
  - Социално-политически, правни и културни аспекти на европейската интеграция и трансграничното сътрудничество;
  - Приложна комуникация, европейски езици и лингвокултурология.
- **Факултет "Природни науки и образование"**
  - Информатика;
  - Информационни технологии;
  - Компютърни науки;

- Автоматизация на инженерния труд и системи за автоматизирано проектиране;
- Методика на обучението по информатика и информационни технологии;
- Методика на обучението по математика;
- Диференциални уравнения;
- Математическо моделиране и приложение на математиката;
- Теория на възпитанието и дидактиката;
- История на България;
- Български език и литература;
- Общо и съпоставително езикознание.
- **Юридически факултет**
  - Гражданскоправни науки;
  - Наказателноправни науки;
  - Публичноправни науки.
- **Факултет "Обществено здраве"**
  - Методология на обучението по физкултура и спорт;
  - Медицинска и социална рехабилитация.
- **Филиал – Силистра**
  - Български език;
  - Българска литература;
  - Сравнително езикознание;
  - Енергийна ефективност;
  - Конструирание, управление и изследване на ДВГ.
- **Филиал – Разград**
  - Биотехнологии и хранителни технологии;
  - Неорганични и органични химични технологии.

Заети в сферата на НИРД

На основен трудов договор в Русенския университет са заети 452 преподаватели, като 212 от тях, или 47% от общия преподавателски състав, са хабилитирани – 41 професори и 171 доценти. 10 от преподавателите притежават научна степен «доктор на науките», а 331 са с образователна и научна степен «доктор». Сумарно, преподавателите с научни степени са 75% от общия преподавателски състав на университета.

Таблица 21 Структура на преподавателския състав по академични длъжности

Факултет

АКАДЕМИЧНА ДЛЪЖНОСТ

Сумарно:

	професор	доцент	гл. ас.	ас.	ст. преп.	
Ф-т АИ	6	23.5	14	5	-	48.5
Ф-т МТ	2	17	15	4	-	38
Ф-т ЕЕА	6.5	40	18	13	-	77.5
Ф-т Т	5.5	18.16	8	11	-	42.66
Ф-т БМ	6.25	17.5	5.5	13.5	2	44.75
Ф-т ПНО	2	23	25.5	13	-	63.5
Ф-т Ю	10.25	9.66	6	13	15.5	54.41
Ф-т ОЗЗГ	1.5	12	12.5	15	6	47
Филиал – Силистра	-	5	3	5	4	17
Филиал – Разград	1	5.5	6	4	2	18.5
Общо:	41	171,32	113,5	96,5	29,5	451,82

Източник: РУ "Ангел Кънчев"

Таблица 22 Структура на преподавателския състав по научни степени

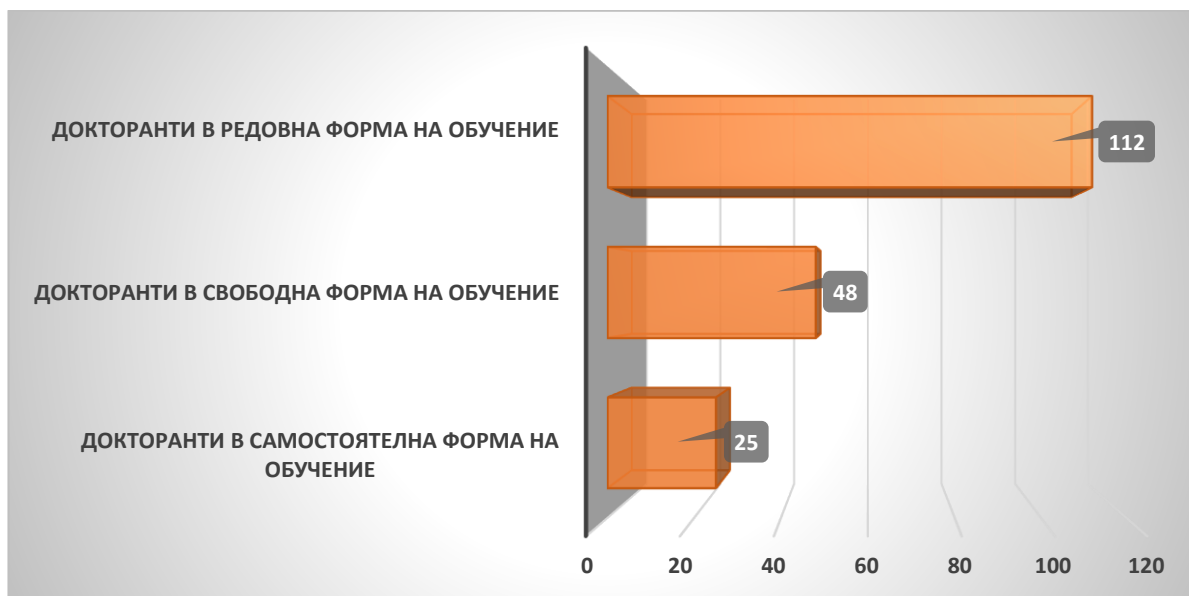
Факултет	НАУЧНА СТЕПЕН			Сумарно:
	доктор на науките	доктор	без научна степен	
Ф-т АИ	2	40.5	6	48.5
Ф-т МТ	1	33	4	38
Ф-т ЕЕА	1.5	68	8	77.5
Ф-т Т		33.66	9	42.66
Ф-т БМ	3.25	28	13.5	44.75
Ф-т ПНО	1	52.5	10	63.5
Ф-т Ю		28.91	25.5	54.41
Ф-т ОЗЗГ		29.25	17.75	47
Филиал- Силистра		8	9	17
Филиал- Разград		9.5	9	18.5
Общо:	8,75	331,32	111,75	451,82

Източник: РУ "Ангел Кънчев"

През 2014 г. 70 от преподавателите в РУ "Ангел Кънчев", т.е. приблизително 16% от общия преподавателски състав, вземат участие като лектори в курсове и тренинги за продължаващо професионално обучение. Разходите за този вид обучение през същата година възлизат на 93 000 лв., с които са организирани 19 специализирани курса със 134 участници – млади преподаватели в университета.

Докторантите в трите форми на обучение (редовна, свободна и самостоятелна) са 185, от които 7 са чуждестранни граждани. Най-голям е делът на редовните докторанти (60,5%), следван от този на докторантите в свободна (26%) и в самостоятелна форма на обучение (13,5%).

Фигура 11 Докторанти в Русенски университет "Ангел Кънчев"

Източник: РУ "Ангел Кънчев"

Научен продукт

За периода 2014-2015 г. научният персонал създава общо 530 научни доклади, 308 статии (от които 24 в списания с Impact Factor и 10 в списания с SJR ранг), 24 студии, 21 монографии, 16 книги и 29 други трудове. За същия период са защитени 81 дисертации за придобиване на образователна и научна степен "доктор", както и 2 дисертации за придобиване на научна степен "доктор на науките". За периода 2007-2013 г. заетите в сферата на научноизследователската и развойна дейност са публикували 132 монографии, 1893 статии, 3860 доклади, 167 студии, 221 учебници, 268 учебни помагала и 89 книги.

Членовете на академичната общност участват със свои разработки в множество регионални, национални и международни научни форуми – семинари и конференции. През 2014 и 2015 г. Русенският университет е домакин на престижни научни събития, в които вземат участие научни работници от България и чужбина. Организиран се и се провеждат следните конференции:

- V-та национална конференция "Електронно обучение във висшите училища";

- IV-та научна конференция с международно участие "Електромобили";
- Международна научна конференция "Технологичният трансфер – трета функция на университетите от ново поколение в дунавския регион";
- Международна научна конференция CompSysTech'14 и '15.
- Международна научна конференция e-Learning'14;
- Международна научна конференция "Мениджмънт на промяната в бизнес организациите";
- IV-та международна научна конференция "Дунав – оси на европейската идентичност";
- IV-та международна научно-практическа конференция по педагогика "Съвременните тенденции за сътрудничество между училището и семейството";
- X-та русенска научно-практическа педиатрична конференция "Горещи точки в педиатрията";
- Научна конференция RU&CU'14 и Студентска научна сесия СНС'14 и '15;
- Международен семинар по транспортна инфраструктура и регионално развитие;
- Създаване на Дунавски клъстер за интермодален транспорт;
- Международно лятно училище по младежко предприемачество;
- Международен форум "Danube Bridge – Bridge of European Cross-Border Cooperation";
- Конференция с Университет Данубиус, Галац, Румъния, Университета в Кахул, Молдова, Университета в Одеса и Университета в Белград.

Преподаватели в РУ участват и в редица международни форуми, сред които уъркшоп по проект «Danube:Future» в Клагенфурт (Германия); Лятно международно училище Dianet; конференция IAC-ElaT (Чехия); конференция в Йорк (Великобритания); студентска конференция по Микротехнологии (Германия); конференция ADEPT 2014 (Словакия); научна конференция, организирана от Университет "Лучан Блага" в Сибиу (Румъния); семинар, организиран от асоциациите IDEC (International Development of Europe Committee) и FELA (Federation of European Literacy Associations) в Любляна (Словения) и др.

Според Рейтинговата система на висшите училища в България SCOPUS индексът на цитируемост на РУ "Ангел Кънчев" е 8, а този на Web knowledge – 730. С най-висок SCOPUS индекс се откроява научна област "математика" (7), докато областите "електротехника, електроника и автоматика", "информатика и компютърни науки", "комуникационна и компютърна техника", "материали и материалознание", "машинно инженерство", "общо инженерство", "транспорт, корабоплаване и

³⁰ <http://rsvu.mon.bg/rsvu3/#UniSinglePlace:ZFfbFs>.

авиация" имат еднакви стойности (3). Подобни са резултатите от Web knowledge индекса, с тази разлика, че научна област "химични технологии" заема второ място по цитируемост (4).

Що се отнася до броя на публикуваните статии в научни списания, индексирани със SCOPUS, отново е налице тенденция за лидерство на научните области "математика" (32 статии), "електротехника, електроника и автоматика", "материали и материалознание", "машинно инженерство", "общо инженерство", "транспорт, корабоплаване и авиация" с по 26 статии.

Фигура 12 Статии в научни списания (Scopus)

Източник: Рейтингова система на висшите училища в България

Броят на регистрираните от преподавателите в Русенски университет "Ангел Кънчев" патенти през 2014 и 2015 г. възлиза на 8. За периода 2004-2011 г. са придобити 38 форми на защитена интелектуална собственост, в т.ч. патенти, авторски права и полезни модели.

Научна инфраструктура

Русенският университет стартира процеса по изграждане на нова научна инфраструктура, която да допринесе за реализирането на Националната стратегия за развитие на научните изследвания до 2020 г. и по този начин да постигне видими ефекти както за висшето училище, така и за региона като цяло. В тази връзка, университетът разработва концептуален модел на научна инфраструктура, който се фокусира върху системния подход и взема под внимание основните изисквания на стратегията, а именно:

- Структурата да отговаря на приоритетните направления на стратегията:
  - енергия, енергийна ефективност и транспорт;
  - развитие на зелени и еко-технологии;
  - здраве и качество на живота, биотехнологии и екологично чисти храни;
  - нови материали и технологии;
  - културно-историческо наследство;
  - информационни и комуникационни технологии;
- Работата по тези направления да става в технологични центрове, които да се изграждат чрез интегриране на съществуващи учебно- и научноизследователски лаборатории. В тези центрове да се концентрират научен потенциал, финансови ресурси, съвременна научна апаратура и оборудване, необходими за провеждането на важни научни изследвания и решаване на научни задачи от съществено значение за практиката;
- Когато в рамките на един университет бъдат създадени няколко технологични центъра, те да бъдат обединени в университетски научноизследователски комплекс (УНИКОМП), с цел координиране на дейността им, ефективна работа по интердисциплинарна тематика и т.н.;
- Да се създадат условия за привличане на добрите и много добрите студенти към активно участие в НИРД;
- Да се създаде Магазин за наука, който да осигурява на обществеността в региона необходимите знания и умения чрез изследвания и обучения; да подкрепя и насърчава публичния достъп до науката и технологиите; да създава партньорства с организации на гражданското общество; да подпомага връзката с политиците и образователно-научните

организации; да подпомага активното включване на студенти и млади хора в работата за популяризиране на науката и технологиите;

- Университетският научноизследователски комплекс (УНИКОМП) да бъде интегриран в Национална пътна карта за научна инфраструктура, която от своя страна да намери своето място в Европейската пътна карта за научна инфраструктура.

Фигура 13 Концептуален модел на научната инфраструктура на Русенския университет (Университетски научноизследователски комплекс)

Източник: РУ "Ангел Кънчев"

Русенският университет развива мрежа от научноизследователски центрове с включени учебноизследователски (УИЛ) и научноизследователски лаборатории (НИЛ). Към момента функционират 7 научноизследователски центъра с 47 подразделения:

- **Научноизследователски център по енергия, енергийна ефективност, транспорт и логистика** с:
  - НИЛ по енергия и енергийна ефективност на хидравличната и пневматичната техника

- НИЛ по топлоенергетика и енергийна ефективност
- УИЛ по светлинни и инсталационни енергоспестяващи технологии
- НИЛ по електроснабдяване
- НИЛ по енергийни технологии
- Лаборатория за научни изследвания в транспорта
- НИЛ по енергоекологични проблеми на ДВГ и транспортни средства
- НИЛ по електромобили
- **Научноизследователски център по аграрни, зелени и екотехнологии** с:
  - НИЛ по устойчиво развитие и използване на земеделска техника и технологии
  - НИЛ по екология и опазване на околната среда
- **Научноизследователски център по здраве и качество на живота, биотехнологии и екологично чисти храни** с:
  - НИЛ по функционални изследвания в кинезитерапията
  - НИЛ за сензорна интеграция
  - НИЛ по биотехнологии
  - НИЛ по хранителни технологии
- **Научноизследователски център по нови материали, мехатроника и чисти технологии** с:
  - НИЛ по неорганични химични технологии
  - НИЛ по органични химични технологии
  - НИЛ по превантивни и възстановителни покрития и експлоатационни материали
  - НИЛ по зъбообработване и подемно-транспортни технологии
  - УНИЛ по строителни конструкции
  - НИЛ по изчислителна техника
  - УНИЛ по автоматизация и роботизация на производството
  - УНИЛ по ресурсоспестяващи технологии и бързо прототипиране
  - УНИЛ по рязане на материалите, режещи инструменти и металоурежещи машини
  - УНИЛ по метрология и метрологично осигуряване
  - УНИЛ по проектиране, управление и мониторинг на технологичните процеси
  - УНИЛ по металолеене, бързо прототипиране и микро/нанотехнологии
  - УНИЛ по вакуумни, химикотермични технологии и нано материали
  - УНИЛ по изпитване и изследване на материалите

- НИЛ по пластично деформиране и ултрадисперсни материали
- **Научноизследователски център по културно-историческо наследство, образование и социални изследвания** с:
  - НИЛ по интеркултурна комуникация и интеркултурен тренинг
  - НИЛ по фолклор, литература и лингвистика "Св. Димитър Басарбовски"
  - УИЛ по приложна лингвистика и езикови технологии
  - УИЛ по хуманитаристика и дидактика "Св. Дазий Доростолски"
  - НИЛ по педагогика
  - НИЛ по образователни и социални дейности за възрастни
  - НИЛ по мениджмънт на бизнес процеси
  - НИЛ по икономическо регулиране
- **Научноизследователски център по информационни и комуникационни технологии** с:
  - НИЛ по роботизирани системи за мониторинг на околната среда
  - НИЛ по компютърни телекомуникационни системи
  - НИЛ по компютърни игри и виртуална реалност
  - НИЛ по телекомуникационни и мултимедийни приложения
  - НИЛ по електронни системи и технологии
  - НИЛ по информационни и комуникационни технологии в образованието
  - УИЛ по информационни и комуникационни технологии
- **Център за правни изследвания** с:
  - НЛ за криминологични изследвания
  - Правна клиника
  - Консултативно-информационен кабинет.

За да се картографира научната инфраструктура в РУ "Ангел Кънчев", към списъка с научноизследователски центрове трябва да се добавят и съществуващите 14 студентски учебноизследователски лаборатории (СУИЛ) във факултетите и филиалите:

- Студентска УИЛ по дефектоване и безразрушителен контрол
- Студентска УИЛ по заваряване и сродни процеси
- Студентска УИЛ по електронна микроскопия и рентгеноструктурен анализ
- Студентска УИЛ по металография и корозионни изследвания

- Студентска УИЛ по симулиране на технологични процеси
- Студентска УИЛ по електроника
- Студентска УИЛ по хибридни и електрически превозни средства
- Студентска УИЛ по транспортни системи
- Студентска УИЛ по управление на производството
- Студентска УИЛ по математика, информатика и лингвистика
- Студентска УИЛ по криминалистика
- Студентска УИЛ по здравни грижи
- Студентска УИЛ по технология на млякото и млечните продукти, гр. Разград
- Студентска УИЛ по културно-историческо наследство, гр. Силистра.

Като част от научноизследователския сектор в Русенския университет функционират Център за защита на интелектуалната собственост, Център за трансфер на технологии, Център за насърчаване на предприемачеството, Център за интердисциплинарни изследвания в областта на социалните науки, Център за иновационни образователни технологии, Центъра за подготовка на докторанти, Център за подготовка на кадри за земеделието и Университетски издателски център. От няколко години в процес на изграждане е и Университетски научноизследователски комплекс (УНИКОМП), който е в съответствие с Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2020.

Русенският университет разполага и с ИКТ-базирана инфраструктура (мрежи, компютърни ресурси, софтуер и хранилища за данни), която подлежи на разширяване и подобряване. Активна е информационна система "Публикации" (<http://publications.uni-ruse.bg/>), която дава директен достъп до научните разработки на преподавателския състав и докторантите.

Разработена е и интерактивна платформа за дистанционно обучение на студенти (<http://e-learning.uni-ruse.bg>), която съдържа над 300 уеб-базирани курса, предназначени за бакалаври и магистри. Университетът предлага и 5 цялостни програми за обучение в дистанционна форма за придобиване на ОКС "магистър". Платформата интегрира виртуална библиотека с материали и видео лекции, опция за обратна връзка между студенти и обучители, както и пилотни виртуални лаборатории по технически дисциплини. Създаден е и "Център за обучение през целия живот", който работи с електронни форми на дистанционно обучение.

Материално-техническата и научна база в университета е в процес на обновяване, модернизирание и разширяване. В рамките на проект BG161PO003-1.2.04-0011-C0001 "Развитие на приложните изследвания в Русенския университет" са закупена широкоспектърни по отношение на своите технически и функционални характеристики дълготрайни материални активи (ДМА), в т.ч. компютърна система за изследване и разработване на бизнес модели, компютърна система за създаване и изследване на симулационен образователен софтуер, мобилна модулна система за регистриране на данни за транспортния поток, газанализатор в комплект с измервателни сонди, атомно абсорбционен спектрофотометър, трикоординатна CNC измервателна машина, система за хиперспектрален анализ, биореактор (ферментор) и др.

Разходи за НИРД

Инвестициите в развитието на научноизследователска и развойна дейност във висшето училище се финансират по четири основни линии. На първо място, университетът получава средства от държавния бюджет на България, отпускани на държавните висши училища по целесъобразност съгласно Наредба на МОМН. На второ място, роля играят националните програми за стимулиране на НИРД. Трети източник на финансиране са програмите и схемите, предоставяни от Европейския съюз. Не на последно място, средства могат да бъдат привлечени чрез създаване на публично-частни партньорства, сътрудничество с бизнеса и съвместни дейности с други заинтересовани страни от региона и чужбина.

През 2014 г. общият брой на проектите и договорите на Русенския университет в сферата на НИРД и иновациите е 76. Те са на стойност 1 121 652 лв. и са финансирани от четирите гореописани източници.

Таблица 23 Проекти на Русенски университет според източника на финансиране – брой и стойност

Източник на финансиране	Брой проекти и договори	Обща стойност, лв.
Фонд "Научни изследвания" на РУ	36	330 955
Национален фонд "Научни изследвания"	2	114 943
Програми на Европейския съюз	20	523 076
Външни контрагенти (чрез Научноизследователския сектор)	18	152 678

Всичко:

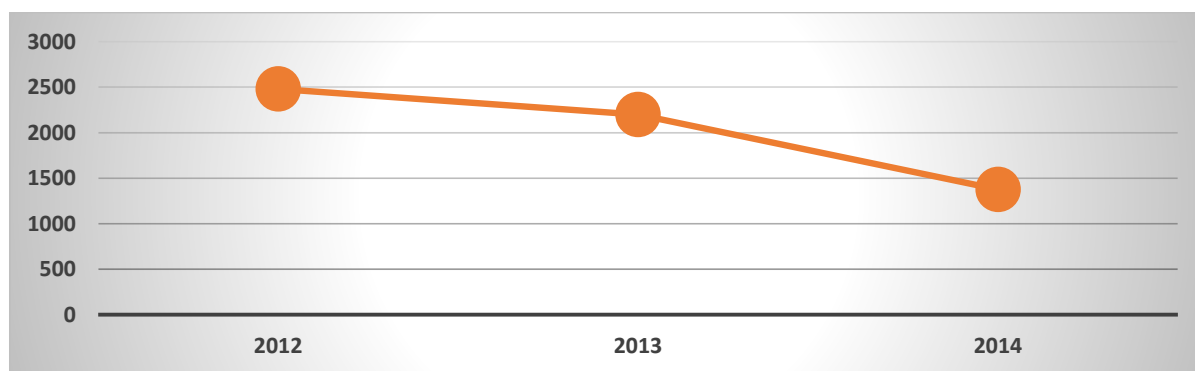
76

1 121 652

Източник: РУ "Ангел Кънчев"

Според публикуваната Рейтингова система на висшите училища в България бюджетът и допълнително привлечените за НИРД средства в периода 2012-2014 отбелязват лек спад, който е най-осезаем през последната 2014 г. По предварителни прогнози на Русенския университет, до 2020 г. ще се наблюдава относителна устойчивост в заделяните за научноизследователска дейност пари.

Фигура 14 Средства за НИРД

Източник: Рейтингова система на висшите училища в България

144,31 лв. за общите разходите за НИРД на студент, като 105,65 лв. от тях са от привлечени средства.

Международно сътрудничество

Русенският университет е сред водещите в България висши училища по отношение на международните партньорства и мрежи, в които участва. Международните контакти на университета се координират от сектор "Европейска интеграция и международно сътрудничество", към който принадлежат подсектори "Международно сътрудничество", "Университетски Еразъм офис" и "Европейска интеграция и проектно финансиране". Университетът се присъединява към програма "Еразъм" на ЕС през академичната година 1999/2000. Към януари 2015 г. той разполага с работещи структури за прием на чуждестранни и изпращане на свои студенти в приемащи университети в Европа, в т.ч. 64 академични координатори, 236 двустранни споразумения за обмен в периода 2014-2020 г., 188 европейски висши училища партньори и 20 европейски партньорски фирми. Русенският университет получава финансиране за мобилност в рамките на дейност К1 на "Еразъм +" 2014-2020 г. за територията на ЕС и извън него (Албания, Армения, Палестина, Китай и Казахстан). Подписаните споразумения със страни извън ЕС са 38. Средно по 70

изходящи мобилности на персонала и около 80 изходящи мобилности на студенти се осъществяват на година. С цел по-добро използване на възможностите, предоставяни в рамките на европейските програми 2014-2020 г., Русенският университет е одобрил Стратегия за интернационализация на образователната и изследователската дейност за същия период.

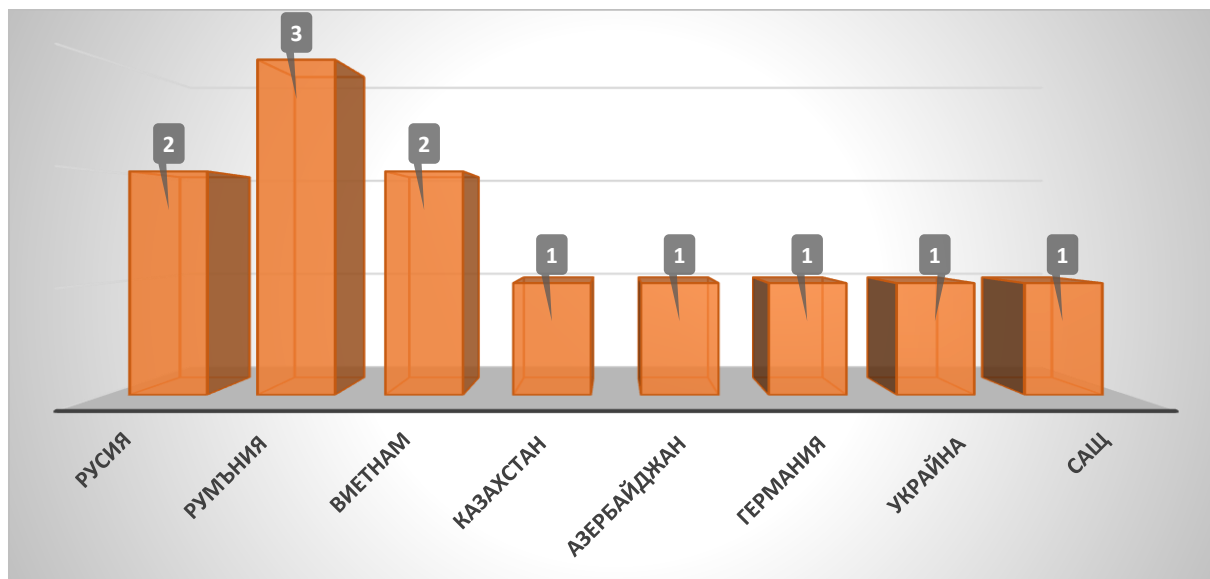
РУ "Ангел Кънчев" устойчиво разширява мрежата си от партньорства, като умело гради репутация на ценен и предвидим участник в процесите на международно сътрудничество и обмяна на опит. Университетът има активно членство в 5 престижни международни организации в сферата на висшето образование:

- Дунавската конференция на ректорите (DRC);
- Европейската университетска асоциация (EUA);
- Вишеградската университетска асоциация (VUA);
- Интеруниверситетски център-Дубровник;
- Асоциация на Балканските университети.

Русенският университет е член и на мрежата Euraxess - инициатива на Европейската комисия, насочена към подкрепата на изследователските кариери на учените, както и в подпомагането на дългосрочната академична мобилност в цяла Европа.

Един от критериите за международната активност на университета е броят на подписаните споразумения за партньорства. Международните договори са 53, като най-много от тях са с Руската федерация (12) и съседна Румъния (9), т.е. малко под ½ от всички договори. През 2014 г. Русенският университет отчита подписването на 12 нови договора за партньорство с висши училища и организации от общо 8 държави.

Фигура 15 Международни договори от 2014 г.

Източник: РУ "Ангел Кънчев"

През 2014 г. са реализирани 280 командировки на преподаватели за участие в международни семинари, форуми, обучения и конференции, както и за изнасяне на лекции в чуждоезиковата среда. Отчита се и ръст в мобилността на командировани докторанти и студенти.

През първата година от новия програмен период Русенският университет е класиран в световния ранкинг на Bloomberg на 38-мо място сред 265 университети за индивидуални сесии. Оповестена е положителна акредитация по международните стандарти на специалност "Ерготерапия" от Световната федерация по ерготерапия в Япония. Освен това, отбор на РУ "Ангел Кънчев" постигна 23-то място (сред 49 отбора) на дебютното си участие в студентската надпревара "Shell Eco-Marathon Europe" 2014 в Ротердам (Холандия). Екипът от 15 преподаватели и студенти създаде прототип на електромобил – "ракета", която измина 168 км за 1 kW/h. През 2015 г. отборът повтори участието, като регистрира подобрене и успя да измине 213 км.

Участие в структури за регионално партньорство

Русенският университет "Ангел Кънчев" е представен и в структурите за регионално партньорство като един от водещите фактори за регионално развитие. Екип от РУ участва в изготвянето на Областната стратегия за развитие на Област Русе за периода 2014-2020 г. Освен това, на РУ са възложени действията за мониторинг и оценка на Областната стратегия за развитие на социалните услуги в Област Русе. Представители на университета участват в дейността на общински/областни комисии и в Регионалния съвет за развитие на Северен централен район.

Към контактите с представители на държавните и местните власти се прибавя и изграждането на мостове към бизнеса и частния сектор посредством създадения през 2014 г. **Регионален академичен център** в сътрудничество с Българската академия на науките. Основната му дейност е насочена към интегриране и координиране на научноизследователската и иновационна дейност в региона, а сред фокусите се открояват ИКТ, енергийна ефективност, културно-историческо наследство и др.

Университетът има активен принос за подписването на Меморандум за разбирателство относно създаването на Форум за регионално съгласие и сътрудничество (ФОРС) и Споразумение относно регионалното сътрудничество в рамките на Северен централен район. Меморандумът за разбирателство относно създаването на ФОРС има за цел да обедини усилията на РУ "Ангел Кънчев" и областните администрации на областите Русе, Разград, Силистра и Търговище в името на динамизирането на регионалното сътрудничество и развитието на човешките, НИРД и иновационните активи в региона. Меморандумът се фокусира върху географския ареал, обхващащ българо-румънския трансграничен регион, както и региона на река Дунав. Документът предвижда сътрудничество в следните области и форми: взаимен обмен на информация, знания, опит, идеи и добри практики; обучение на човешкия потенциал (ОКС "магистър" и "бакалавър", ОНС "доктор", квалификация и преквалификация на специалисти, практическо обучение и др.); консултации на експертно и управленско ниво; разработване на съвместни инициативи, проекти и доклади; създаване на необходимата организация за осъществяване на активен диалог с държавната и местната власт, бизнеса и гражданското общество, както и с чуждестранни и международни организации с идентични или сходни приоритети; съвместно провеждане и взаимно участие в различни форуми, конференции, семинари, кръгли маси, обучения, работни срещи, програми и фестивали; реализиране на медийни и обществени акции и кампании за постигане на общи цели; предприемане на съвместни инициативи за включване развитието на четирите области в национални и международни програмни документи и съдействие при провеждане на научноизследователска и иновационна дейност.

Споразумението относно регионалното сътрудничество в рамките на Северен централен район е подписано през 2014 г. от Русенския университет "Ангел Кънчев", Великотърновския университет "Св. Св. Кирил и Методий" и областните администрации на областите Русе и Велико Търново. Страните по споразумението споделят обща визия за регионално сътрудничество и си поставят общи цели, в т.ч. в сферите: инфраструктура, качество на околната среда, достъпност, бизнес среда за икономическа дейност и за развитие на иновациите.

Участие в трансгранични структури

Като конкурентно предимство на Русенския университет се разглежда наличието на бакалавърски и магистърски програми, предлагани изцяло на английски език. Към Русенския университет функционира Българо-румънският интеруниверситетски Европа център (БРИЕ), който е единствената трансгранична образователна структура в Югоизточна Европа. БРИЕ представлява форма на трансгранично сътрудничество между РУ "Ангел Кънчев", Стопанска академия – Букурещ и германски университети, която възниква като проект по Пакта за стабилност в Югоизточна Европа въз основа на инициатива на Конференцията на Германските Ректори през 2000 г. През 2006 г. влиза в сила Спогодба за сътрудничество и взаимна помощ при осъществяване дейността на БРИЕ между Правителството на Румъния и Правителството на Република България. БРИЕ предлага обучение в две четирисеместриални двуезични (английски и немски езици) магистърски програми за международни студенти: Европеистика и регионално сътрудничество; Европеистика и публична администрация. Абсолвенти на центъра са над 200 студенти от 14 държави. Транснационалната академична общност на БРИЕ извършва и научноизследователска дейност, финансирана по програмите на ЕС за трансгранично сътрудничество.

Русенският университет предлага свой представител като член на Управителния съвет на Асоциация "Еврорегион Данубиус". Член е и на Комитета за наблюдение и официален представител на висшите училища в българската част на трансграничния регион по програма INTERREG V–A Румъния-България 2014-2020, както и на Организационния комитет на конференцията "Дунав – оси на европейската идентичност".

Участие в проекти

РУ "Ангел Кънчев" участва в широк спектър от проекти с национално и европейско финансиране и разнообразни партньори. Университетът участва в тематични мрежи по различни международни програми. През 2014 г. РУ изпълнява 51 проекта по 15 програми. През същата година започва да функционира виртуална база данни за международните проекти на висшето училища, от която може да се получи детайлна информация за всички приключили проекти, както и за тези в процес на изпълнение. В допълнение към това е създадена и традиция за провеждане на информационни дни за реализираните международни проекти.

Таблица 24 Проекти на Русенски университет по международни научноизследователски програми през 2014 г.

№	Финансираща програма	Наименование на проекта на български език	Начална дата	Финансов принос за 2014 г. (лв.)
---	----------------------	--	--------------	--

1	FP7 Grant Agreement N: 314704	Планиране на енергийно ефективни градове	4/1/2013- 3/31/2016	40 167
2	FP7 304617	Нови методи във финансовата математика	1/1/2013- 12/1/2016	разходи за командировки
3	FP7 286975-FP7-REGIONS_2011-1	INTRAREGIO Създаване на интермодална транспортна режа чрез основани на знание регионални изследователски кълъстери	1/1/2012- 12/31/2014	37 282
4	FP7 609497	Международна мрежа за коопериране в Дунавския регион "Danube-INCO.NET"	1/1/2014- 12/31/2016	10 683
5	FP7 "People" 318946	Изследване на хранителното етикетиране в страните от черноморския регион	1/1/2013- 12/31/2016	19 558
6	Horizon 2020 633175	Ноц на учените 2014/2015	1.6.2014- 30.11.2015	14 263
7	COST TU1102	Автономни системи за помощ в пътния транспорт	1/1/2011- 1/1/2015	разходи за командировки
8	COST TU1104	Региони с интелигентно използване на енергия	1/1/2012 - 1/1/2016	разходи за командировки
9	COST TU1105	Техники за анализ на Шум, вибрации, и твърдост при проектиране и оптимизиране на хибридни и електрически превозни средства	1/1/2012 - 1/1/2016	разходи за командировки
10	ICT ICT PSP, No270981	Балансиран европейски подход за съхранение-ИКТ слуги за съхранение на ресурси в социалното настаняване	1/1/2011- 12/31/2013	4 240

**ИНОВАЦИОННА СТРАТЕГИЯ ЗА ИНТЕЛИГЕНТНА
СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ НА ОБЩИНА РУСЕ ЗА ПЕРИОДА 2016-2025 г.**

11	South East Europe Transnational Cooperation Programme. SEE/D/0080/3.2/X-HINT	Хармонизиран вътрешен транспорт, чрез образование и информационни технологии	9/1/2012-12/31/2014	4 500
12	Двустранно споразумение с университета за приложни науки в Улм, Германия	Трета зелена есенна академия за докторанти и млади изследователи	2014	6 356
13	Програма "ТГС Румъния-България 2007-2013" 2(4i)-3.1-34 MIS 587	Румъно-български обслужващ център за микросистеми и нанотехнологии	5/1/2013-10/30/2014	66 646
14	Програма "ТГС Румъния-България 2007-2013" MIS-ETC Code 594	"Мрежа и уеб платформа за подобряване на обществената информираност за опазване и регулиране на в трансграничния регион Гюргево- Русе и прилежащите има области	13/06/2014-12/12/2015	69 878
15	Програма "ТГС Румъния-България 2007-2013" реф. № 2 (3i)-1.1-7, МИС-ЕТК КОД 118	Чист достъп в трансгранична зона Калараш – Силистра	4/5/2013- 10/4/2014	74 938
16	LEONARDO DA VINCI (CLEM)-518656-LLP-1-2011-1-UK-LEONARDO-LMP	Облачни услуги за електронно обучение по Мехатронни технологии	1/1/2012- 3/31/2014	16 118
17	ОП "Развитие на конкурентоспособността на българската икономика 2007-2013" BG161PO003-1.1.06-0113-C0001	Software platform for analysis and management of energy efficiency	12/7/2012-4/30/2015	20 400
18	ОП "Развитие на конкурентоспособността на българската икономика 2007-2013" BG161PO003-1.2.04.-0011-C0001		10/14/2013-4/13/2015	27 000

19	ОП "Развитие на човешките ресурси 2007-2013" BG051 PO001-7.0.07-0047	Повишаване пригодността за заетост на студентите от специалности "Индустриален мениджмънт" и "Стопанско управление" на Русенски Университет чрез включване в сътрудничество "Университет – Предприятие"	6/1/2013- 1/31/2014	113 000
20	фондация "АМЕРИКА ЗА БЪЛГАРИЯ"	Опазване на почвите в България	29/06/2014- 28/07/2018	120 000

Източник: РУ "Ангел Кънчев"

Връзка между РУ "Ангел Кънчев" и бизнеса

В периода 2013-2015 г. университетът е партньор на Министерството на образованието и науката по проект BG051PO001-3.3.07-0002 „Студентски практики" по схемата BG051PO001-3.3.07, финансирана по Оперативна програма "Развитие на човешките ресурси", съфинансирана от Европейския социален фонд, Компонент 2. Сред целите на проекта са подобряване качеството на образованието чрез предоставяне на възможности за придобиване на практически опит и усъвършенстване на практическите умения на студентите в съответствие с потребностите на пазара на труда, улесняване прехода от образователните институции към работното място и повишаване успешната реализация на младите хора на трудовия пазар, както и изграждане на стабилни партньорства между образователните институции и бизнеса.

До края на първата половина на 2015 г. 2600 студенти от 22 професионални направления са приключили успешно стаж в реална работна среда. До края на септември 2015 г. техният брой трябва да нарасне до 2740. По проект "Студентски практики" са сключени договори за сътрудничество с 315 фирми и организация от публичния, частния и неправителствения сектор.

ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО АГРОБИЗНЕС И РАЗВИТИЕ НА РЕГИОНИТЕ – РУСЕ

В Русе функционира филиал на Висшето училище по агробизнес и развитие на регионите – Пловдив (ВУАРР). През 2011 г. с решение на Народното събрание той придобива статут на университет с частно финансиране. Седалището му е в Пловдив, с два филиала – в Русе и Велико Търново. През 2013 г. НАОА акредитира висшето училище с оценка 6,45. То предлага обучение по програми за придобиване на образователно-квалификационни степени "бакалавър" и "магистър". В списъка на

бакалавърските програми попадат "Аграрна икономика", "Стопанско управление", "Икономика на туризма", "Управление на агробизнеса", "Управленски информационни системи", "Счетоводство", "Управление на човешките ресурси" и "Финанси". Обучението в над 12 магистърски програми е организирано в рамките на две направления – "Икономика" и "Администрация и управление", към които се числят "Управление на селските райони", "Икономика и управление на агробизнеса", "Артмениджмънт", "Управление на комуникационните системи", "Международен бизнес" и др. Освен това, филиалът в Русе предоставя възможности за записване в специализирани квалификационни и обучителни курсове в различни области на икономиката, управлението, технологиите и иновационните практики. Организирано се също краткосрочни и дългосрочни курсове по теми като зеленчукопроизводство, овощарство, лозарство, животновъдство, растителна защита, билкарство, биологично земеделие и растениевъдство, пчеларство, качество и безопасност на храните.

По данни на Рейтинговата система на висшите училища в България преподавателският състав наброява 80 души, а студентите във всички филиали са 6629. Във ВУАРП няма разкрити докторски програми и няма регистрирани публикации, индексирани в SCOPUS или други бази данни.

Филиалът разполага със собствена учебна база, учебни сгради, аудиторни помещения, зали за семинарни и лабораторни упражнения, компютърни зали, библиотека, опитно поле.

Висшето училище по агробизнес и развитие на регионите разполага с електронно хранилище на стандартизирани учебни компоненти – виртуална библиотека, която е съобразена с изискванията за въвеждане на електронни форми на обучение. Електронният модул поддържа единен архив с дигитални учебници, книги и ресурси с редица функционалности. Разработен е и модул за провеждане и запис на видеолекции, позволяващи дистанционно обучение и активно участие. Двете форми на ИКТ-базирана научна инфраструктура са реализирани на практика в рамките на проект BG051PO001-4.3.04-0056 "Развитие на електронни форми на дистанционно обучение във Висше училище по агробизнес и развитие на регионите".

През 2008 г. ВУАРП е приобщен към разширената Еразъм харта, която дава възможност на висшето училище да повиши мобилността на преподавателския състав, администрацията и студентите. В края на 2013 г. е придобита нова харта за периода 2014-2020 г., като до момента има сключени 42 двустранни междуинституционални споразумения с учебни заведения от Дания, Румъния, Литва, Гърция, Холандия, Словакия, Обединеното кралство, Германия, Белгия, Турция и др. 33 от споразуменията са за обмен на студенти, преподавателски и административен персонал, в т.ч. изнасяне на лекции в чужбина и прием на гост-лектори, участие в

научноизследователски проекти, конференции, кръгли маси и семинари, обмяна на добри практики. Останалите 9 споразумения са насочени към реализиране на практическо обучение на студенти.

Извън дейностите в обхвата на Програма "Еразъм+" ВУАРР поддържа над 60 партньорства за съвместно управление на образователни и изследователски проекти. През 2015 г. висшето училище разширява периметъра си на сътрудничество, като подписва договори с образователни институции извън ЕС – Русия, Молдова, Грузия, Азербайджан, Казахстан и др.

През 2012 г. ВУАРР получава пълноправно членство в Алианса на университетите от Централна и Източна Европа (ACEU). То отваря хоризонти за нови сфери за НИРД и иновации като опазване на околната среда и биологично земеделие, биоразнообразие, биомониторинг, биопречистване, качество и безопасност на храните, мениджмънт в агробизнеса.

Висшето училище членува и в Международната федерация на движенията за биологично земеделие (IFOAM). Като част от тази международна мрежа ВУАРР популяризира активно принципите на биологичното земеделие.

Подписан е договор за членство и предстои официално приобщаване на ВУАРР към Асоциацията на Вишеградските университети.

В периода 2010-2015 г. Висшето училище по агробизнес и развитие на регионите изпълнява 9 международни проекта.

Връзката на студентите с бизнеса и осигуряването на възможности за прилагане на знанията им в реална среда в Русе се осъществява чрез проект "Студентски практики", финансиран по ОП "Развитие на човешките ресурси" 2007-2013.

Таблица 25 Сключени договори за стажове на студенти от различни специалности в търговски организации, административни и публични структури за управление, отнасящи се само към ВУАРР – Филиал Русе

Факултет	Професионални и направления	Бр. регистриран и студенти	Бр. потвърдени от работодател	Бр. потвърдил и практика	Бр. сключен и договори
ВУАРР Русе	- Администрация и управление (118), Икономика	305	196	194	140

(191)

Източник: ВУАРР

Общият брой на сключените договори за стажове на студенти от различни специалности в търговски организации, административни и публични структури за управление, отнасящи се само към ВУАРР – Филиал Русе, възлиза на 140.

ИНСТИТУТ ПО ЗЕМЕДЕЛИЕ И СЕМЕЗНАНИЕ "ОБРАЗЦОВ ЧИФЛИК"

Институтът по земеделие и семезнание "Образцов Чифлик" (ИЗС) – Русе е част от структурата на Селскостопанската академия и извършва научна, приложна и обслужваща дейност в областта на селекцията на полски култури и лозя, семезнание и агротехника. Своята научноизследователска и експериментална работа институт извършва на опитно поле с размер 1000 дка, във вегетационен комплекс и в няколко лаборатории.

Към дирекция "Наука" на института функционират следните научни секции:

- Селекция – в тази научна секция се създават нови високопродуктивни сортове от следните култури: пшеница, царевица, люцерна и лоза. Извършва се сортоподдържане и семепроизводство на високи категории автентични семена от сертифицираните сортове, както и сортоподдържане и производство на сертифициран лозов посадъчен материал;
- Агротехника и семезнание – работата на тази секция е концентрирана в проучване на отделни звена от технологиите за конвенционално и биологично производство на растителна продукция от основните полски култури, съобразно изискванията на устойчивото развитие на земеделието в Русенски регион. Също така се извършват изследвания на влиянието на някои стресови климатични фактори върху посевните и биологичните качества на семената на нови селекционни линии и сортове зърнено-житни и зърнено-бобови култури и биохимични анализи на растителни и почвени проби при екстремни климатични условия;
- Лабораторен комплекс – научноизследователската дейност се извършва в следните лаборатории: биохимия и агрохимия; технологични качества на семената; растителна защита; физиология на растенията и семената и Лаборатория по посевни качества на семената;
- Бюро за научно обслужване – дейността му е свързана с популяризиране на постиженията на института на регионално и

национално равнище, както и с консултирането на земеделски производители.

Освен това, ИЗС "Образцов чифлик" разполага с производствено-експериментална база, в която се произвеждат базови и С1 семена от сортове (наши и чужди) полски култури, предназначени за нуждите на земеделските производители. Висококвалифицираният персонал на института поддържа двустранно научно сътрудничество със сродни чуждестранни институти в областите, в които развива дейност.

На територията на Община Русе от 1883 г. функционира средно земеделско училище, което е първото такова училище в страната. Към настоящия момент това е **Професионална гимназия по селско стопанство "Ангел Кънчев" - Образцов Чифлик**. Сградният фонд и материално-техническата база на училището включват училищна сграда, общежитие, учебна ветеринарна клиника и други помощни помещения. Професионалната гимназия разполага и с учебни и производствени работилници, складови помещения и селскостопанска техника, три животновъдни ферми и машинен парк.

РЕГИОНАЛЕН ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ – РУСЕ

От юли 2000 г. Историческият музей в Русе има статут на регионален. Фондът му съдържа 130 000 бр. културни ценности. Музеят развива своята дейност по отношение на опазването и експонирането на движимите културни ценности, материалното и нематериално културно наследство, проучването на историята и природата на Североизточна България.

Регионален исторически музей – Русе е научен институт по смисъла на чл. 24 от Закона за културното наследство. Научноизследователският потенциал на Регионалния исторически музей се допълва от факта, че сред работещите там има 2 професори и 7 докторанти в следните направления: Праистория – 2; Античност – 3; Нова история – 1; Музеология – 1.

Ежегодно музеят домакинства и участва в поредица от научни конференции и форуми. През 2013 г. броят на публикуваните статии и научни съобщения възлиза на 23, през 2014 г. – 25, а през 2015 г. – 36, като тенденцията е устойчиво възходяща. Списъкът с публикациите се допълва от множество отпечатани книги, сборници, каталози и монографии.

В периода 2013 – 2016 г. Регионалният исторически музей – Русе участва в разработването и изпълнението на 7 проекта, финансирани чрез различни източници. Сред тях попадат: проект „Дунавския Лимес в Североизточна България“, Американския научен институт и Фийлд мюзийм, Чикаго; проект „Следите на

героичното време: места на памет, свързани с националноосвободителните борби (1867-1878)” – водещ партньор ИЕФЕМ-БАН, финансиран от Фонд „Научни изследвания” на МОН; проект „Разширяване на уменията и квалификацията на докторанти, постдокторанти и млади учени в интердисциплинарни области (визуална антропология и публични комуникации) с цел създаване на устойчиви връзки между образованието, професионалното обучение и бизнеса”, водещ партньор НБУ, финансиран от ОП „Развитие на човешките ресурси” 2007-2013; Визуализация на античното римско културно наследство за трансграничен регион между България и Румъния” (ARCHIVE) – с водещ партньор Русенски университет „Ангел Кънчев”.

4.3. Възможности за финансиране на иновационна дейност и НИРД

Разходите за научноизследователска, развойна и иновационна дейност отразяват размера на инвестициите в създаване, прилагане и разпространяване на нови знания в обществеността, в предприятия и нетърговски организации, както и във висшето образование. Тези данни служат като показател за иновационния капацитет и потенциал за иновационно развитие на националните икономики. Динамиката в размера на относителния дял на разходите за НИРД и иновации в България сочи, че страната ни трябва да прилага целенасочени политики за превръщане на иновационното финансиране в национален и регионален приоритет.

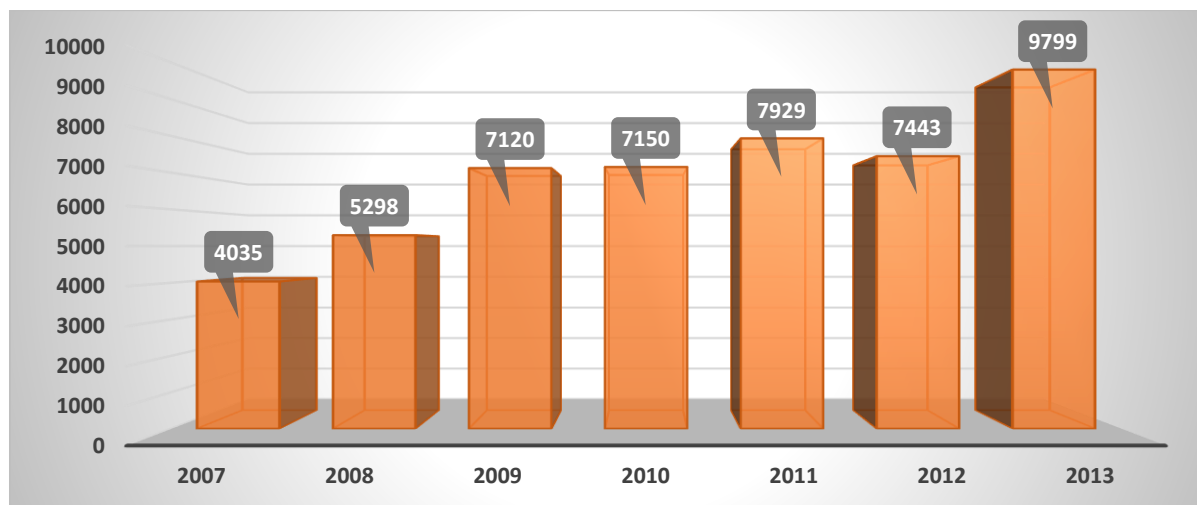
Таблица 26 Относителен дял на разходите за НИРД от БВП

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2020
0.44	0.46	0.51	0.59	0.55	0.62	0.65	1.50

Източник: НСИ

От таблицата ясно се вижда, че е налице устойчив ръст в отделяните от БВП разходи за научни изследвания, развойна дейност и иновации. Въпреки това, за постигане на набелязаната в контекста на Стратегията на ЕС "Европа 2020" национална цел за осигуряване на 1.5% от бюджета до 2020 г. трябва да се предприемат последователни мерки, които да катализират процеса и да поставят иновационните дейности сред приоритетните области за финансиране.

Фигура 16 Разходи за НИРД в Северен централен район за периода 2007 - 2013 г. /хил. лв./

Източник: НСИ

Поглед върху инвестициите в НИРД и иновации в Северен централен район показва, че от 2007 г. до 2009 г. разходите драстично се увеличават, докато в периода 2010-2012 г. се забелязва по-скромнен напредък, дори леко понижение. През последната година от миналия програмен период отново е регистриран скок в заделените средства за НИРД, като най-много от тях са от предприятия (7495 лв.), следвани от висшето образование (1291 лв.) и от държавния сектор (1013 лв.). През 2013 г. разходите за НИРД в Северна и Югоизточна България възлизат на 12,8% от общите разходи за НИРД (за Северен централен район – под 2%). За сравнение, същият процент, съотнесен към Югозападна и Южна Централна България, е 87,2%.

За да се повиши значението и качеството на НИРД и иновационните дейности, е необходимо да се търси диверсификация на източниците на финансиране и инвестиционните инструменти. Следващият кратък преглед дава представа за широкото портфолио от европейски и национални механизми за стимулиране разработването и внедряването на иновации в общественния сектор и бизнеса, без да претендира за изчерпателност.

4.3.1. Възможности за европейско финансиране

В Многогодишната финансова рамка на Европейския съюз за периода 2014-2020 г. са предвидени 13,1% от общия бюджет, или около 142 млрд. евро, за стимулиране на конкурентоспособност за растеж и работни места, вкл. за научни изследвания и иновации. Целите и приоритетите на европейската политика в областта на иновациите и НИРД са детайлно разписани в програмите за финансово подпомагане за периода 2014-2020 г.

Европейски структурни и инвестиционни фондове 2014-2020 г.

Държавите-членки на ЕС административат петте Структурни и инвестиционни фонда децентрализирано чрез споделено с Европейската комисия управление. Според единния набор от правила, валиден за всички фондове (Европейски фонд за регионално развитие, Европейски социален фонд, Кохезионен фонд, Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейски за морско дело и рибарство), трябва да е налице ясна връзка между всеки един от тях и Стратегията на ЕС "Европа 2020". По този начин, разходването на европейски средства чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове се обвързва директно с топ приоритетите на ЕС до 2020 г., а именно интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.

Програма "Хоризонт 2020"

Програма "Хоризонт 2020" е наследник на Седма рамкова програма (2007-2013 г.). Това е най-мощната програма за научни изследвания и иновации в историята на Съюза с бюджет на стойност от почти 80 млрд. евро. Традиционно, финансирането за научна дейност в ЕС се предоставя въз основа на покани за предоставяне на проектни предложения на конкурентен принцип, но "Хоризонт 2020" предвижда и финансиране за научната служба на ЕС – Съвместния изследователски център, за Европейския институт за иновации и технологии, както и за изследвания в рамките на Договора за ЕВРАТОМ. Програмата е замислена като финансов инструмент, изпълняващ една от пилотните инициативи на ЕС в рамките на Стратегията "Европа 2020" – Съюз за иновации. "Хоризонт 2020" се базира на три основни тематични стълба на финансиране:

- Високи постижения в научната област;
- Индустриално лидерство;
- Обществени предизвикателства.

Програма "Хоризонт 2020" диференцира между три основни вида иновации: разрушителна иновация (идея, продукт или услуга, които създават нови пазари или напълно трансформират съществуващите), социална иновация (нови идея, продукт или услуга с некомерсиално предназначение) и отворена иновация (иновация, създадена чрез интегриран подход и сътрудничество на междусекторен принцип).

Инструмент за МСП

В рамките на Програма "Хоризонт 2020" започна да действа Инструмент за МСП, чиято цел е да помага на малки фирми да реализират на пазара иновативни проекти и продукти. Общият бюджет на инструмента до 2020 г. е 3 млрд. евро. 155 малки и средни предприятия имат възможност да се възползват от грантови схеми от по 50 000 евро за финансиране на дейности на три фази: предпроектни проучвания, демонстрационни дейности и комерсиализация. В случай че техните проекти докажат потенциал за дългосрочно развитие, избраните МСП имат шанс да кандидатстват за допълнителна финансова помощ от ЕК в размер до 2,5 млн. евро.

Програма за конкурентоспособност на малките и средни предприятия COSME 2014-2020

Програмата за конкурентоспособност на малките и средни предприятия COSME продължава Програмата за предприемачество и иновации и Програмата за конкурентоспособност и иновации. COSME е изцяло насочена към МСП като гръбнак на европейската икономика. Общият бюджет на програмата до 2020 г. е 2,3 млрд. евро, разпределени за стимулиране на МСП в следните области:

- По-добър достъп до финансиране за малки и средни предприятия – за целта са разработени два финансови инструмента – Механизъм за гарантиране на заеми и Капиталов механизъм за растеж;
- Достъп до пазари – създадена е Европейска партньорска мрежа, в която членуват над 600 организации в 54 държави;
- Подкрепа за предприемачи – сред целите на програмата е промотирането на предприемачеството и предприемаческата култура като принос към Плана за действие "Предприемачество 2020";
- По-добри условия за създаване на бизнес и генериране на растеж – сред приоритетите попадат намаляване на административната и регулаторна тежест, идентифициране и обмяна на добри практики между национални администрации за подобряване на МСП политиките.

Транснационална програма "Дунав" 2014-2020

Програмата за транснационално сътрудничество "Дунав" 2014-2020 представлява изцяло нов инструмент за финансиране на проекти в държави от Дунавския регион, който се въвежда пилотно през настоящия програмен период. Одобрена от ЕК в средата на август 2015 г., новата програма ще предостави ресурс в размер от над 222 млн. евро на девет държави-членки и пет страни извън ЕС. Управляващ орган на програма "Дунав" ще бъде Службата за национално икономическо планиране със седалище в Будапеща. Съгласно текста на програмата нейната стратегическа визия предвижда процес на интеграция на политики, протичащ на равнище, намиращо се под европейското, но над националното. Инструментът е

създаден, с цел подпомагане постигането на целите на Стратегията на ЕС за региона на река Дунав, която не разполага със собствен бюджет и финансиращи програми. Програмата определя пет приоритетни оси за интервенция:

- Иновативен и социално отговорен Дунавски регион;
- Отговорен към околната среда и културата Дунавски регион;
- По-добре свързан и енергийно отговорен Дунавски регион;
- Добре управляван Дунавски регион;
- Техническа помощ.

Изследване и иновации е една от водещите тематични области, попаднали в обхвата на програмата. В съпътстващия анализ се подчертава, че Дунавският регион се характеризира с неравномерно разпределение на изследователски и иновационен капитал. Въпреки че мнозинството от регионите се числят към плахите иноватори, то по поречието на Дунав се намират и някои от иновационните лидери на Съюза (немските провинции Баден-Вюртемберг и Бавария). Програмата обръща внимание и на факта, че секторът "Изследване и иновации" е от ключово значение за региона, тъй като той може да добави необходимата за преодоляване на икономическите дисбаланси стойност.

Програма INTERREG V-A Румъния - България 2014-2020

Програма INTERREG V-A Румъния - България 2014-2020 предоставя възможности за финансиране на дейности в сферата на НИРД и иновации на територията на трансграничния регион. Тя функционира чрез шест приоритетни области: Добре свързан регион, Зелен регион, Безопасен регион, Квалифициран и приобщаващ регион, Ефикасен регион и Техническа помощ. Сред целевите групи и основите типове бенефициенти попадат както националните, регионални и местни власти, изпълняващи политики за развитие, така и университети и научноизследователски центрове, институти и лаборатории. Общият бюджет на програмата до 2020 г. възлиза на над 258 млн. евро.

Инициатива "ЕВРИКА" и Програма "ЕВРОСТАРС"

"ЕВРИКА" е междуправителствена мрежа, чиито членове обединяват усилия за повишаване на производителността и конкурентоспособността на европейската икономика чрез използване на авангардни и иновативни технологични решения. В инициативата участват над 40 члена, които съвместно разработват транснационални, пазарно ориентирани, иновативни партньорски проекти. "ЕВРИКА" работи за утвърждаването на клъстери за развитие на ключови за европейската конкурентоспособност нови технологии, както и за създаването на обединения от тематични национални мрежи. В сътрудничество с Европейската комисия "ЕВРИКА"

създава Програма "ЕВРОСТАРС", която има за цел да стимулира МСП, активни в сферата на НИРД, да реализират международни иновативни проекти. "ЕВРОСТАРС" се финансира от националните бюджети на 34-те членове, наречени "еврозвезди". За периода 2007-2014 г. по програмата са финансирани 783 проекта на общо стойност от около 471 млн. евро.

Програма за европейско сътрудничество в областта на науката и технологичните изследвания (COST)

Програмата за европейско сътрудничество в областта на науката и технологичните изследвания (COST) обединява 35 държави, които си сътрудничат за стимулирането на икономика, основана на иновации и интелигентен растеж, в няколко приоритетни области:

- Биомедицина и молекулярни бионауки;
- Химия, молекулярни науки и технологии;
- Наука за земята и управление на околната среда;
- Прехрана и земеделие;
- Гори, техните продукти и услуги;
- Хора, общества, култури и здраве;
- Информационни и комуникационни технологии;
- Материали, физика и нанонауки;
- Транспорт и градско развитие.

Програма "Творческа Европа"

Програма "Творческа Европа" започва да функционира през периода 2014-2020 г., за да подкрепя развитието на проекти в областите култура, кино, телевизия, музика, литература, изпълнителски изкуства и културно-историческо наследство. С бюджет от 1,46 млрд. евро и ръст от близо 9% в сравнение в предходните години, "Творческа Европа" ще подпомогне културните и творчески индустрии в Европа, които са сред секторите с потенциал за растеж, в т.ч. основан на иновации и нови технологии. Програмата обединява досега съществуващите МЕДИА Мундус, МЕДИА и Култура, като запазва последните две в отделни подпрограми.

Програма "Еразъм+"

Програма "Еразъм+" стартира в началото на новия програмен период, като обединява всички програми на ЕС в областта на образованието, обучението, младежта и спорта. "Еразъм+" подкрепя дейности в сферите на училищното и

висшето образование, професионалното образование и обучение, активности в младежки сектор и др., разпределени в три ключови дейности:

- КД1: Образователна мобилност за граждани;
- КД2: Сътрудничество за иновации и обмен на добри практики;
- КД3: Подкрепа за реформиране на политики.

Новата програма с общ бюджет от 14,7 млрд. евро до 2020 г. поставя акцент върху изграждане на ефективни връзки между образование и бизнес, с цел насърчаване на иновации, НИРД и конкурентоспособност с преки ефекти върху нивото на заетост (особено младежката заетост). 28% от стойността на програмата е заделена за стимулиране на иновациите.

4.3.2. Възможности за национално финансиране

Ключова е ролята на новите оперативни програми (2014-2020 г.) при изпълнението на националните политики в областта на НИРД и иновациите. Допълващо значение имат два национална фонда, както и всички останали инструменти за безвъзмездна помощ и финансов инженеринг.

Оперативна програма "Иновации и конкурентоспособност" 2014-2020 г.

ОП "Иновации и конкурентоспособност" е тясно обвързана с целите за растеж в Стратегията на ЕС "Европа 2020", припознати от всички държави-членки. По специално, оперативната програма пряко се ангажира с интелигентен и устойчив растеж посредством четири от своите приоритетни оси, а има допълващ ефект по отношение на приобщаващия растеж. "Иновации и конкурентоспособност" трябва да се справи с наличието на сериозни дефицити в релевантните ѝ области, сред които:

- Ниска степен на иновативност на дейността на българските предприятия в резултат на недостатъчно сътрудничество между бизнеса, научните среди и висшите учебни заведения;
- Усложнен достъп до източници на финансиране и слаба инвестиционна активност;
- Недостатъчна предприемаческа активност и секторна структура на икономиката, която значително се различава от структурата в страните от ЕС, и др.

В новата ОП "Иновации и конкурентоспособност" са дефинирани четири приоритетни оси със съответните инвестиционни приоритети:

ПРИОРИТЕТ 1. Технологично развитие и иновации

1.1. Технологично развитие и иновации

ПРИОРИТЕТ 2. Предприемачество и капацитет за растеж на МСП

2.1. Достъп до финансиране в подкрепа на предприемачеството

2.2. Капацитет за растеж на МСП

ПРИОРИТЕТ 3. Енергийна и ресурсна ефективност

3.1. Енергийни технологии и енергийна ефективност

3.2. Ресурсна ефективност

ПРИОРИТЕТ 4. Премахване на пречките в областта на сигурността на доставките на газ

4.1. Подобряване на енергийната ефективност и сигурността на доставките чрез разработване на интелигентни системи за пренос на енергия

ПРИОРИТЕТ 5. Техническа помощ

Общата стойност на оперативната програма възлиза на 1 390 135 903 евро, от които 1 181 615 516 евро са принос на ЕС, а 208 520 387 евро отразяват националното съфинансиране.

Оперативна програма "Наука и образование за интелигентен растеж" 2014-2020 г.

ОП "Наука и образование за интелигентен растеж" е първата подобна оперативна програма в България и като такава тя преследва целите, определени във връзка с гарантирането на интелигентен растеж. Анализът, на който се базира програмата, очертава няколко тематични полета за интервенция:

- Развитие на капацитет за НИРД и приоритетните области на ИСИС;
- Система на висшето образование;
- Училищно образование, обучение, учене през целия живот.

В тази връзка, определени са следните приоритетни оси:

- Научни изследвания и технологично развитие;
- Образование и учене през целия живот;
- Образователна среда за активно социално приобщаване;
- Техническа помощ.

Общата стойност на оперативната програма възлиза на 673 204 049 евро, от които 572 223 440 евро са принос на ЕС, а 100 980 609 евро отразяват националното съфинансиране.

Фонд "Научни изследвания" и Национален иновационен фонд

Двата национални фонда имат допълващи функции по отношение на финансирането на мерки, свързани с прилагането на иновационни политики в България. Те се отличават с плаващи бюджети и неустойчиво финансиране на проекти, както и с липса на пълна координация при определяне на приоритетите за избор на проектни предложения. Двама инструмента не разполагат с единен механизъм за оценка и анализ на ефектите от реализираните иновационни проекти.

Фонд "Научни изследвания" на Русенски университет "Ангел Кънчев"

Всяка година РУ "Ангел Кънчев" получава от държавния бюджет целево финансиране за присъщата на държавните висши училища научна и художественотворческа дейност съгласно Наредба на МОМН. В тази връзка, университетът организира и провежда конкурс за проектни предложения, отворен за научни колективи, преподаватели, докторанти и студенти. Като задължително изискване за одобряване на проекти на научни колективи е заложено участието на докторанти, а темата на проектното предложение трябва да има допирни точки с темата на дисертационния труд на последните.

Финансови инструменти за стимулиране внедряването на иновации в производството

Портфолиото от инструменти за финансов инженеринг има за цел да облекчи достъпа до финансиране на бизнеса, като по този начин насърчи технологичните и процесни иновации и повиши ресурсната ефективност и конкурентоспособността на предприятията. От ключово значение тук е изграждането на устойчиви и ефективни връзки между участниците в т.нар. "триъгълник на знанието" – образование, наука и бизнес. Увеличаването на опциите за финансиране трябва да динамизира както предприемаческите процеси (стартиране на нови бизнеси и подкрепа за нововъзникващи индустрии), така и инвестиционните планове за внедряване на иновации в съществуващи производства. Потребността от разработване на механизми за достъп до заеман и дялов капитал за оборотни и инвестиционни цели обуславя присъствието на фокус върху инструментите за финансов инженеринг в разработването на програмите на ЕС за периода 2014-2020 г. Сред предимствата на този тип финансиране са улеснените административни процедури, бързината за усвояване на средствата, както и потенциалът за мобилизиране на допълнителен ресурс от публични или частни инвестиции.

Българската банка за развитие предлага продукти за осигуряване на оборотен капитал за експортно финансиране (пред- и следекспортно), продуктова линия за развитие на земеделието, програма "НАПРЕД" за индиректно финансиране на микро, малък и среден бизнес, както и индиректно финансиране в подкрепа на земеделските производители и МСП. През 2014 г. Националният гаранционен фонд също стартира

гаранционна схема за собствен риск, насочена към МСП, съществуващи и новостартиращи фирми. В нея са включени и кредити за изпълнението на проекти по всички оперативни програми. На европейско равнище в рамките на периода 2007-2013 г. заработиха инструментите JEREMIE и JESSICA, чиято основа цел се състои в това да подобрят достъпа до финансиране на микро бизнеса и МСП в регионите на ЕС.

5. SWOT АНАЛИЗ НА ИНОВАЦИОННИЯ И НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПОТЕНЦИАЛ В ОБЩИНА РУСЕ

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
<ul style="list-style-type: none"> ● Благоприятно местоположение – на брега на река Дунав, в близост до румънската столица Букурещ ; ● Принадлежност към Дунавския регион, свързващ България с още 13 държави; ● Принадлежност към Еврорегион Русе – Гюргево и позиция на лидер в трансграничното сътрудничество в Българо-румънския регион; ● Висок относителен дял на намиращо се в трудоспособна възраст население; ● Наличие на система от институции за образование, допълнителна квалификация и преквалификация, университет и висше училище; ● Висококвалифицирана потенциална работна сила; ● По-нисък дял на безработни лица в сравнение със средното за страната равнище; ● Свързаност и достъпност – преминаване на паневропейски транспортни коридори 7 и 9 през територията на Общината, Дунав мост близост до международно летище ("Хенри Коанда" в Букурещ), изградена и функционираща пристанищна инфраструктура; ● Наличие на телекомуникационни мрежи с високо качество на	<ul style="list-style-type: none"> ● Принадлежност към Северен централен район – един от най-слабо развитите региони в Европа; ● Негативно развитие на демографските процеси в Общината – отрицателен естествен прираст и застаряване на населението, тенденции към обезлюдяване на малките населени места в Общината; ● Миграция на младото и образовано поколение към столицата и чужбина; ● Висок дял на безработните с висше образование; ● Голяма отдалеченост на Общината от летищата в София, Пловдив, Варна и Бургас; ● Недобра транспортна свързаност със столицата и останалите големи градове в страната – няма изградена автомагистрала и/или високоскоростен път до Общината, което възпрепятства развитието на икономическите процеси в региона; ● Амортизирана републиканска и общинска пътни мрежи; ● Непълно използване на възможностите на речния транспорт, предвид разположението на Общината на най-голямата река в Европа – Дунав; ● Сравнително остаряла техническа

предоставяне на услуги, в т.ч. висока степен на широколентово покритие и висока скорост на предоставяния широколентов достъп;

- Благоприятни агро-климатични условия;
- Икономически профил с доминиращ третичен сектор и добре развито индустриално производство;
- Благоприятни условия за стартиране и развитие на бизнес;
- Благоприятна среда за инвестиции, в т.ч. ниски разходи за труд, по-ниски от средните за страната местни данъци и такси;
- Утвърдени традиции и потенциал за развитие в секторите: машиностроене (в т.ч. производство на части за автомобилната индустрия), текстилна и химическа промишленост;
- Наличие на утвърдени международни компании, функциониращи на територията на Общината, със заявени инвеститорски намерения за разширяване на производствените мощности;
- Подобряване квалификацията на заетите в МСП чрез реализиране на специализирани обучения и курсове;
- Ръст на заплащането на заетите в ИКТ сектора, по-висок от средния за страната;
- Наличие на система от структури за подкрепа и развитие на бизнеса, в т.ч.

инфраструктура;

- Все още слабо използване на възможностите за реализиране на важни инфраструктурни проекти чрез използването на форми на ПЧП;
- Недостатъчно развито партньорство между образователните институции и бизнеса за постигане на съответствие между предоставяното образование и потребностите на работодателите;
- Слаба инвестиционна активност през последните години след глобалната финансова и икономическа криза;
- Малък национален пазар и ниска покупателна способност на населението;
- Слабо развита предприемаческа и иновационна култура;
- Малък брой на публичните е-услуги, изцяло предоставяни онлайн;
- Слабо използване на клъстерните форми за развитието на бизнес в Общината и региона;
- Липса на опит и познания в сферата на опазването на интелектуалната собственост;
- Небалансирана иновационна система;
- Нисък дял на разходите за НИРД;
- Липса на бизнес инфраструктура за развитие на иновации и културни и творчески индустрии;
- Липса на политики и инструменти за подкрепа и развитие на иновативни

бизнес центрове, регионални камари, регионални структури на Българска търговско-промишлена палата и Българска стопанска камара, индустриални зони;

- Изграден капацитет за управление на проекти с национално, европейско и международно финансиране;
- Изградени международни партньорства;
- Добре развита културна инфраструктура, богато културно-историческо наследство и разнообразен културен календар – предпоставки за развитие на туризъм, развлекателен бизнес, културни и творчески индустрии;
- Изградени и добре функциониращи структури за научно-изследователска и развойна дейност с перспективи за бъдещо развитие;
- Наличие на РУ с опит в НИРД, добре развита научна инфраструктура и предлагащ широк спектър от специалности;
- РУ е сред водещите висши учебни заведения в България по брой международни партньорства;
- Наличие на филиал на Висше училище по агробизнес и развитие на регионите;
- Наличие на Институт по земеделие и семезнание "Образцов чифлик" със собствено опитно поле;

културни продукти, нови медии и високи технологии в изкуството.

- Силни школи за подготовка на ученици за участие в международни състезания и олимпиади; лауреати от международни състезания по математика, информатика и физика.

ВЪЗМОЖНОСТИ

- Оползотворяване на икономическия потенциал на река Дунав;
- Разширяване обхвата на свободното движение на хора, стоки, услуги и капитали като резултат от присъединяване към Шенгенското пространство и еврозоната;
- Развитие на международното сътрудничество с акцент върху трансграничното коопериране;
- Възможност за привличане на финансиране от фондовете на ЕС за реализирането на проекти през програмния период 2014-2020 г., в т.ч. в сферата на НИРД и иновации;
- Трансфер на иновации и добри практики във всички сфери на социално-икономическото развитие с трансграничен характер;
- Развитие на градски туристически и културни атракции и въвеждане на иновативни практики в сферата на културата и туризма;
- Изграждане на високоскоростен път/магистрала Русе – Велико Търново;
- Изграждане на втори мост над река Дунав при Русе – Гюргево или

ЗАПЛАХИ

- Дисбаланс и нестабилност в развитието на икономическите, финансовите и политическите процеси в страната;
- Настъпване на природни бедствия и аварии;
- Задълбочаване на отрицателните демографски тенденции – застаряване на населението и емиграционни процеси;
- Задълбочаване на различията между предоставяното образование и потребностите на работодателите (brain waste);
- Пречки пред пълното усвояване на финансовите средства, предоставяни по оперативните програми и европейските програми;
- Чести промени в нормативната уредба в страната;
- Увеличаване дела на сивата икономика;
- Отлив на чуждестранни инвестиции от Общината;
- Оттегляне или пренасочване на инвестиции и производства към други дестинации/региони в България и

разширяване на съществуващия;

- Оползотворяване на възможностите за развитие на комбиниран транспорт;
- Получаване на лиценз за летателна площадка и възстановяване на авиационната дейност на летище Русе;
- Развитие и усъвършенстване на бизнес инфраструктура, отговаряща на нуждите на местния бизнес и намаляване на административните тежести;
- Потенциал за реализиране на дейности и проекти чрез форми на ПЧП;
- Реализацията на иновационни финансови инструменти и творческо търсене на нови подходи към решаването на проблемите в областта на финансовия инженеринг;
- Развитие на електронните услуги, предоставяни на бизнеса;
- Перспективи за утвърждаване на структуриран диалог между Общината и бизнеса;
- Ускорено сътрудничество между науката и бизнеса;
- Модернизиране и разширяване на изследователската е-инфраструктура;
- Привличане на инвестиции в наукоемки сектори в местната икономика;
- Пренасочване на ИКТ инвестиции от столицата към останалите големи

чужбина;

- Продължително свиване на националния пазар и покупателната способност на населението;
- Силна външна конкуренция;
- Запазване на позицията на Българо-румънския трансграничен регион като най-беден в ЕС;
- Забавяне в строителството на високоскоростни пътища в Северна България;
- Запазване на небалансираността на иновационната система в регионален и национален план;
- Забавяне на темпото при изпълнение или непостигане на целите, заложи в Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Република България за периода 2014-2020 г.;
- Забавяне на темпото при изпълнение или непостигане на целите, заложи в Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Северен централен район за периода 2015-2020 г.

градове в България;

- Наличие на подкрепа и потенциал за развитие на клъстери в Общината и ускоряване процеса на клъстеризация;
- Оползотворяване на възможностите, които се предлагат на национално ниво за стимулиране на иновационни практики;
- Стимулиране на иновационна и предприемаческа култура в младото поколение;
- Нарастване на интереса към екологично чисти земеделски продукти.

6. ИНОВАЦИОННА СТРАТЕГИЯ ЗА ИНТЕЛИГЕНТНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ НА ОБЩИНА РУСЕ ЗА ПЕРИОДА 2016-2025 Г.

Стратегическата рамка на настоящия документ има следната структура:

- **Визия** за интелигентна специализация на Община Русе за периода 2016-2025 г. Визията определя параметрите на желаното крайно състояние и резултат, след прилагане на заложените в стратегията мерки и след полагане на съвместни усилия от страна на всички заинтересовани страни в контекста на интелигентната специализация;
- **Стратегически цели и приоритети** за развитие до 2025 г., които са формулирани въз основа на зададената визия. Към всеки приоритет са определени конкретни мерки за неговото реализиране. Идентифицираните цели и приоритети са във взаимовръзка със стратегическите и планови документи, които действат на местно, областно, национално и европейско ниво. При разработването им е търсена приемственост между стратегическите цели и приоритети за развитие на политики в рамките на системата за многостепенно управление на ЕС и секторните политики на Общината, като е поставен специален акцент върху интелигентната специализация, съобразно уникалните конкурентни предимства на региона;
- **Мерки** за изпълнение на стратегията. Избрани са мерки, които са законо- и целесъобразни, практически приложими и представят най-рационалния и ефективен път за постигане на очакваните резултати. Предложените мерки за изпълнение на стратегията, от една страна, са съобразени с посоките за развитие, които очертават приоритетите на Иновационната стратегия за интелигентна специализация на България 2014-2020 г. и Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Северен централен район 2015-2020 г. От друга страна, мерките отговарят на приоритетите за финансиране по описаните по-горе програми и инструменти в сферата на НИРД и иновациите, по-конкретно ОП "Наука и образование за интелигентен растеж", ОП "Добро управление", ОП "Иновации и конкурентоспособност" и др.

Визията за развитие на Община Русе до 2025 г. е съобразена с направения социално-икономически анализ, с анализа на потенциала за иновационна, научноизследователска и развойна дейност, както и с идентифицираните в рамките на Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Република България 2014-2020 г. тематични приоритетни области за Област Русе. В Стратегията е указано, че „в резултат на природните дадености, традициите и силните страни на областта,

капацитетът за интелигентна специализация се адресира към тематичните области на ИСИС „Информатика и ИКТ“ и „Нови технологии в креативни и рекреативни индустрии“³¹.

Тематични области за интелигентна специализация на Община Русе

ИНФОРМАТИКА И ИНФОРМАЦИОННИ И КОМУНИКАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

НОВИ ТЕХНОЛОГИИ В КРЕАТИВНИТЕ И РЕКРЕАТИВНИ ИНДУСТРИИ

⇒ **ИНФОРМАТИКА И ИКТ**, със следните идентифицирани приоритетни направления:

- производства, особено Fables и нови подходи за дизайн и/или асемблиране;
- ИКТ подходи в машиностроене, медицина и творчески индустрии (във връзка с другите три тематични области), вкл. дигитализация на културно-историческо наследство, развлекателни и образователни игри, „инбедид“ софтуер
- 3D дигитализация, визуализация и прототипиране;
- Big Data, Grid and Cloud Technologies;
- автоматизация на програмирането и електронно управление.
- безжични сензорни мрежи и безжична комуникация/управление;
- езикови технологии;
- уеб, хибридни и "native" приложения, уеб базирани приложения за създаване и експлоатиране на нови услуги и продукти;
- използване на нови възможности във връзка с аутсорсинг и ИКТ-базирани услуги и системи³²

⇒ **НОВИ ТЕХНОЛОГИИ В КРЕАТИВНИТЕ И РЕКРЕАТИВНИ ИНДУСТРИИ**, със следните идентифицирани приоритетни направления:

- културните и творческите индустрии (според дефиниция на ЕК: архитектура, архивно дело и библиотекарство, артистично занаятчийство, аудио-визуални форми (филми, ТВ, видео игри и мултимедия), културно наследство, дизайн, вкл. моден дизайн, фестивали, музика, сценични и визуални изкуства, издателска дейност, радио;
- компютърни и мобилни приложения и игри с образователен, маркетинг и/или развлекателен характер
- алтернативен (селски, еко-, културен и фестивален) и екстремн туризъм и спорт (за стимулиране на несезонен, немасов, а постоянен нишов туризъм);

³¹ ИСИС на Република България за периода 2014-2020 г.

³² ИСИС на Република България за периода 2014-2020 г.

- производство на стоки и съоръжения с пряко приложение в тези сфери (напр. национални (регионални) носии, велосипеди, стени за катерене и др. стоки за алтернативни и екстремни спортове, костюми, декори, материали за исторически възстановки, специализирана екипировка и оборудване, печатни издания).³³

Като подкрепящи развитието на икономиката се налагат традиционно установените в Община Русе отрасли, пред които се разкриват нови перспективи за развитие в контекста на интелигентната специализация: машиностроене и химическа промишленост, транспорт и логистика, биоземеделие и зелени индустрии, обединени в тематична област на ИСИС на Република България „**Мехатроника и чисти технологии**”.

МЕХАТРОНИКА И ЧИСТИ ТЕХНОЛОГИИ

⇒ **МЕХАТРОНИКА И ЧИСТИ ТЕХНОЛОГИИ, със следните идентифицирани приоритетни направления:**

- производство на базови елементи, детайли, възли и оборудване, вграждани като част от мехатронен агрегат или самостоятелно съставляващи такъв агрегат
- машиностроене и уредостроене, вкл. части, компоненти и системи, с акцент върху транспорта и енергетиката
- инженеринг, реинженеринг и продължаване на жизнения цикъл на индустриални машини, уреди и системи
- системи за автоматизирано и софтуерно подпомагано управление с приложение в производството
- вграждане на ВЕИ в роботизирани системи с изкуствен интелект
- създаване на съвременни информационни комплекси за автономни енергийни системи
- роботика и автоматизация на процеси, в т.ч. 3-D моделиране на роботизирани автоматизирани системи
- проектиране и производство на високо-технологични продукти и/или участие в над-национална производствена верига, вкл. в аеро-космическата индустрия
- био-мехатроника
- интелигентни системи и уреди, „интелигентни домове“ – „интелигентни градове“
- чисти технологии с акцент върху транспорта и енергетиката (съхранение, спестяване и ефективно разпределение на енергия, електрически превозни

³³ ИСИС на Република България за периода 2014-2020 г.

средства и еко-мобилност, водород-базирани модели и технологии, безотпадни технологии, технологии и методи за включване на отпадъчни продукти и материали от производства в други производства).³⁴

Въз основа на гореизложеното, настоящата стратегия предлага визия за развитието на Община Русе до 2025 г.

6.1. Визия

Към 2025 г. Русе е град на знанието с конкурентоспособна икономика, чието развитие се базира върху концентрирането на предприемачески, технологични, научни, човешки, културни и творчески ресурси за стимулиране на приоритетни икономически сектори и ефективно използване на научноизследователския и иновационен потенциал

КОНКУРЕНТОСПОСОБНА ИКОНОМИКА 2025

³⁴ ИСИС на Република България за периода 2014-2020 г.

6.2. Стратегически цели и приоритети

Стратегическа цел 1: Укрепване на инфраструктурата и подобряване на капацитета за реализиране на достижения в областта на научноизследователската и иновационна дейност за постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж

Стратегическа цел 1 предвижда постигането на резултати в две основни направления. На първо място, предвижда се подобряване на институционалната рамка, което е в компетенциите на Общината, за създаване и/или подобряване на условията за развитие на НИРД и иновации. Акцент е поставен върху ролята на Общината като медиатор между публичния сектор, науката, образованието и бизнеса (институциите и "триъгълникът на знанието"). Тя трябва да допринесе за създаване на условия за утвърждаване на структуриран диалог между заинтересованите страни, който да катализира структурозначими процеси като клъстеризация, предприемачество, НИРД и иновации. Другото направление на тази цел е насочено към реализацията на инфраструктурни, "твърди мерки" за развитие на НИРД и иновации за постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж в Общината. Чрез създаването, оборудването и/или модернизирването на различни центрове в сферата на НИРД и иновациите, Русе следва да се превърне в община с конкурентоспособна иновационна и научна инфраструктура за развитие на икономически сектори с потенциал за развитие. Реализацията на тази стратегическа цел ще се осъществява чрез следните приоритети:

- **Приоритет 1:** Насърчаване на връзките между публичния сектор, науката, образованието и бизнеса
- **Приоритет 2:** Укрепване на инфраструктурата за НИРД и иновации

Стратегическа цел 2: Ускоряване на иновационните процеси чрез интелигентно управление на наличните ресурси

Стратегическа цел 2 е насочена към ускоряване на иновационните процеси чрез управление на наличните ресурси – предприемачески, технологични, научни, човешки, културни и творчески, при това по начин, който гарантира тяхното ефективно, целенасочено и устойчиво използване. Предвижда се динамизиране на иновационната среда чрез трансфер на знания, опит и добри практики, в т.ч. и в трансграничен и транснационален план. Внимание е обърнато и на капитализирането на ползите от разгръщането на наличния ИКТ потенциал в Община Русе. За целите на интелигентната специализация, ИКТ инструментите ще бъдат прилагани в създаването на дизайн на процеси, свързани с е-управлението на ресурси в Общината. Допълнително, промотирането на Община Русе като инвестиционна дестинация с акцент върху икономическите сектори с висок потенциал за развитие се

залага като приоритет, чието осъществяване ще окаже положителни влияния върху създаването и развитието на нови технологии и върху повишаването на добавената стойност на конкурентното портфолио на Общината. Реализацията на тази стратегическа цел ще се осъществява чрез следните приоритети:

- **Приоритет 1:** Трансфер на знания, опит и добри практики в сферата на НИРД и иновациите
- **Приоритет 2:** ИКТ за интелигентна специализация
- **Приоритет 3:** Нови технологии в креативните и рекреативни индустрии
- **Приоритет 4:** Мехатроника и чисти технологии
- **Приоритет 5:** Промотиране на Община Русе като инвестиционна дестинация с акцент върху тематичните области с висок потенциал за развитие

7. МЕРКИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА

Стратегическа цел 1: Укрепване на инфраструктурата и подобряване на капацитета за реализиране на достижения в областта на научноизследователската и иновационна дейност за постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж

- **Приоритет 1: Насърчаване на връзките между публичния сектор, науката, образованието и бизнеса**
  - Мярка 1: Организиране на срещи за структуриран диалог между представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието и Община Русе
  - Мярка 2: Подкрепа за изграждане на системи за планиране на обучението в зависимост от потребностите на бизнеса и конкурентните предимства на региона
  - Мярка 3: Проучване на потенциала за създаване на клъстери в Община Русе
  - Мярка 4: Изграждане на Дунавски университетски клъстер за сътрудничество в областта на науката, образованието и иновациите
  - Мярка 5: Изграждане на капацитет за реализиране на форми на публично-частно партньорство (ПЧП)
  - Мярка 6: Насърчаване на отворени иновации чрез създаване на живи лаборатории (living labs) за разработка, валидиране и внедряване на нови продукти и услуги чрез съвместно участие на потребителите, академичните

структури и предприятията. Насърчаване на пилотни разработки в областта на smart cities

- Мярка 7: Формиране на менторска мрежа по тематични направления в областите на интелегентна специализация на Русе. Менторската мрежа включва професионалисти с доказани компетенции, високо ниво на умения и история от разработени продукти и постигнати резултати
- Мярка 8: Създаване на обща концепция, структура и план за изграждане на клъстер от ИТ фирми с обща визия, стратегия и цели за развитието на бизнеса си в съответствие с областите на интелегентна специализация
- Мярка 9: Изграждане на информационна система, която свързва бизнеса със стартиращи предприемачи

- **Приоритет 2: Укрепване на инфраструктурата за НИРД и иновации**

- Мярка 1: Изграждане на Център за компетентност "Информатика и информационни и комуникационни технологии"
- Мярка 2: Изграждане на Център за млади учени, изследователи и изобретатели

Стратегическа цел 2: Ускоряване на иновационните процеси чрез интелегентно управление на наличните ресурси

- **Приоритет 1: Трансфер на знания, опит и добри практики в сферата на НИРД и иновациите**

- Мярка 1: Провеждане на обучения за кариерно развитие, младежка икономическа активност и предприемачество в приоритетните направления на стратегията
- Мярка 2: Провеждане на серия от обучения за повишаване квалификацията на учителите в общинските образователни институции за прилагане на иновативни методи за преподаване
- Мярка 3: Провеждане на дейности за подобряване на ключовите компетентности на учениците с акцент върху дигиталната компетентност, предприемаческите умения и управлението на ресурси
- Мярка 4: Организиране и провеждане на форуми, в т.ч. и трансгранични, за трансфер на знания, опит и добри практики в сферата на НИРД и иновациите
- Мярка 5: Провеждане на кампания за повишаване на осведомеността относно защитата на интелектуалните права върху научните резултати и иновативните концепции

- Мярка 6: Разработване на бенчмаркинг инструменти с цел подобряване качеството на публичните политики и административните услуги в сферите "икономика", "НИРД" и "иновации"
- Мярка 7: Присъединяване на Община Русе към Платформата за интелигентна специализация на ЕС (S3 Platform)
- Мярка 8: Организиране на състезания за разработване на прототипи на продукти и стартиране на нови бизнеси
- **Приоритет 2: ИКТ за интелигентна специализация**
  - Мярка 1: Интегриране на софтуер за предоставяне на електронни административни услуги и архивиране на данни
  - Мярка 2: Дейности за проектиране, разработване, усъвършенстване и цифровизиране на регистри в Община Русе
  - Мярка 3: Дейности за подобряване на ИКТ компетентностите на служителите в местната администрация
  - Мярка 4: Създаване на виртуален инкубатор за стимулиране на предприемаческа и иновационна култура, както и за подкрепа на бизнеса
  - Мярка 5: Изграждане на система за геореферирание
  - Мярка 6: Въвеждане на обучение по английски език във всички детски градини на територията на Община Русе
  - Мярка 7: Въвеждане на методологията Jump Math за изучаване на математика във всички основни училища на територията на Община Русе
  - Мярка 8: Въвеждане на пилотно обучение по "Професия Програмист", реализирано съгласно програмата на БАСКОМ в средни училища на територията на Община Русе
  - Мярка 9: Създаване на центрове за обучение по софтуерно инженерство по програма на водещ световен лидер в областта на софтуерното инженерство
  - Мярка 10: Обща концепция, структура и план за изграждане на клъстер "Русе – европейска софтуерна долина"
  - Мярка 11: Изграждане на изследователски център за автоматизация на програмирането
- **Приоритет 3: Нови технологии в креативните и рекреативни индустрии**
  - Мярка 1: Създаване на специализирана програма за подкрепа на млади хора със специални интереси в областта на творчеството и иновациите

- Мярка 2: Обща концепция, структура и план за действие за регионален център "Култура и иновации за Долен Дунав" – част от Европейска мрежа "Синята лента на Европа Дунав-Майн-Рейн"
- Мярка 3: Разработване на Дигитален Атлас – Интерактивна карта на културно-историческото и архитектурно наследство с база данни и паспорти на културно-исторически и архитектурни паметници на гр. Русе. Провеждане на обучителни дейности, изследвания и научни форуми
- Мярка 4: Разполагане на устройства за автоматично генериране на информационни кратки съобщения в обособен периметър за намиращи се в този обхват обществени сгради, паметници на културата и др
- Мярка 5: Обща концепция, структура и план за изграждане на клъстер "Креативни и рекреативни индустрии"
- Мярка 6: Разработване на приложение за мобилни устройства City-App
- **Приоритет 4: Мехатроника и чисти технологии**
  - Мярка 1: Мехатронни системи и автоматизация в индустрията
  - Мярка 2: Роботизирани системи и технологии за управление на риска в големи индустриални, енергийни и транспортни обекти
  - Мярка 3: Вакуумни технологии в индустриалното производство
  - Мярка 4: Градска електромобилност
  - Мярка 5: Електромагнитно съхраняване на енергия и безжично трансфериране на мощност
  - Мярка 6: Интелигентни енергийни мрежи
  - Мярка 7: Незамърсяващи технологични системи в сгради с нулева енергийна консумация
  - Мярка 8: Възобновяеми микроенергийни източници и технологии
- **Приоритет 5: Промотиране на Община Русе като инвестиционна дестинация с акцент върху тематичните области с висок потенциал за развитие**
  - Мярка 1: Отразяване на местния потенциал за НИРД и иновации в профила на градската марка и в кампанията за нейното промотиране
  - Мярка 2: Участие в регионални, национални и международни тематични форуми, изложения, конференции и др.
  - Мярка 3: Организиране на информационни кампании и демонстрационни инициативи за идентифициране на потенциални инвеститори и партньори

- Мярка 4: Връчване на Награди за добри практики и успешни партньорства в сферата на НИРД и иновации.

8. ПРОГРАМА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА (ПРИЛОЖЕНИЕ 1)

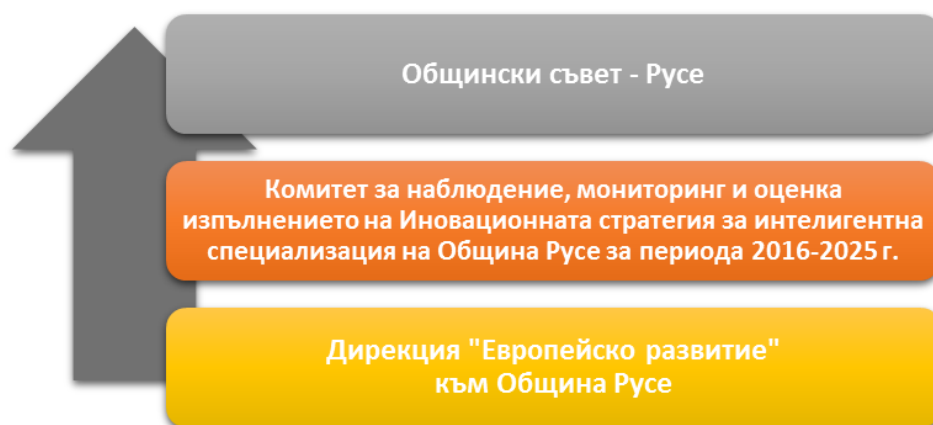
9. МЕХАНИЗЪМ ЗА УПРАВЛЕНИЕ И СИСТЕМА ЗА МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА

С цел осигуряването на ефективно и координирано изпълнение на стратегията и постигането на координация между политиките за разширение на човешкия капитал, научните изследвания и бизнес иновациите, с което да се осигури оптимална среда за привличане и насърчаване на чуждестранни и местни инвестиции в НИРД за развитието на приоритетните за Общината тематични области, е необходимо да бъде създаден работещ механизъм за управление и мониторинг на Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Община Русе за периода 2016-2025 г. Във връзка с това се предвижда създаването на Комитет за наблюдение, мониторинг и оценка изпълнението на Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Община Русе за периода 2016-2025 г. (Комитет за наблюдение – КН) към Кмета на Община Русе, който ще изпълнява следните задачи:

- цялостна координация и наблюдение на дейностите по изпълнението на стратегията;
- разглеждане на периодични доклади за изпълнение на стратегията преди внасянето им за одобрение от Общински съвет - Русе;
- даване на предложения за промени/допълнения в плана за изпълнение на стратегията.

КН ще бъде председателстван от Кмета на Община Русе, а членовете му ще включват представители на научно-изследователските среди, образованието, бизнеса, местната власт и неправителствения сектор. Съставът на КН ще бъде определен със заповед на Кмета по предложение на Дирекция "Европейско развитие" към Община Русе. КН ще функционира при спазването на специално разработени правила и процедури за своята работа. Дирекция "Европейско развитие" към Община Русе ще изготвя периодичните доклади за изпълнението на стратегията, които ще бъдат внасяни за одобрение от Общински съвет – Русе.

Фигура 17 Структура за управление на Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Община Русе за периода 2016-2025 г.

Действията по наблюдението и оценка на Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Община Русе за периода 2016-2025 г. са сред отговорностите на местната администрация и КН и трябва да са насочени към систематично и непрекъснато събиране, анализиране и използване на информация, с цел управленски контрол, идентифициране и предприемане на корективни действия при изпълнението на Плана за реализация на стратегията. Въвеждането на система за мониторинг и оценка на Иновационната стратегия за интелигентна специализация и нейното прилагане гарантират прозрачност и ефективност при изпълнението на документа в динамичен контекст.

Освен изпълнението на конкретните мерки, за проследяване на напредъка по отделните стратегически цели и приоритети е важно да се отчитат промените в представените по-долу индикатори. Всички индикатори са в съответствие с общите индикатори в сферата на регионалното развитие и правилата за разходване на средства от Европейските структурни и инвестиционни фондове (2014-2020). Използвани се два вида индикатори: за резултат и за въздействие. Индикаторите за резултат имат количествен характер и реферират към мониторинга и оценката на изпълнението на определените приоритети и мерки за развитие на Общината. От друга страна, индикаторите за въздействие касаят постигането на стратегическите цели и оценяват цялостната ефективност на стратегията до 2025 г.

Водещ принцип при осъществяването на мониторинг и оценка е този на партньорството, предполагащ сътрудничество между публичния, частния и неправителствения сектор.

Система от индикатори за проследяване на напредъка по изпълнението на стратегията:

- БДС общо;
- БДС на глава от населението;
- БДС по сектори /селско стопанство, промишленост и услуги/;
- БВП общо;
- БВП на глава от населението;
- Инвестиции общо;
- Инвестиции по отрасли;
- Преки чуждестранни инвестиции общо;
- Преки чуждестранни инвестиции по сектори на икономиката;
- Отраслова структура на икономиката /брой МСП предприятия по отрасли, стойност на произведената продукция по отрасли, износ по отрасли, заетост по отрасли/;
- Средна работна заплата;
- Безработица –брой безработни по населени места в Община Русе;
- Структура на безработицата по възраст;
- Структура на безработицата по пол;
- Дълготрайна безработица – общ брой;
- Дял на наетите по програми от общия брой наети
- Инфраструктура за НИРД (инструменти, ресурси, системи и свързаните с тях услуги, които се използват от изследователските общности да провеждат изследвания на високо ниво в съответните им области);
- Разходи за НИРД;
- Дял на разходите за продължаващо професионално обучение;
- Международно сътрудничество (партньорства, участие в проекти, членство в организации и т.н.);
- Участие в структури за регионално партньорство;
- Участие в трансгранични структури;
- Научни доклади, публикации, дисертации, монографии и др. разработки;
- Патенти;

- Стажове и професионално обучение за студентите в иновационни предприятия;
- Участие/разработване на иновационни кълъстери и мрежи;
- Брой кадри, заети с научноизследователска дейност;
- Брой докторанти;
- Процент служители, участващи в продължаващо професионално обучение;
- Програми за подпомагане на научно-изследователската дейност.

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

ПРОГРАМА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА

ИНОВАЦИОННА СТРАТЕГИЯ ЗА ИНТЕЛИГЕНТНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ НА ОБЩИНА РУСЕ ЗА ПЕРИОДА 2016-2025 г.

Проект	Отговорна организация/институция	Период на изпълнение	Източник на финансиране*
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1: Укрепване на инфраструктурата и подобряване на капацитета за реализиране на достижения в областта на научноизследователската и иновационна дейност за постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж			
Приоритет 1.1: Насърчаване на връзките между публичния сектор, науката, образованието и бизнеса			
Мярка 1: Организиране на срещи за структуриран диалог между представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието и Община Русе	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 2: Подкрепа за изграждане на системи за планиране на обучението в зависимост от потребностите на бизнеса и конкурентните предимства на региона	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 3: Проучване на потенциала за създаване на клъстери в Община Русе	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 4: Изграждане на Дунавски университетски клъстер за сътрудничество в областта на науката, образованието и иновациите	Русенски университет	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 5: Изграждане на капацитет за реализиране на форми на публично-частно партньорство (ПЧП)	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 6: Насърчаване на отворени иновации чрез създаване на живи лаборатории (living labs) за разработка, валидиране и внедряване на нови продукти и услуги чрез съвместно участие на потребителите, академичните структури и предприятията. Насърчаване на пилотни разработки в областта на smart cities.	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти

Мярка 7: Формиране на менторска мрежа по тематични направления в областите на интелигентна специализация на Русе. Менторската мрежа включва професионалисти с доказани компетенции, високо ниво на умения и история от разработени продукти и постигнати резултати.	Община Русе, Русенски университет, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 8: Създаване на обща концепция, структура и план за изграждане на клъстер от ИТ фирми с обща визия, стратегия и цели за развитието на бизнеса си в съответствие с областите на интелигентна специализация.	Община Русе, Русенски университет, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 9: Изграждане на информационна система, която свързва бизнеса със стартиращи предприемачи	Община Русе, Русенски университет, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти

Приоритет 1.2: Укрепване на инфраструктурата за НИРД и иновации

Мярка 1: Изграждане на Център за компетентност "Информатика и информационни и комуникационни технологии"	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 2: Изграждане на Център за млади учени, изследователи и изобретатели	Община Русе, Русенски университет	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2: Ускоряване на иновационните процеси чрез интелигентно управление на наличните ресурси

Приоритет 2.1: Трансфер на знания, опит и добри практики в сферата на НИРД и иновациите

Мярка 1: Провеждане на обучения за кариерно развитие, младежка икономическа активност и предприемачество в приоритетните направления на стратегията	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 2: Провеждане на серия от обучения за повишаване квалификацията на учителите в общинските образователни институции за прилагане на иновативни методи за преподаване	Община Русе и образователни институции	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти

Мярка 3: Провеждане на дейности за подобряване на ключовите компетентности на учениците с акцент върху дигиталната компетентност, предприемаческите умения и управлението на ресурси	Община Русе и образователни институции	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 4: Организиране и провеждане на форуми, в т.ч. и трансгранични, за трансфер на знания, опит и добри практики в сферата на НИРД и иновациите	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 5: Провеждане на кампания за повишаване на осведомеността относно защитата на интелектуалните права върху научните резултати и иновативните концепции	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 6: Разработване на бенчмаркинг инструменти с цел подобряване качеството на публичните политики и административните услуги в сферите „икономика“, „НИРД“ и „иновации“	Община Русе, Русенски университет	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 7: Присъединяване на Община Русе към Платформата за интелигентна специализация на ЕС (S3 Platform)	Община Русе	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 8: Организиране на състезания за разработване на прототипи на продукти и стартиране на нови бизнеси	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Приоритет 2.2: ИКТ за интелигентна специализация			
Мярка 1: Интегриране на софтуер за предоставяне на електронни административни услуги и архивиране на данни	Община Русе	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 2: Дейности за проектиране, разработване, усъвършенстване и цифровизиране на регистри в Община Русе	Община Русе	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти

Мярка 3: Дейности за подобряване на ИКТ компетентностите на служителите в местната администрация	Община Русе	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 4: Създаване на виртуален инкубатор за стимулиране на предприемаческа и иновационна култура, както и за подкрепа на бизнеса	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 5: Изграждане на система за геореферирание	Община Русе	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 6: Въвеждане на обучение по английски език във всички детски градини на територията на Община Русе.	Община Русе и образователни институции	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 7: Въвеждане на методологията Jump Math за изучаване на математика във всички основни училища на територията на Община Русе.	Община Русе и образователни институции	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 8: Въвеждане на пилотно обучение по "Професия Програмист", реализирано съгласно програмата на БАСКОМ в средни училища на територията на Община Русе.	Община Русе и образователни институции	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 9: Създаване на центрове за обучение по софтуерно инженерство по програма на водещ световен лидер в областта на софтуерното инженерство	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 10: Обща концепция, структура и план за изграждане на клъстер "Русе – европейска софтуерна долина"	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти

Мярка 11: Изграждане на изследователски център за автоматизация на програмирането	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Приоритет 2.3: Нови технологии в креативните и рекреативни индустрии			
Мярка 1: Създаване на специализирана програма за подкрепа на млади хора със специални интереси в областта на творчеството и иновациите	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 2: Обща концепция, структура и план за действие за регионален център „Култура и иновации за Долен Дунав“ – част от Европейска мрежа "Синята лента на Европа Дунав-Майн-Рейн"	Община Русе	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 3: Разработване на Дигитален Атлас – Интерактивна карта на културно-историческото и архитектурно наследство с база данни и паспорти на културно-исторически и архитектурни паметници на гр. Русе. Провеждане на обучителни дейности, изследвания и научни форуми.	Община Русе, РИМ - Русе, Русенски университет	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 4: Разполагане на устройства за автоматично генериране на информационни кратки съобщения в обособен периметър за намиращи се в този обхват обществени сгради, паметници на културата и др.	Община Русе, представители на бизнеса	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 5: Обща концепция, структура и план за изграждане на клъстер "Креативни и рекреативни индустрии".	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 6: Разработване на приложение за мобилни устройства City-App.	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Приоритет 2.4: Мехатроника и чисти технологии			
Мярка 1: Мехатронни системи и автоматизация в индустрията	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти

Мярка 2: Роботизирани системи и технологии за управление на риска в големи индустриални, енергийни и транспортни обекти.	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 3: Вакуумни технологии в индустриалното производство	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 4: Градска електромобилност	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 5: Електромагнитно съхраняване на енергия и безжично трансфериране на мощност.	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 6: Интелигентни енергийни мрежи	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 7: Незамърсяващи технологични системи в сгради с нулева енергийна консумация	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 8: Възобновяеми микроенергийни източници и технологии	Община Русе, представители на бизнеса, организациите за подкрепа на бизнеса, науката, образованието	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Приоритет 2.5: Промотиране на Община Русе като инвестиционна дестинация с акцент върху тематичните области с висок потенциал за развитие			
Мярка 1: Отразяване на местния потенциал за НИРД и иновации в профила на градската марка и в кампанията за нейното промотиране	Община Русе, Общинска фондация "Русе - град на свободния дух"	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти

Мярка 2: Участие в регионални, национални и международни тематични форуми, изложения, конференции и др.	Община Русе, Русенски университет	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 3: Организиране на информационни кампании и демонстрационни инициативи за идентифициране на потенциални инвеститори и партньори	Община Русе, Русенски университет	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти
Мярка 4: Връчване на Награди за добри практики и успешни партньорства в сферата на НИРД и иновации	Община Русе	2016-2025 г.	Местно и външно публично финансиране, частно финансиране и финансови инструменти

* Източниците на финансиране са детайлно разгледани в аналитичната част на стратегията